

Lucaspa Jesúsnua Yoikī Keneni

Lucaspa kirika keneni Jesús nōko mai ano ipaonino

¹⁻⁴ Teófilo, ē mia kirika kenexō manamani, mī tāpinō. Mā mī tāpia Jesús nōko mai ano ipaoni. Nōko mai ano ikano yorafāfe ūipaonifo. Akka nā fakenitīa ūiaifono yosini. Nāfāferi ūikaxō yora fetsafo yoipaonifo akairi Jesúsnoa tāpinōfo. Ato yoiaifāfe nikakakī akairi kirika kenepaonifo afeskai nofe Jesús ikimamē ikaxō. Nāskarifiakī ē mia kirika kenexoni, nā Jesús tāpiafo yōkaxō. Efe yorashta Teófilo, nāskakē ē mia kirika kenexō manamani, nā mia Jesúsnoa yoiaifono nikakī mī chanīmara fanō.

Ājirinīyoini, Juan Maotista kāiyoamano

⁵ Jesús fakeamano Zacarías iyopaoni Judea mai ano āfe kaifo fe. Ari ikano Herodes āto xanīfo finakōia ipaoni. Nā Zacarías āfe xini ane ipaoni Aarón. Nā Aarón āfe fena Zacarías ipaoni. Akka āfe āfi Elizabetri Aarón fena ipaoni, āto xinimāi Aarónkē. Nā Aarón āfe fenafāfe ato Nios kīfixopaonifo āto kaifofo. Zacaríasri ato kīfixopaoni Aarón āfe fenamāi axō. Nā Zacarías āfe kaifo feta yonopaoni, Nios kīfiti pexefā mēraxō Abíasfo feta. ⁶ Zacarías āfe āfi feta Niospa meka nikasharakōipaonifo, nā Niospa meka yoikī kenenifo keskafakī. Akka nā Niospa yoiai keskafakī nikasharakōiaifono Niospa ato ūini, shara shināi ikafono. ⁷ Akka Elisabet fake fimisma

ipaoni. Nāskaxō mā yōxafoxō fake fipaonima fene feta. Nāskax fene anifoaino nāri askani yōxafoi.

8 Nāskakē ãto xanīfāfe ato yoini, Abías yorafō: “Nā Nios kīfiti pexefā mēra yonomisfo mā tsekefaini fokani kiki. Māri ikiferakāfe,” ato fani. Ato askafaino a mēra ikifaikaxō yononifo. Zacaríasri a mēra ato fe ikikaixō ato feta yononi. **9** Nios kīfiti pexefā mēra ikifaikanax yoinānifo iskakani: “¿Iskaratīa tsōa na pirofomā shara koofaimē nō õinō?” inifo. Askaifono ãfe xanīfāfe Zacarías yoini: “Mī koofafe na nakas Niospa xeteax inimanō,” fani. Akka nāskara feyafapaonifo, pirofomā nakas shara koofapaonifo. **10** Zacarías pirofomā shara koofaino yorafāfe emāiti nikaxō Nios kīfinifo. **11** Yorafāfe emāitixō Nios kīfiaifono, Zacarías pexefā xāki mērāxō pirofomā koofaino ãjiri nītani, pexe xaki mēra pirofomā koofai kesemē ãfe pōya kayakai aōri. **12** Nāskakē ãjiri nikē fichiax Zacarías mesta itani. **13** Rateaino Niospa ãfe ãjirinī yoini: “Zacarías, rateyamafe. Mā Niospa mia nikakī mī kīfiaito mā mī ãfinī fake feronāfake fii kiki. Mī fake kāiano anekī Juan mī faxikai. **14** Mā mī fakeyax mī inimaxikai. Yorafori akiki inimakōixikani. **15** Niosri akiki inimasharakōixii. Fāsi finakōia Niospa õixii, Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino. Nāskakē afaa pae pishta ayaxima. **16** Nāskaxō mā yosixō Niospa meka ato yoixii ãfe kaifo israelifo ãfe fenafo, Niospa meka ato yoiaino ãto chaka xatenōfo. Æto chaka xatekaxō Nios fisti nikakōinōfo. **17** Nōko Ifo oyoamano taeyoi Niospa Juan nīchixii ãfe meka ato yoinō. Akka Juan ãfe shara nā Elíasnā ipaoni keskara ixii Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino. Afe yorafō

ato tāpimaxii. Nāskaino āto apafo fe āto fakefo anā noināxikani. Askatari nā Niospa meka nikakaspamisfāfe akairi āto chaka xatekaxō Nios Ifofaxikani shināsharaxikakī. Nāskakē Juanoax āfe kaifo itipinīsharaxikani Niospa Fake atoki nokoaitīa ifisharaxikakī,” ixō ājirinī yoini.

¹⁸ Askafaito nikakī yoini: “¿Afeskai ē fakeyatiro? Ÿkai anā fake atiroma ē anifokōi. Ÿfe āfiri nāskarari yōxfokōi. Afeskaxō afeta nō anā fake fitiroma,” fani.

¹⁹ Askafaito nikakī ājirinī kemaní: “Ekā Gabriel, ē Nios fe ika. Ea nīchiano ē oa. Nikapo, āfe meka shara ē mia yoinō. Mā mī āfinī fake feronāfake fii kiki. ²⁰ Akka, nā ē mia yoiaito mī ea nikakaspax mī anā mekaima. Mā mī fake kāiano mī mekaxii. Nāskax mī mekamais iyoi. Akka Niospa ea fake fimatiroma ēmāi anifokē mī ifiaito Niospa mia fake fimatiro. Nā ē mia yoiai keskafakī Niospa mia askafaxii. Nā Niospa mia apaiyaiīa mia askafaxōi kiki,” ājirinī fani.

²¹ Ājiri fe Zacarías pexe xaki mēranoax yoināino yorafo pexe emāiti nikanax yoinānifo, Zacarías fena kāiyamaino pexe xaki mēranoa. “¿Afeskai Zacarías samarakaimē pexe mēranoax? Afetīakai ikiyama,” faifono ²² Zacarías kainākafani Nios kīfiti pexefā xakī mēranoax anā mekanima yōkapaifiaifono. “¿Afaa pexefā mēranoa ðiax mī iskaimē?” fanifo. Askafaifono ato yoipaiifi mekanima. Mekapaikī āfe mīfis ato yoini a ðia.

²³ Nāskai anā mekaima Zacarías āfe xanēnē kani mā yonokī keyoax. ²⁴ Nāskata mā Zacarías āfe pexe ano nokoano āfe āfinī chipo fake naneni. Mā fake naneax faki kafāsapaonima nā āfe xanēnē fisti

ipaoni cinco oxe ani ãfe xanenẽxõ. ²⁵ Nãskaxõ mã postoxõ yoini: “Aicho, mã Niospa ea sharafakĩ ẽ fake finõ ẽ yõxafofiakẽ. Niospa ea fake firma. Aicho, iskaratã ẽ anã yorafoki rãfinakamaki mẽ fakeyakĩ,” Elizabet ini.

Ãjiri fotopakekafãni, María yoiyoi

²⁶ Elisabet mã fake nanekĩ seis oxe akano Galilea mai ano Niospa anã nãchini ãfe ãjiri Gabriel, Nazarete pexe rasi ano. ²⁷ Nãskakẽ Niospa ãfe ãjiri María ano fotopakekafãni yoiyoi. Fotopakekafaxõ yoini. Nã María fenemais ini. Feronãfake fetsa fe oxamisma. María fenemais ikano José apa yõkani, María fixiki. Nã José ãfe xini David ipaoni. Nã David ãto xanõfo finakõia ipaoni. Akka José María fijoamano ãjiri fotopakekafãni, María ano. ²⁸ Fotopakekafãxõ María yoini: “Mẽ oi mia yoiyoi, Nios mikiiki inimai mefe ika,” fani.

²⁹ Askafaino María shinãpaini: “¿Afaa ea yoipaimẽ, na ea iskafai?” ixõ shinãpaini. ³⁰ Shinãpaiyaito anã ãjirinõ yoini: “Rateyamafe. Mia Niospa noisharai kiki mia sharakõi õi kiki, mikiki inimasharai kiki. ³¹ Mã mĩ fake feronãfake fikai. Mã mĩ fake kãixõ anekĩ Jesús mĩ faxikai. ³² Mĩ fake xanõfo finakõia Niospa imaxii. Æfe xini David keskara ixii. Nios nã nai mëra ikato ãfe Fakeskõi faxii. ³³ Nãskakẽ mĩ Fake xanõfo finakõia ixii. Mĩ kaifãfe xanõfo ipanaka. Anã xanõfo xatenakama,” fani.

³⁴ Askafaito María kemani: “¿Afeskakĩ ẽ fake fitiromẽ ẽ feneyaxoma, ea tsõa tanamismano?” María ini.

³⁵ Askafaito ãjirinõ kemani: “Niospa ãfe Yõshi Shara mikiki oxõ mia fake nanemaxii. Nãskax nã

fake kāiax Niospa Fakera faxikani. Akka na fake kāiax sharafinakōia fisti ixii. ³⁶ Nā mī yaya Elisabet ‘Fake fitiromara’ fafiamicfona mā fake nanea seis oxe aka yōxafofiaxō. ³⁷ Nāskakē nā apaiyai keskara fakī Niospa afama mīshти fatiro. Miari fake fimatiro mī fenemaisfikē,” ājirinī fani.

³⁸ Ājirinī askafaino, “Nāskafinō, ē fake finō, ē Nios nikamiskī. Nā ea amapaiyai keskafanō ē Nios itixomafamiski,” nāskafani.

María askafaino ājiri anā nai mēra kani.

Maria kani Elisabet ōikai

³⁹ Nāskata nā pena fisti mā Niospa ājiri kaano María itipinī fata koshi kani āfe yaya ōikai Judea mai ari. Judea mai ari māchifāfo mēra kaax pexe rasi ano nokoni. ⁴⁰ Mā nokoax Zacarías āfe pexe mēra ikitoshini. Mā nokoxō María āfe yaya yoitoshini. “Yaya, ē oi mia ōiyoi,” fatishoni. ⁴¹ Āfe rare askafatishonaito Elizabet nikani. Āfe rare askafaito nikakī Elisabet xakī mēraxonā ūfe fake tokko tokko ani. ⁴² Nāskata Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino Elisabet onāni mā María fake naneano. Nāskakē fāsi yoini iskafakī: “María, Niospa mia inimamasharakōi. Fato xotofake fet-sakai iskafaima mia fisti inimamakōi. Mī fake fer-onāfake chipo kāiano Apa Niospa akiki inimakōikī kexesharakōixii. ⁴³ Nōko Ifokōi mī fake ixii. Akka, ḡmī ea ano oamē, nōko Ifāfe afafiax ūkai afakeroko ēakōi ē ikanō? ⁴⁴ Akka mī ea yoiaito nikakī ūfe xakī mēraxonā ūfe fake ea tokko tokko aka, mikiki inimakī. ⁴⁵ Niospa meka nikakōikī, ‘Nē askanōki,’ ixō mī yoita. Nāskakē Niospa meka nikai mī inimasharakōi,” ixō Elisabet yoini.

⁴⁶ Nāskafaito María kemani:

Êfe õiti mēraxõ ë shinākī iskafai, nōko Ifo tsoa keskaramākī. Nōko Ifo Nios fāsi sharakōi. ⁴⁷ Akiki ë inimakōiaino ea anā potanakama, ë afe ipanaka, ea kexepakenaka, ea ifixii ë afe īpaxanõ. ⁴⁸ Ë nā yonoxomis, ë afaa tāpiamafekē nā Niospa ea noikōi. Nāskakē yorafāfe yoipakenakafo: “Nā María Niospa inimamakōia,” ixõ yoipakenakafo. ⁴⁹ Nios fāsi sharafinakōia. Afaa pishta fayamatiroma. Afama mīshti fatiro, ea sharakōi faxõa. Niosfi sharakōiki. Afaa chakafamisma Niosfi nāskarakōi. ⁵⁰ Nāskara yorafāfe yoitirofo: “Ë Nios nikasharapaikōiaito, ë nikakaspaitori ea chakafatiro. Nāskax ë akiki mesetiro. Akiki mesekī ë Nios nikasharakōi,” ixõ yoiaito nā keskara yorafo Niospa ato noikī ato shināpakenaka. ⁵¹ Akka Nios nikakaspakī ãto õiti fekaxtefakani, “Tsõa afaa tāpikeroko ë akai keskafakī,” ixõ ãto õiti fekaxtefatirofo. Nāskaifono Niospa ato fenomatiro. Nāskara ato õimatiro afaa tāpiamafāfe. Akka Niospa ãfe shināmā afama mīshti famiski. Afaa pishta Niospa fayamatiroma. Nāfi mitsisipakōikī tsoa keskarama. Nāato afara mīshti fatiro. ⁵² Nāato xanīfofo potano anā tsoa xanīfo itiroma. Akka nā afaayamafo Niospa ato sharakōi imatiro. ⁵³ Akka fetsafāfe Nios shināifono Niospa ato kexesharatiro. Ñfe shināmā ãto õiti mēra ato shināmatiro inimanõfo. Akka fetsa shinākī iskafai: “Ë iskaratīa shara ë afara fetsa anā shināima Niospa afara fetsa ea anā shināmanima ë anā Nios fe rafepaima,” ixõ shināito askara yora Niospa anā tanaima.

Afaa pishta tāpikanamax yorafo askatirofo.

⁵⁴ Niospa noko kexesharapakenaka nōko kaifo israelifāfemāi yonoxomisfono. Noko shināmakinakama mēxotaima noko noipakenaka nā yoini keskafakī. ⁵⁵ Niospa nōko xini Abraham yoikī iskafani: “Mī kaifo efe yorafo ipanakafo. Askatari mī fenafo ē ato kexesharapakenaka,” ixō Niospa nōko xini Abram yoini,

ixō María fani.

⁵⁶ Nāskax María Elizabet ano ipaoni tres oxe ani anoxō. Tres oxe ata anā María ãfe xanēnē oni.

Juan Maotista kāini

⁵⁷ Mā María ãfe xanēnē oano Elisabet fake feronāfake kāini. ⁵⁸ Mā fake kāiano ãfe kaifāfe a chaima nikafāfe tāpinifo. “Mā Elisabet fake kāia nōko Ifo Niospa mā Elisabet aō noikī fake fimismano mā fake firma,” nāskafanifo. Askafakanax akiki inimanifo. ⁵⁹ Mā fake kāitaxakī ocho nia oxano Zacarías pexe ano yorafo fonifo. Fake ūikai fokani ãfe foshki repa xateyanā nāskaramāi feyafakatsaxakakī. Fokaxō yoinifo: “Ãfe apa anekiriri nō anenō Zacarías fakī,” fanifo. ⁶⁰ Nāskafaifono ãfa ato yoini: “Maa, ē aō aneima, Zacarías ē faima. Afeskakīkai apa anekiri ē anetiroma. Ëa ē anei Juan fakī,” ato fani.

⁶¹ Ato askafaito yoinifo: “¿Tsōa anekiri mī aneimē? Anokai ãfe xinifo Juanma. Ñfe apa nō yōkanōki,” fanifo.

⁶² Akka nā fāke apa mekamais ita pastori ini. Nāskakaxō apa yōkanifo. Mēkemā ato yoini: “¿Afe ane mī fake mī faimē?” fanifo. ⁶³ Askafaifono ato yoini mēkemā: “Ea kirika inākāfe, ē mato kenexonō,” ato askafani. Kirika ināfono kirikaki

kenekī: “Ē āfe ane Juan fai,” ixō kirikaki kenenī. Mā kirikaki keneano ōikaxō yoinifo: “Ōikapo. Mā anea Juan fakī. Āfe ane Juan ixii,” fanifo, apa feta āfe āfa aneaito shināpainifo. ⁶⁴ Nāskata āfe fake ane keneta Zacarías mekanī. Anā mekamais inima, mā mekaya ini. Mā mekayaxō ato yoini: “Nios sharakōi,” ato fani. ⁶⁵ Mā Zacarías mekaito ōikani ratenifo. Mā ratekanax fokani yoināi fetsenifo. Nāskakanax mā fokani Judea mai ari fokani yoināfonifo: “Mā Zacarías āfe fake aneax mā mekai. Mā āfe āfinīri fake fikatsaxakima, mā fake fia,” ikanax yoināi fetsenifo. ⁶⁶ Yoināi fetsekaxō shinānifo: “Nā fake afeskaimākai nō ūinō shināya iki kiki, Niospamāi shināmasharaino,” ikaxō shinānifo.

Zacarías fanāini

⁶⁷ Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino Juan āfe apa Zacarías yoini:

⁶⁸⁻⁶⁹ Ēfe kaifo israelifāfe nōko Niosfi sharakōikī, nāfi nōko Ifokōikī. Nōko chaka noko soaxoxii. Nōko xini David āfe fena finakōia ixii. Nā David nōko xinifāfe āto xanīfo ipaoni. Nā āfe fena Niospa nīchia noko ifipakexanō afe nō īpaxanō. Nāskakē noko shināmakinakama. ⁷⁰ Nāskakaxō ato yoipaonifo, nā ato Nios yoixomisfāfe Judea mai anoafō.

⁷¹ Niospa ato shināmanaino yoipaonifo noko kexesharano afanā noko afeskafanōma noko ūikaspafono ixō yoinifo. ⁷² Nā noko yoiaifāfe nō ato nikapaoni keskafakī noko Niospa kexesharapakenaka noko noikī. Nā noko yoipaonifo keskai Nios noko shināmakimisma. ⁷³ Nāskaxō nōko xini Abraham Niospa yoini

iskafakī: “Mī kaifo efe yorafo ipanakafo. Nāskakē mī fena ē ato nīchixonī āto xanīfo finakōia inō. Nāskaxō keyokōi ato ifixii afe īpaxanōfo. ⁷⁴ Nāato nā mato õikaspaifo ato paxkaxii anā mato afeskafanōfoma,” ixō Niospa yoini. Noko askafaino nō āfe inafoax nō anā mesetiroma nokomāi nōko Ifāfe īkikē. ⁷⁵ Nō āfe ina kayakōikē nōko õiti noko shara faxoxii aa noiax nō isharakōipakexanō, ixō Zacarías ato yoini.

⁷⁶ Nāskata Zacarías āfe fake yome pishta yoini: Anifoshta, nōko Nios finakōia nō mānāo nikōina. Akka mī yosixō Niosnoa mī ato yoixoxii. Taefakī mī ato yoixonano chipo nā nōko Ifo finakōia oxii. Nāskakē itipinīkāfe mā nōko Ifo oi kiki mī ato faxii. ⁷⁷ Nāskakē mī ato tāpimaxii mā nōko Ifo oaino afe yorafo ato chaka soaxoniyoi. ⁷⁸ Akka Niospa noko shināino āfe Fake finakōia nai mēranoax nokoki oi nōko õiti noko sharafaxoxiki. Oa fakishpari xini koshi kafanai keskafakī nōko õiti xafakī sharakōi noko faxoxiki, ⁷⁹ anā fakish keskara nōko õiti inōma. Nāskax nai nō mesetiroma noko shināmasharaino, ixō Zacarías ato yoini.

⁸⁰ Nāskax Zacarías āfe fake yosini Niospa āfe shināmā shināmasharaino. Nāskax ares tsōa istoma ano ipaoni, nā Niospa meka israelifo ato yoikī taefaitīa.

2

*Mariá Jesucristo kāni
(Mt. 1.18-25)*

¹ Nā Jesūs kāiyaitīa romanō ãfe xanīfāfe César Augusto ãfe yorafo nīchini nā maitio anoafō ato tanākaxō ãto anefo kenenōfo afe tii yorafomakī. ² Taefakīkōi kirika kenenifo ãto anefo keyokōi. Akka Siria mai anoafāfe ãto xanīfāfe ane Cirenio ipaoni. ³ Nāskakē keyokōi fonifo ãto mai anoxō ãto ane kenei fokani. ⁴ Nāskaifono María feri José kani Belén ari, Nazarete ano ikanax. Nā Nazarete pexe rasi Galilea mai anoa ini. Nānoax José fe María fonifo, José ãfe xini Davidmāi Belén anoax kāinino. Nā Belén Judea mai anoa ini. ⁵ Nāskakē María fe José fonifo ãto ane kenei fokani. María fe José mā yoināfo ini fianāxikakī. Fianāyokanamax María fe José kani. Nā María tsoa pishta tanamisma ini, akka Niospa Yōshi Sharapa fake nanemani. ⁶ Mā María Belén ano nokoano fāke pāe fani mā kāiki. ⁷ Mā fake kāiax fakeyai taeni. Æfe fake feronāfake ini. Akka ãto fakka inafāfe piai mēra fonifo. Anoax María fake kāini. Mā fake kāixō sama faxte pishta rakoni. Askata ãfe fake rātani a fakkafāfe piai kamaki.

Ãjirifo oveja kexemisfoki nokoni

⁸ Nā María fakishi fake kāiano oveja kexemisfāfe fasifo mēraxō ãto ovejafo kexeshinifo pexe rasi pasotaixō. ⁹ Æto ovejafo kexeshinaifono Nios ariax ãfe ãjiri atoki fotokī chaxapakefofāni. Niospa nīchiano chaxapakefofāni. Mā Niospa ãjiri nīchiakī inifo chaxatanaito fichikanax ratekōinifo. ¹⁰ Nāskaifono ãjirinī ato yoini: “Rateyamakāfe. Æ mato meka shara yoijoaki nikax mā inimai finakōinō. Askatari yorafāferi nikakanax akairi keyokōi inimakōinōfo. ¹¹ Iskaratīa fotoxō ë mato

yoiyoa. Nā fakishi mā māto Ifo Cristo mā kāia māto Ifokōi mato ifixiki mā afe īpaxanō. Nā māto xini David kāini anoaxri kāia māto Ifokōi. ¹² Ë mato yoinō nikakapo afeskaxō mā tāpitiro makī nā fake āfe afa rapatinī rakoxō rāta fakkafāfe piai ano fichixō mā tāpitiro nā māto Ifo finakōia,” ixō ājirinī ato yoini.

¹³ Ato yoikī xatetanaino atiri Niospa āfe ājiri ichapakōifo atoki fotopakefofāni. Fotopakefofākata inimakōi Nioski fanāinifo. Inimakata iskafakī yoinifo:

¹⁴ Nios sharakōi nai mēra ika. Nā ato ficipaiyai tii nono mai anoax ikafo ato shināmasharai inimanōfo, ixō yoinifo.

¹⁵ Mā yoikanax anā nai mēra fonifo. Mā nai mēra ājirifo foafono, “Nō ūinō,” inifo, “Chanīmamakī nō ūinō, fokapo Belén ano na nōko Ifo Niospa āfe ājirifo nīchiano noko yoiafo keskara nō ūinō fokapo,” ixō yoinifo.

¹⁶ Nāskata nā oveja kexemisfo fonifo. Mā fokakī ichokaxō fichitoshinifo María yafi José. Nāno āto fake yome rātafono fakkafāfe piai mēra fasi mēra rakakē ūinifo. ¹⁷ Nā fake yome ūiafo tiito ato yoifofāsanifo. ¹⁸ Nā oveja kexemisfāfe ato yoiaifāfe nikakakī, “Aira, ¿afeskakī iskara shara noko yoikanimē?” inifo. ¹⁹ Nāskakē María nā nika keskafakī āfe ūitinī fāsi shināfafāini. ²⁰ Nāskakata nā oveja kexemisfo ato yoitakanī anā ato ovejafo ano fenifo. “Aicho, Nios sharakōikī nā noko yoia keskafakī mā nō ūitanikai,” ikanax ãa ranā yoinānifo.

*Nios kīfīti pexefā mēraxō apa feta āfa āto fake
Jesús Nios ispanifo*

21 Mā ocho nia oxano Jesús foshki repa xatenifo. Nāskafakaxō anenifo Jesús fakakī, nā ājirinī yoiyoni keskafakī María fake naneyoamano.

22 Moisés israelifo yoini iskafakī: “Kēro fake kāiax fena faki kafāsatiroma. Askatari Nios kīfīti pexefā mēra fena ikitiroma cuarenta nia oxa finōaxma,” ixō ato yoini. Akka mā cuarenta nia oxa finōano José fe María fonifo. Jerusalén ano iyoifokani āto fake Nios kīfīti pexefā mēraxō Apa Nios ispaxikakī. **23** Nānori Niospa shināmanaino Moisés kirikaki keneni iskafakī: “Fake kāi taexō feronāfakekē mā Nios ispatiro āfenā inō,” ixō ato yoipaonino, José feta María āto fake Jesús iyonifo Jerusalén ano. **24** Nāskakē José fe María mā fokaxō a Moisés yoini keskafakī a Nios ato kīfixomis rifi rafe iyamai nopoxpoiki rafe inānifo retexō Nios kīfixonō nānorimāi Moisés yoipaonino.

25 Nā Jerusalén anoa feronāfake Nios Ifokōi faa ini, āfe ane Simeón. Nāato Nios Ifo sharakōi faxō kīfitaifapaoni. Niospa Yōshi Sharapa Simeón īkināno, nāato Cristo manapaoni, āfe kaifo israelifo ifinō Niospa Yōshi Sharamāi afe ikano. **26** Niospa Yōshi Shara a mēra naneano a mēraxō tāpimani iskafakī: “Mī fena naima na Niospa nīchiae nōko Ifo Cristo mī ōiyoi mā mī ōiax mī naxii,” ixō tāpimani, Niospa Yōshi Sharapa Simeón. **27** Nāskata Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino Nios kīfīti pexefā mēra ikikaini. Nānori José fe María āto fakeya ikifainifo, Moisés yoini keskafakī āto fake ispaxakakī. Mā iki-afono, **28** Simeón atoki oxō inimayanā Jesús yome

pishtakē chishtoinīfōfāni, mā tāpixō. Nāskafaxō Nios yoisharani iskafakī:

²⁹⁻³¹ Ifo, ea mā yoimis keskafakī mē ōi. Ai-cho, mē akiki inimakōiax mē naikai ēfe Ifo ōiax. Nāatofi noko ifixii kiki nō afe īpaxanō. Keyokōichi nō Ifofanō mī nokoki nīchia. ³² Nāskata mī nōko kaifo yamafiano mia shinākatsaxakakīma mī fākeoxō mia tāpikōikani. Akka nō israelifo mefe yorafo nō tāpikōixii, nā fakeōnoa Niospa nokoya rafemanano. Aōxō nā noko yoimis keskafakī noko axoxii,

Simeón fani.

³³ Ato askafaito nikakī María feta José āto ūtitinī shinānifo: “Aira, nōkai nafo meka nikamisma,” ixō shinānifo. ³⁴ Akka Simeón Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino ato yoisharani. Nāskaxō āfe afa yoini: “Nā mī fake chanīmara fakanax nōko kaifofo israelifo inimatirofo. Aōnoax isharapakexakakī. Akka nōko kaifo fetsafori afe rafeyamakanax omiskōipakenakafo. Nāskakē yora ichapafāfe chanīmara fakani. Akka fetsafāferi chanīmara fakaxō mā shinākani. ³⁵ Akka a āto ūtitinī shināifo keskafakī onetirofoma. Akka fētsa āa shinākī a shināi keskara onetiroroma. A shināyamaifori onetirofoma. Xafakīakōi ato ūtiro. Nāskakē mī fake aa noikaspakaxō chakafaxikani. Askafaifāfe ōi aōnoax mī omiskōixii shināi. Nā kenopa mī ūti xatea keskara mī meexii omiskōikī,” Simeón fani.

³⁶ Nānori kēro fistiri ini, āfe ane Anā. Nāatori Niosnoa yoini, a inōpokoai yoikī. Akka nā Anāmā apa Fanuel ini. Āfe kaifo Aser nafafo ini. Akka nā Anā yōxfokōi ini. Xomayakōi feneyayoni, siete xinia afeta akax fene nani. Nāskakē anā Anā feneya ipaonima. ³⁷ Ares ikax yōxfokōi

ini ochenta y cuatro xinia ani fenejaxoma. Nāskakē Anāmā mēxotaima Nios kīfipaoni, pena fisti foni teneyanā. Nios kīfiti pexefā mēranoax Anā askapaoni. ³⁸ Nāskata María fe José Simeón fe yoināifono Anāri atoki oni. Oxō nānoa Jesús fichini. Fichita akiki inimani. Inimayanā Epa Nios iskafani: “Aicho Epa Niosi, iskaratīa mī Fake mī nokoki nīchiaki nofe rafemis īpaxanō,” ixō yoini. Mā ñixō Anāmā Jerusalén anoafó ato yoini a na manamisfoki israelifo ato ifinō. “Mē nōko Ifo ñiaki mā nokoki nokoaki,” Anāmā ato fani.

Nazarete ano anā fenifo

³⁹ Nāskata María feta José Jesús Nios ispatakani, nā Niospa yoipaoni keskai anā ãto mai ano fenifo, Nazarete pexe rasi ano. ⁴⁰ Nānoax Jesús mitsispakōi yosini María fake. Afama mīshti tāpiakōi ini. Niospa aõ noikī shināmasharani.

Jesús Nios kīfiti pexefā mēra ikini yomeax

⁴¹ Nāskax nā xinia tii Jesús ãfe afa fe apa Jerusalén ano fopaonifo. Pascua fista aki fokani. ⁴² Jesús mā doce xinia akano apa feta ãfa iyonifo, amisfo keskafakakī fista akifokakī. ⁴³ Mā fista keyoano María fe José fenifo, ãto pexe shināferakani. Akka Jesús nēteaito apa feta ãfa tāpinifoma, māmāi ato fe kaira ikaxō tsōa tāpinima. ⁴⁴ Mā ato fe kaira ikanax tāpiamax fāi fonifo. Fāi fokāta shinānifo akka nōko fake akka inifo. Nāskata apa feta ãfa fenani. Fenayanā afe yorafoya a afe rafemisfo yōkani: “¿Mā nōko fake ñimamē?” ato fani. ⁴⁵ “Maa, nō mī fake ñima. Niri oama,” fanifo. Ato askafaifono ãfe apa fe ãfe afa anā anori

nētefaikani anā fonifo. Afianā fōtanifo Jerusalén ari. Mā nokokaxō fenafofāsafanifo.

46 Nāskata mā tres nia oxakata fichinifo nā judeofāfe Nios kīfiti pexefā mēranoa nā ato tāpimamisfo fe tsaoxō nikaino. Ato nikayanā ato yōkapakeni a ato tāpimamisfo. **47** Ato askafaino nikakakī, “Nikakapo, ¿na fāke yomefixō afeskakī mekakī tāpisharakōiamē? Ato kemasharakōi,” fanifo. **48** Ato askafaino afa feta ãpa fichinifo. “Nono tsaokekē nō fenai nōko fake,” fanifo. Nāskata ãfa kenatoshini: “Kōkaishta, ¿afeskai mī nēteamē? Mā mī noko ratekōia epa yafi. Afeskara ikara nō mia faa. Nāskakē nō mia fenafei nono ato fe tsaoxō mī yoiflaino,” fanifo.

49 Askafaifono ato kemani apa yafi afa: “¿Afeskakī mā ea fenaimē? ¿Ea mā tāpiamamē nā ēfe Epa Niospa pexe mēra ē ikikē nā ēfe Epa ea yoiai keskara ē faito?” ixō Jesús ato yoini.

50 Ato askafaito apa feta ãfa tāpinima.

51 Nāskata apa feta ãfa iyonifo Nazarete pexe ari ato xanēnē. Nāskata mā nokoxō María shināni ãfe fakeōnoa. Nāskaxō Jesús apa feta ãfa yoiaito ato nikakōisharapaoni ato shinākōikī. **52** Nāskata Jesús yosikōini, ãfe õiti sharakōia. Mā ãfe māpo afama mīshti shinākōi ini. Nāskax yosini. Nāskaito õikani yorafo akiki inimakōinifo. Niosri akiki inimakōi ini.

3

*Juan Maotista tsōa istomaxō ato yoini
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)*

1-3 Akka mā yosixō Zacarías fāke ato Nios yoipaoni tsōa istoma anoxō. Tsōa istoma ano

yora ichapa akiki fonifo nikaxikakī, nāskakē Zacarías fāke ato Nios yoiaino. Nānori Tiberio xanīfo finakōia ipaoni, Roma anoax. Nāskakē aa ranā ikanax āto pexefo anoax xanīfo ikaxō ato ikīpaonifo. Pexe fisti rasi anoax xanīfo iki fetsepaonifo. Judeofāfe āto xanīfo ini pexe fetsa anoax āfe ane Poncio Pilato. Askata pexe fetsa anoaxri āto xanīfo fetsa Galilea anoax Herodes ato xanīfo ini. Akka Feliperi xanīfoxō pexe rasi anoa rafe kexepaoni. Itoria ano kexeta Traconite ano kexeta fapaoni. Akka nā Felipe āfe exto ipaoni Herodes. Nāskatari pexe fetsa anori xanīfo fetsa ipaoni āfe ane Lisanias Abilinia anoax. Akka āto xanīfo finakōia ipaoni Tiberio. Nāato keyokōi kexepaoni. Mā xanīfokī catorce xinia akano Zacarías fake Juan tsōa istoma ano ixō Niospa meka yoipaoni. Askatari judeofo yoipaoni āto mai ano ixō, yorafāferi ato Nios kīfixopaonifo. Akka Anás fe Caifás āto xanīfo ipaonifo. Nāskakē nā Zacarías āfe fake Juan Judea mai ano ipaoni. Akka mā yosiax tsōa istoma ikē Niospa yoini aōxō ato yoinō iskafakī: “Māto chaka xatekāfe, a mā afara chaka shināi keskara anā shināyamakāfe. Niospa mato yoiai keskara nikakōikāfe. Mā nikakōiaito Niospa mato chaka soaxotiro. Mā askaito ē mato maotisafatiro, faka mēra ikimapakekī māto chaka mā xatenō ato ispaxiki ixō ato yoitāfe,” ixō Niospa nīchiano Juan ato yoifofāsafani faka Jordán arixō. ⁴ Afia Isaías ato yoipaoni keskafakī Juan yoifofāsafani. Nānorikōi Isaías kirika keneni a Juan mekanōpokofai yoikī:

Tsōa istoma ixō yorafo yoixii akiki feaifono. Iskafakī ato yoixii: “Mā nōko Ifo oi kiki. Nāskakē

itipinīsharakāfe, āfe fai sharafaxokāfe. Māto chaka xatekāfe. ⁵ Nā xexa naxpe chakafo ano mai forosharakōi fanōfo. A machifo anori sapa sharakōi fanōfo. Nāskatari āfe fai mēstesharakōi faxonōfo. A xexa naxpefo ano mai forosharafaxonōfo sapa sharakōi inō nōko Ifofai. ⁶ Mā nōko Ifo Niospa nīchiano oxō a shināifo ato ifiyoi afe īpaxanōfo. Nāskakē keyokōichi ūixikani,”
ixō yoinōpokoi kiki nā yōra, ixō Isaías kirika keneyoni, Juannoia yoikī.

⁷ Nāskakē nā Isaías ato yoipaoni keskafakī Juan ato yoipaoni, mā chaima Jesús oaino. Ato Juan yoikī iskafapaoni, a nikakani akiki yora ichapa feafono: “Noko Juan maotisafanō faka mēra iki-makī nō chiifā mēra kayamanō,” ikanax akiki feafono Juan ato yoini iskafakī: “¿Afeskai mā ea ano oimē? ¿Ē mato maotisafapanō mā oimē? ¿Tsōa mato yoiamē? Mā shināiraka nō chiifā mēra katirora ixō nāskax mā maotisapaimē, nō chiifā mēra kayamanōra ikax. Maa, mākai afaa tāpiama, askax mā maotisatiroma. Mā Nios Ifofaima. Mā oa shano keskara māto ūiti chakakōi. Nāskaxō mā Satanás ifofaa. Nāskakē kaxpa ē mato maotisatiroma māmāi Satanás fisti shināito. Āa fētsa mato pāratiro nō maotisanō nō chiifā mēra kaimakai Nios nikayamafiax ixō mato pārano mā chiifā mēra katiro fētsa afaa tāpiamato mato pārano. Askara Niospa mato ifitiroma mākairoko shināito, ēroko mato maotisafaano. ⁸ Māto chaka xatekāfe, Nios shinākāfe. Mā Nios shināito ē mato maotisafapanō. Ē mato anā yoinō nikakapo. Mā shinātiro: ‘Nā Abraham nōko xini ipaoni, ūiti

sharayaxō Nios shināpaoni.’ Akka mā shinākī: ‘Nōmāi Abraham fenaxō nō shara shināi,’ ixō mā shinākī mā shināsharaima. Askara shināyamakāfe. Akka māto ðitinī mā chaka shināfi mā chanī. Nikasharakōikāfe, ē mato yoinō. Na tokiri Niospa onifaxō nīchikē mā ðitiro Abraham āfe fena inō. Nāskakanax Abraham fakefo itirofo na tokiri ūiki Nios shinākanax. Akka mākai anori shināima mā mā chanī, ‘Abraham shināpaoni keskara nō shināira’ ikax. Askara shināyamafi Satanás fisti ifofafiai. ⁹ Akka fana fimiyyamaito ifāfe reratiro. Āfe tapori tsekaxō kooatiro anā niyamanō. Nāskari fakī mā Nios nikakaspaito a omiskōipakenakafo mēra Niospa mato potaxii mā chaka xateaxma mā isharayamaito,” ixō Juan ato yoini.

¹⁰ Ato Juan askafaito nikakakī kemanifo: “¿Chanīmamē? ¿Na mī yoiai keskara tāpiaxma nō afeskatiromē? ¿Afeskaxō a keskara shara nō shinātiromē?” faifāfe anā ato yoini: ¹¹ “A yora omiskōiaito afaamais oxō mato rapati yōkatoshiaito mā inātiro mā rapati rafeyaxō. Askatari yora fonāiki oaito mā pimatiro,” ato Juan faito nikanifo.

¹² Xanīfo kori fixomisfāferi Juan yōkanifo: “Maestro, ¿nō afeskatiromē, mī noko maotisafanō?” fanifo.

¹³ Askafaifono ato yoini: “Māto xanīfāfe a tii mato yoiyamafiano finōmainīfōfā mā kori fitiroma,” ato fani.

¹⁴ Nāskatari sorarofāferi yōkanifo: “Akka, ¿nō afeskatiromē?” ixō yōkanifo. Askafaifono ato yoini: “Ato kori fiapiakī shināyamakāfe. Askaxori ato ferateni mitsisipayamakāfe. Ato askafaya-makāfe. Māto xanīfori pārayamakāfe. Nā xanīfāfe

mato inā tiiya inimakāfe,” ixō ato yoini.

¹⁵ Nāskata yorafāfe ōinifo Juan mekaito. “¿A naamē Cristo?” ixō āto ōiti mēraxō shinānifo. ¹⁶ A shināifo keskara mā tāpixō Juan ato yoini: “Ēkai Cristoma. Nāskakē ē mato maotisafapai. Akka nā chipo oaito āfe Yōshi Shara mato mēra naneyoi. Nā sharafinakōia, ea keskarama. Aato afama mīshti fatiro, ē atiroma keskara. Akka ē afaama,” ixō Juan ato yoini. Mā chaima Jesús oaito yoikī ato askafani. ¹⁷ Nāskaxō ato yoipakeni: “Mā Nios shināito mato ifixii. Akka a shināyamaifo ato ifixima. Afāfekairoko ifofaifono nāfo chiifā mēra ato potano anoax omiskōipakenakafo” ato fani.

¹⁸ Nāskatari meka shara ato yoini, āto ōiti mēra ato nanemapaikōini āto chaka xatenōfo. “Mā nōko Ifo Jesucristo chaima oi kiki, shināsharakōkāfe,” ixō ato yoitaifapaoni. ¹⁹⁻²⁰ Askatari xanīfo Herodes yoini: “¿Afeskakī mī exto āfi fīaitamē? Askatari mī ato chakafafofāsafai,” fani Juan. Askafaito nikakī Herodes akiki ōtifishkixō achixō karaxa mēra ikimani.

*Juan Jesús maotisafani faka Jordán anoxō
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)*

²¹ Akka Herodes karaxa mēra nīchiyoamano Juan ato maotisafapani. Jesúsri mā yosiaito nāri maotisafani. Mā maotisafaano fininākafāta Apa Nios kīfini. ²² Apa kīfiaino nai mēranoax oa rifi keskara āfe Yōshi Shara fotopakekafāni akiki. Fotopakekafanaino nai mēranoax mekaito nikani iskaito: “Mī ēfe Fakēkōi ē mia noikōi. Ē mikiki inimasharakōi,” ixō Apa Jesús yoiaito nikani.

*Jesucristo ãfe xinifãfe anefo
(Mt. 1.1-17)*

²³ Jesucristo mā treinta xinia axõ taefakī ato yoini Apa Niospa meka. Yorafãfe José fakera fafiaifono Niospa Fake ini. Nãskafiax nãato chata ipaoni Elí. ²⁴ Elí apa Matat ini. Matat apa Leví ini. Leví apa Melqui ini. Melqui apa Jana ini. Jana apa José ini. ²⁵ José apa Matatías ini. Matatías apa Amós ini. Amós apa Nahúm ini. Nahúm apa Esli ini. Esli apa Nagai ini. ²⁶ Nagai apa Maat ini. Maat apa Matatías ini. Matatías apa Semei ini. Semei apa Josec ini. Josec apa Judá ini. ²⁷ Judá apa Joanán ini. Joanán apa Resa ini. Resa apa Zorobabel ini. Zorobabel apa Salatiel ini. Salatiel apa Neri ini. ²⁸ Neri apa Melqui ini. Melqui apa Adí ini. Adí apa Cosam ini. Cosam apa Elmadam ini. Elmadam apa Er ini. ²⁹ Er apa Josué ini. Josué apa Eliezer ini. Eliezer apa Jorim ini. Jorim apa Matat ini. ³⁰ Matat apa Leví ini. Leví apa Simeón ini. Simeón apa Judá ini. Judá apa José ini. José apa Jonam ini. Jonam apa Eliaquim ini. ³¹ Eliaquim apa Melea ini. Melea apa Mena ini. Mena apa Matata ini. Matata apa Natán ini. ³² Natán apa David ini. David apa Isaí ini. Isaí apa Obed ini. Obed apa Booz ini. Booz apa Sala ini. Sala apa Naasón ini. ³³ Naasón apa Aminadab ini. Aminadab apa Admín ini. Admín apa Arni ini. Arni apa Esrom ini. Esrom apa Fares ini. Fares apa Judá ini. ³⁴ Judá apa Jacobo ini. Jacobo apa Isaaca ini. Isaaca apa Abraham ini. Abraham apa Taré ini. Taré apa Nacor ini. ³⁵ Nacor apa Serug ini. Serug apa Ragau ini. Ragau apa Peleg ini. Peleg apa Heber

ini. Heber apa Sala ini. ³⁶ Sala apa Cainán ini. Cainán apa Arfaxad ini. Arfaxad apa Sem ini. Sem apa Noé ini. Noé apa Lamec ini. ³⁷ Lamec apa Matusalén ini. Matusalén apa Enoc ini. Enoc apa Jared ini. Jared apa Mahalaleel ini. Mahalaleel apa Cainán ini. ³⁸ Cainán apa Enós ini. Enós apa Set ini. Set apa Adán ini. Nãskanifo ãto xinifo. Akka ãto fenafo mā kaiafo. Adán ãfe apa Nios ini, nãatomāi onifikē.

4

Satanás chakata Jesús afara chakafamapaini (Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Mā Juan Jesús maotisafaano Niospa Yōshi Sharapa iyoaino faka Jordán anoax kani. Tsōa istoma ano kani, Niospa Yōshi Sharapa iyoaino māmāi Niospa Yōshi Shara ãfe õiti mēra naneano.

² Nãskata Jesús ares kafāsanī, tsōa istoma ano cuarenta nia oxax afaa pishta piaxma. Nãskakē Satanás akiki kani. Mā akiki nokoxō ifofamapaini. Nãskaxō afara chakafamapaini. Nãskata mā cuarenta nia oxax Jesús fonāikōni, afaa pishta piaxma. ³ Nãskaito õiki Satanás yoini iskafakī: “Mī Niospa Fakemākī na tokiri pāa fapo,” fani.

⁴ Nãskafaito Jesús kemanī: “Maa, na mī ea yoiai keskara ē akima. A nō piai fisti nō shināima ni-paikī. Akka Epa Niospa ãfe meka shararoko nō shinātiro. Nãskara Niospa meka yoimisto keneni,” Jesús fani.

⁵ Nãskata Jesús fe Satanás yamaris iakekēfōfānifo. Māchifā mānānē fokani. Nārixō Satanás Jesús nā maitio ispani. ⁶⁻⁷ Nãskaxō Satanás yoini: “Óipo, ea mīa ififaxō mī ea yonoxonaito na mī õiaifo keyokōi

sharashtakōifo ē mia inātiro. Nāskakē keyokōichi
āto ifo mī itiro. Nafo ēfenākōifo. Ōipo, na maitio ē
ato ināpaiki ē ato inātiro atonā inō,” Satanás fani.

⁸ Nāskafaito Jesús kemaní: “Maa, ē mia ifofaima.
Nios fisti nōko Ifokōi. Nāskakē nō ratokonō mai
chachixō nō yoitiro aato noko shināmanō. Nāskaxō
nō yoitiro iskafakī: ‘Mīfī nōko Ifoki nō mia shināi,’
ixō nō yoitiro. Nāskarafi kirika ano keneakī,” Jesús
fani.

⁹ Jesús askafaito Satanás anā Jesús iyoni
a Nios kīfiti pexefā māmākīaxō yoixiki
iskafakī: “Mī Niospa Fakēkōiaxroko mī niriax
ichopakekafanikai. ¹⁰ Mī ichopakekafāanax mī
afeskaimakai. Nā Niospa meka kirikaki keneaki
iskai: ‘Niospa āfe ājirifo yoixii mia kexenōfō.’
¹¹ Askatari kirika keneano iskaki: ‘Mī āto
mifiki pakeaito mia achixikani kiki mī tokiriki
pakenōma,’ kirika kenea iskakī,” Satanás Jesús
fani.

¹² Satanás askafaito afianā Jesús kemaní:
“Nōa nō meka fetsafaxō nō yoitiroma, ‘Ē afara
afeskarafaito, ea Niospa kexei,’ ixō nō shinātiroma.
Akka, ‘Niospa ea amapaiyai keskara nā fisti ē
atiroki Niospa ea kexenō,’ ixō shinākāfe, ikaki
na kirika keneano,” Jesús fani. ¹³ Jesús askafaito
nikai Satanás kani, Jesús afeskafatiroma mei. Anā
oxō Satanás Jesús afara chaka shināmaniyoxiki
ikaini kani. Jesús afara chakafamapaifikī
chakafamanima. Akka Jesús finakōia ini Satanás
mānāo nia.

*Galilea anoxō Jesús ato yoikī taefani
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)*

14 Nāskata Jesús Galilea ano anā kani, Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino. Mā nokokē Galilea anoxō yorafāfe nikanifo mā Jesús nokoa ikaxō. **15** Nāskata mā nokoxō judeofāfe ichanāti pexe mēraxyō ato yoini. Nāskaito ōikani, akiki inimasharakōinifo. “Na feronāfake āfe meka sharakōi,” fanifo.

*Jesús Nazarete anoxō nikakaspanifo
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)*

16 Nāskata nā yosini ano kani Nazarete ano. Nāskax safaronō judeofāfe ichanāti pexe mēra ikini māmāi askai feyakatsaxakī. Ikkainax tsaoni. Nāskata niinākafā kirika fita aneni. **17** Nāskata afia Niospa shināmanaino Isaías kirika keneni inānifo anenō. Nā kirika fepexō aneni iskafakī:

18 Niospa Yōshi Shara emēra naneano ea nīchini ē ato yoinō āfe meka shara a afaamaisfo, “Niospa mato noisharai,” ixō, “A Satanás chaka ifofaafō a chaka potakāfe, mato mēra nanepaiyaito anā a chaka nikayamakāfe isharakōixikakī,” ixō ē ato yoinō; askatari nā fēxofori ē ato fero sharafaxonō aō ōisharanōfo; nāskatari nā omiskōikakī afaa shināifoma nāfori ē ato shināmasharanō; **19** askatari ē ato yoisharanō afetīa Epa Niospa afe yorafo ifimākai, ixō Jesús aneni. **20** Niospa meka mā yoikī xatexō kirika fēpoxō feronāfake fetsa ināni, tsaopakekafāxō ato yoixiki.

Ato askafaito aas ōiketsanifo. **21** Nāskata ato yoini: “Ē fakeyoamano Isaías eōnoa yoipaoni keskafakī iskaratīa mē mato kirika anexona,” ato Jesús fani.

22 Ato askafaito nikakakī: “¡Aira! Nikakapo, ãfe meka sharakōi. José fakefixō ¿afeskakī iskara yoimē?” fanifo.

23 Askafaifono Jesús ato yoini: “Mā ea iskafairaka: ‘Mī ato Capernaúm anoa sharafaito nō nikamiski mīa anoi sharamefe. Nāskakēri nā mī yoiai keskafakī nonoafori ato sharafafe mia õixō nō mia chanīmara fanō,’ ixō mā ea yoipairaka,” Jesús ato fani.

24 Anā Jesús ato yoini: “Chanīma ē mato yoikōi. Āto perekōi anoxō noko iskafatirofo mā nō na ūimis koshikai afaa tāpiama na Niospa meka yoipaiyai aa chanī noko fatirofo. **25** Chanīma ē mato yoikōi. Kirika kenekī nō anetiro iskafakī. Elías nōko mai ano ipaoni. Israel mai ano ari ikano akiki oi inima. Arixō tres xinia ata seis oxe ani, oi manakī. Nāskakē israeli yorafo fonāiki finakōinifo, afaa pikania. Ari kēro ifomafa fenemais ichapa inifo omiskōikani. **26** Nāskafixō Epa Niospa nōko xini Elías ato ano nīchinima. Askatamaroko Sarepta pexe rasi Sidón mai ano nīchini kēro ifomafa fisti nīchini pimanō. Niospa nīchiaino chai kani. **27** Askatari yora fetsafo israelifāfe mai anoax ichapakōifo rashkishikani inifo. Akka Elías Niospa meka yoimisto aa rashkishiaifo ato sharafapaonima. Askatamaroko nā Siria mai anoa fistikōi sharafani. Āfe ane Naamán. Nā Naamán Siria mai anoa ini, israeli inima,” Jesús ato yoini.

28 Jesús ato askafaito nikakani yorafo ichanāti pexe anoax akiki ūitifishkinifo. Akiki ūitifishkikaki achinifo. **29** Achikaxō iyonifo Nazarete pasotai

mafa keyakōi ano Jesús iyopainifo arixō potapaiakā. ³⁰ Potapaifiaifono Jesús ato rāfiferani. Nāskax ato makinoax kani.

*Nānori feronāfake niafaka chaka nanea ini
(Mr. 1.21-28)*

³¹ Jesús Capernaúm ano kani, Galilea mai ano. Nānoxō pena tenetitā Apa Niospa meka ato yoini. ³² Ato yolaito nikai iskanifo: “¡Kee! Nikakapo. Nato tāpikī finakōia, meka sharakōi nato yoi,” ikanax aa ranā yoinānifo.

³³ Judeofāfe ichanāti pexe mēraxō yora mēra ni afaka yōshi chaka nanexō Jesús fāsikōi mekafani. ³⁴ Iskafakī yoini: “¿Afeskakī mī noko fekaxtefaiyoamē, Jesús Nazarete anoato? ¿Mī noko a omiskōipakenakafo mēra mī noko potaiyoamē? Ě mia ūimisnō, mī sharakōinō Niospa mia nīchiano,” fanī.

³⁵ Nīafaka askafaino Jesús yoini: “Mekayamafe. Na feronāfake makinoax tsekekaitāfe,” ixō mitsisipakōikai Jesús niafaka nīchini.

Jesús askafaino nīafaka yora fia kekēfōfā potafaini yorafāfe ferotaifi nāskax tsekekai kī afeskafanima.

³⁶ Askafaito ūikakī yorafāfe iskafanifo: “Chanīma, Jesús afama mīshti fatiro. Iskarakai nō tsōa ūimisma. ¿Afeskaxō iskafaimē, na feronāfake makinoa niafaka potai? Meka finayakōikē nīafaka nikafainikai,” yorafāfe fanifo.

³⁷ Askafaito ūikaxō yorafāfe pexe tii anoafō yoifofāfōfānifo Jesús yora makinoa niafaka potaito ūikaxō.

*Jesús Pedro rayos sharafani
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)*

³⁸ Askakaini Jesús judeofafe ichanāti pexe anoax tsekekainax Simón pexe mēra ikini. Nānoax Simón rayos yōxafo yonai finakōni. Nāskaito ūikakī Jesús yoixonifo: “Na yonai sharafafe,” fanifo. ³⁹ Askafaifono nā kēro yōxafo yonai mānāo kāta Jesús kātipakekafāta yoini iskafakī: “Mī yona nishpafe,” faino samamakōi āfe yona nishpatani. Nāskata mā yonai nishpata, fininīkafāta itipinīshara fani ato pimaxiki.

*A isinī ikaifo Jesús ato sharafani
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)*

⁴⁰ Akka mā xini kaino nā isinī ikaifo fetsa fetsat-apaho Jesús ano efenifo. Nāskakē Jesús āfe mēkemā ato māmāpakeaino sharai fetsenifo. ⁴¹ Ranāri nā isinī ikaifo mēranoax niafaka chakafo tsekeni. Fāsikōi mekayanā iskafanifo: “Mīfi Niospa Fakēki,” fanifo. Niafakafafe askafaifono kerexkai Jesús ato pōtapakeni. Nāskaxō ato mekatima fani māmāi tāpiafafe nāmāi Cristokē.

*Jesús ichanāti pexe mēraxō Apa Niospa
mekasharaõnoa ato yoini
(Mr. 1.35-39)*

⁴² Mā penaino Jesús tsekekaini, pexefā rasi anoax tsōa istoma ano kai. Nāskaino yorafafe fe-nanifo. Nāskakanax akiki nokokaxō nētefapainifo ato makinoax kayamanō. ⁴³ Askafaifono Jesús ato yoini: “Akka, ē Niospa meka shara ato yoifofafōfāni pexe fetsafo ano afe keskaramākī Epa Nios xanīfāfe noko īkinā. Nāskakē Epa Niospa ea nīchini, ē ato yoinō.”

44 Nāskakē kafāsakī Jesús Niospa meka ato yoifofāsafani, ichanāti pexe mēraxō Judea mai anoxō.

5

*Jesús foe rasi tarafanāfā mēra ato fospī faxoni,
tsōa atiroma keskafakī*

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

1 Pena fetsa Jesúsxō foe rasi finifo īamāfā ketokonōxō Genesaret anoxō. Askafaito ūikani yora rasi akiki fenifo. Niospa meka niakai fekani. **2** Jesús nānoa kanōanāfā rafe rakakē fichini, nā kanōanāfā mēranoax mā fotokaxō ifofāfe ato tarafanāfā chokaifono. **3** Nāskakē nā kanōanāfā fetsa mēra Jesús naneinākafani, nā Simonā mēra. Nāskaxō yoini: “Eaya fenāmāshta kanōanāfā pitsikife,” fani. Nāskata kanōanāfā mēra tsaoxō yorafo yoikī taefani. **4** Mā ato yoikī xatexō Simón yoini: “Nā īa noa ano kanōanāfā fotakāfe. Anoxō māto tarafanāfā potaxō foe fixikakī,” fani.

5 Askafaito Simón kemani: “Maestro, fakishchāi nō yonoshina tarafanāfānē fipaikī. Akka nō fiama. Akka mī noko yoikai ē tarafanāfā potenō,” fani.

6 Mā āto tarafanāfā potekaxō foe ichapakōi finifo. Oa tarafanāfā faxteai keskara meenifo.

7 Nāskakaxō nā ato fe rafeafo ato kenanifo, kanōanāfā fetsaōnoa, ato feta fui fenōfo. Nāskakaxō nā kanōanāfā rafe foe rasi fospikōi faafono nā kanōanāfā rafe faka fospikōiax foefoya ikikerani.

8 Nāskara ūikī Simón Pedro Jesús nāmā ratokonō mai chachipakefofā yoini: “Ifo, emakinoax katāfe, ē feronāfake chakakī,” fani.

9 Simón askaito ūi a ūafe rafeafori ratekōinifo Jesús foe ichapa tarafanāfā mēra ato nanexonano.

10 Akka nā Simón fe rafeafo inifo, Santiago fe Juan āto apa Zebedeo ini. Nāskakē Jesús Simón yoini: “Rateyamafe. Iskaratīa yorafo ēfe Yōshi Sharaōxō mī ekeki efeikai,” fani.

11 Nāskakata āto kanōanāfā fōkata īamāfā kesemē nexakata mā Jesús fe fōkakī āto afama mīshti ōifainifo.

*Jesús yora rashkishiai sharafani
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)*

12 Pena fisti pexe rasi ano Jesús ikano nāno feronāfake isinī iki rashkishi fetseax akiki oni. Mā akiki oxō ratokonō mai chachipakefofā yoini: “Ifo, ea sharafapaikī mī ea sharafatiro,” faito,

13 Jesús āfe mēkemā ramāyanā yoini iskafakī: “Ē mia sharafanō. Iskaratīa mī sharaikai,” faino a rashkishi fetseai koshikōi sharatani. **14** Mā sharano Jesús nīchini iskafakī yoiyanā: “Mī tsoa yoiki. Akka nā ato Nios kīfixomis ispatāfe. Nāskaxō ovejanā fake foxō ināfe mia retexonō Moisés yoini keskafakī. Nāskaxō keyokōichi tāpinōfo a mī isinī imis mā mī sharano,” ixō Jesús yoini.

15 Jesús askafaito aōnoa mēxotaima nikakī finakōinifo. Nāskakanax yora kaya akiki fenifo nikakani, a isinī ikaifori ato sharafapanō.

16 Nāskax Jesús ato makinoax kani, a tsōa istoma anoxō Apa Nios kīfikai.

*Jesús yora finimisma sharafani
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)*

17 Pena fetsa Jesús ato yoiaino nāno fariseofo tsaoafo inifo. A Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfori inifo. Pexe rasi Galilea anoax fekāta Judea anoax fēkata Jerusalén

anoax fēkata inifo. Nānoxō Niospa āfe shara Jesús ato ōimani, a isinī ikaifo ato sharafapakī. ¹⁸ Nāskakata feronāfakefo nokonifo. Feronāfake finimisma ratatinī rataxō iyoifokani. Nāskakata pexe mēra ikimapainifo, Jesús ano iyopaikakī. ¹⁹ Akka afeskaxma ikitiroma inifo, yorafo ichapakōimāiyakē ikipanāfāfe. Nāskakanax pexe fomākīa inanifo. Nārixō nā finimisma ratatinī ratakaxō fotomapakefofānifo, yorafāfe ferotaifi Jesús nia nāmā. ²⁰ Jesús ōini shināifāfe iskakakī na finimisma Jesús sharafai kiki ikaxō. Nāskakē a finimisma Jesús yoini: “Efe yorashta, mē mia chaka soaxona,” fani.

²¹ Nāskafaito ōikakī, a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfo feta fariseofāfe shinānifo iskakakī: “Akka, ¿na tsoamē na chanīai Nios chakafakī mekafayanā? Akka Nios fistichi ato chaka soaxotiro,” fanifo.

²² Akka Jesús tāpini askafaifono. Nāskaxō ato yōkani: “¿Afeskakī iskara mā shināimē? ²³ Akka, ¿ē afaa fatiromē? Mē mia chaka soaxona ē fatiroraka, askayamakī mē mia sharafaa ē fatiroraka,” ixō ato yoini. ²⁴ “Akka ē mato tāpimanō Niosxō ē ato chaka soaxotiroki nono mai anoxō,” ato fani. Nāskaxō a finimisma yoini: “Ē mia yoi, fininīkafāta mī rakati fifaini mī pexe ano katāfe,” fani.

²⁵ Nāskafaino a finimisma fininīkafani yorafāfe ferotaifi. Nāskaxō a kamaki rakamis āfe rakati fifaini āfe pexe ano kani. Epa Nioski inimayanā. “Aicho, Epa Nios sharafinakōia,” faafoni. ²⁶ Finikainaito ōikani ratei fetsenifo. Nāskakanax, “¡Aicho, Epa Nios sharafinakōia!” inifo. Ratekōiyanā iskafakī yoinifo: “Akka mā

nō ōi afama mīshti shara fai,” fanifo.

*Jesús Levi ifini aõxõ tāpimis inõ
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Mā askafata Jesús tsekekaikī ōini, a āfe xanīfo Roma anoa kori fixomis. Nā āfe xanīfo kori fixomisto āfe ane Leví* ini. Akka nā ato kori fixomis ano tsaoa ini. Nāskakē Jesús yoini: “Efe kafe,” fani.

²⁸ Nāskafaino Leví fininākafāta āfe afama mīshtifo ūifaini Jesús fe kani. ²⁹ Nāskata chipo Leví āfe pexe anoxõ fista efapa ani Jesús noisharakōiyanā. Yora ichapa rasiri afe inifo. Nā xanīfo Roma anoa kori fixomisfo. Yora fetsafori afe inifo. Nāno ato fe mīsa ano tsaonifo. ³⁰ Akka nā fariseofo feta a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe Jesúsxõ tāpimisfo mekafakī taefanifo. Ato iskafanifo: “¿Afeskakī ato feta pita ato feta ayata mā faimē? Na ato kori fixomisfo feta na yora chakafo fetari mā pii,” ato faifono, ³¹ Jesús ato kemani: “A sharafāfe notoro fenakanima, a isinī ikaifāfemari notoro fenakanima. Akka nā isinī ikaifāfe notoro fenakani. ³² Akka a yora sharafoõnoax ē onima. Nā afara chakafakanax shināmitsaifoõnoax ē oni, ato chaka soaxoxiki Epa Nios Ifofanõfo,” ato fani.

*Nā foni tenemisofāfe Jesús yōkanifo
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)*

³³ Iskafakī Jesús yoinifo: “Akka Juan inafāfe, fariseofāferi foni tenekōiyanā Epa Nios kīfikī chai yoimisfo. Akka mī inafāfe mēxotaima piyanā ayakani,” faifono,

---

* **5:27** Leví ane rafeya ipaoni. Āfe ane fetsa Mateo.

³⁴ Jesú斯 ato kemani: “Akka yorafo matoki feafono mā ato foni tenematiroma, feronāfake āfiyai. Nā feronāfake mato fe ikano inimakōikī mā ato feta pitiro. ³⁵ Akka nā feronāfake ato makinoa iyoafono āfe yorafāfe shinākakī foni tenetirofo. Nāskarifiakī eõxõ tāpimisfāfe inimakakī pitirofo. Akka mē ato makinoax kaano ea shinākakī tsōa pitiroma,” ixõ Jesú斯 ato yoini.

³⁶ Nāskafata afianā Jesú斯 ato yoini iskafakī, meka fetsafaxõ: “Tsōa sama fenaya sama xini kishi fatiroma. Nō askafaino sama fena samama chakanatiro. Nāskatari sama fena fe sama xini isharatiroma. Nāskakēri nā ē mato yoiai keskara mā nikakōixõ a mā ipaoni keskai anā mā itiroma māmāi ea nikakōiax. A mā ipaoni keskara shināmakita nāskax māto yora fena keskara shara itiro. ³⁷ Nāskarifakī tsōa māmā fata koiro pisha xini mēra nanetiroma nā māmānō farax akaino toxamāiyanõ. Nāskakē nā māmā fata fe koiro pisha chakanatirofo. Akka nā māto xinifāfe mato yoimisfo keskara fe nā ē mato yoiai keskara osinātiroma. Nā ē mato yoiai keskara Niospa meka sharakōi. Akka a māto xinifāfe mato yoimisfo anori shināx mā isharatiroma. Niospa mekaya meka chaka osinātiroma. Nāskakē mā nikapaifikī mā shināsharatiroma. ³⁸ Nāskarifakī tsōa māmā fata koiro pisha xini mēra nanetiroma nā māmānō farax akaino toxamāiyanõ. Nāskakē nā māmā fata fe koiro pisha chakanatirofo. Akka nā māto xinifāfe mato yoimisfo keskara fe nā ē mato yoiai keskara osinātiroma. Nā ē mato yoiai keskara Niospa meka sharakōi. Akka a māto xinifāfe mato yoimisfo anori shināx mā isharatiroma.

Niospa mekaya meka chaka osinātiroma. Nāskakē mā nikapaifikī mā shināsharatiroma. ³⁹ Akka māmā pae ayatiakaxō anā tsōa fata ayapaitiroma. Nāskariai iskatirofo: ‘Nā ē ipaoni keskara afianā ē askapai, ēfe xinifāfe ea yoimisfo keskara shara nā fisti ē shināi. Akka meka fetsa chaka ē nikapaima. Askatari meka fena chaka ē shināima,’ ixō shināmisfo fariseofāfe,” Jesús fani.

6

Nā judeofāfe pena tenetitīa Jesúsxō tāpimisfāfe aros keskara metesfenifo

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Nā pena tenetitīa Jesús aõxō tāpimisfo fe tarepa kani. Kakī aõxō tāpimisfāfe aros keskara meteskaxō fonāikakī piifonifo. ² Nāskakē fariseofāfe ato yōkanifo: “¿Afeskakī mā na aros keskara metesfeimē na pena tenetitīa tsōa yonotiroma ixō Moisés noko yoifinino?” fariseofāfe ato fanifo.

³ Ato askafaifono Jesús ato kemani, “Akka, ¿a nōko xini Davidōnoa kirika kenenifo keskara mā ōimismē David afaa afeska fanimē āfe inafo feta fonāikōi? ⁴ Nāskax a Nios kīfiti pexefā mēra ikikaini. A mēra ikikaixō pāa fichixō pini, nā pāa Nios ināmisfo. Nāskaxō āfe inafori ināni akairi pinōfo, akka nā Nios ato kīfixomisfāfe ares nā pāa pifiamisfono. Akka fonāikī finakōikī David nā pāa pini āfe inafo feta. ⁵ Akka ēfe Epa Niospa ea katoni. Nāskakē eres fisti ē yoitiro a nō atiro keskara na pena tenetitīa,” ixō Jesús ato yoini.

Feronāfake mēke yōshiya Jesús sharafani

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Pena fetsa pena tenetitĩa Jesús ikikaini jude-ofãfe ichanãti pexe mẽra anoxõ ato yoixiki. Anoxõ ato yoiaino, nãno ato fe feronãfake ãfe põya kayakai aõri ãfe mẽke yõshiya ini. **7** A Moisés yoikí kirika keneni keskara ato tãpimamisfo feta farise-ofãfe õinifo, na pena tenetitĩa na mẽke yõshiya Jesús sharafaimãkai ikaxõ, afara chakafaira ixõ yõapaikakí.

8 Akka Jesús mã tãpia ini a shinãifo keskara. Nãskaxõ a feronãfake mẽke yõshiya yoini: “Fininãkafãta ato nãxpakãa nife,” faino, nã mẽke yõshiya fininãkafãta niini. **9** Nãskaxõ Jesús ato yoini: “Eri mato yõkanõ. Akka, ¿pena tenetitĩa afaa nõ afeskafatiromẽ, shara fayamakí nõ chakafatiroraka? Askatari ato ifiyamata, nõ ato retetiro-raka,” ato fani. **10** Nãskaxõ keyokõi ato õiakeni, a kemataima tsaoafo. Nãskata a feronãfake mẽke yõshiya yoini: “Mêshafe,” faino nã mẽke yõshiya meshatani. Nãskax mẽke sharakõia ini. **11** Akka nã fariseofo fe a Moisés keneni tãpimisfo akiki õitifishkinifo. Nãskax ãa ranã yoinãnifo: “¿Nõ Jesús afeskafatiromẽ?” ikanax.

*Jesús aõxõ tãpimisfo doce feronãfake ifini
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)*

12 Pena fetsa Jesús kani mãchi keya ano Apa Nios kífikai. Arixõ fakishchãi Apa Nios kífishini. **13** Mã penano a aõxõ tãpimisfo ato kenani. Nãnoxõ doce faxõ ato katoni, aõnoa ato yoimisfo inõfo. **14** Nã feronãfake docefãfe ãto anefo fetsa Simón ini, ãfe ane fetsa Jesús faxoni Pedro fakí; fetsari Andrés ini, nã Simón exto; fetsari Santiago ini; fetsari Juan ini; fetsari Felipe ini; fetsari Bartolomé ini;

15 fetsari Mateo ini; fetsari Tomás ini; fetsari Santiago ini, nā Alfeo fake; fetsari Simón ini. Nāato ãfe kaifo feta romanõfo potapaipaoni, anā israelifo yonomanõfoma. **16** Fetsari Judas ini, nā Santiago fake; fetsari Judas Iscariote ini, nāato Jesús ato achimani. Nā tii Jesús ifini doce faxō aõxõ tāpimisfo inõfo.

*Jesús yora ichapafo tāpimani
(Mt. 4.23-25)*

17 Jesús māchi keya ariax fotoni, aõxõ tāpimisfo fe a mai sapa shara ano. Nānoax aõxõ tāpimisfo mā ichanãfo inifo. Yora fetsafori ato fe inifo, Judea mai anoax, Jerusalén anoaxri feafo ini fākafā kesemēnoaxri. Tiro anoa fekāta Sidón anoaxri fenifo. Æfe meka nikaxikakī Jesúski fenifo, aa isinī ikaifori ato sharafapanõ. **18** A niafaka chakata ato fekaxtefaito ato makinoa Jesús potano sharai fetsenifo. **19** Nāskakē yorafāfe Jesús ramāpaikani, ãfe sharaõxomāi Jesús ato sharafapaino.

*Nā inimaifo yafi a inimaifoma Jesús ato yoini
(Mt. 5.1-12)*

20 Jesús aõxõ tāpimisfo õikī yoini iskafakī: “Afaamaisfiax mā inimakõitiro. Nios Ifofaax afe mā ipaxatiro nōko xanñfokõimāiyakē. Nāskakē mā inimatiro.

21 “Nā yorafāfe fonāikī pipaiyaifo keskafakī māri mā Nios Ifofasharakõipaiyaito māto õiti mēra ãfe meka shara nanetiro, mā inimasharakõinõ. Iskaratīari omiskōi mā oiafiax chipo mā inimai fitsakõitiro Nios fe ipaxaki,” ixõ Jesús ato yoini.

22 Anā Jesús ato yoini: “Inimakõikāfe yorafāfe mato noikaspafono mato potayanā. Askatari

mato īchaifono, askatari mato õikaspafifono askatari mato anekī chakafaifono, nāskakē inimakāfe eõxõ mato askafakani kiki. ²³ Nāskakē mato askafafifono inimai finasharakōikāfe. Nāskaxõ a nai mēraxõ Niospa afara sharafo mato mekexona mā fixikai. Akka nā mato chakafaifo keskafakī āto xinifāferi nā Nios ato yoixomisfo chakafapaonifo ato omiskōimayanā,” ixõ Jesús ato yoini.

²⁴ Akka nā kori ichapayafo Jesús ato yoini iskafakī: “Ooa. Iskaratīa mā kori ichapayax mā inimakōi. Akka chipo naax mā omiskōipakenaka, Nios Ifofamax kori fisti shinākatsaxakī.

²⁵ “Ooa. Iskaratīa afara ichapayax mā inimakōiyoi; akka chipo mā fonāixii. Askatari iskaratīa mā fitsakōiyoi; akka chipo shināmitsai mā oiaxii.

²⁶ “Yorafo sharakōira mato faifono, mā ini-makōimis. Māto xinifori nāskapaonifo, nō Niospa meka tāpikōikē noko yoisharakōikanira ikanax āa chanīfikani,” Jesús ato fani.

*“Mato noikaspafiaifono māroko ato noikāfe,”
Jesús ato fani*

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Nāskata anā Jesús ato yoini: “Akka mā ea nikaito ē mato yoi. A mato noikaspafifo ato kopikima ato noikāfe. Askatari ato axosharakāfe.

²⁸ Mato chakafaifāferi ato yoisharakāfe. Askatari a mato omiskōimamisfo Epa Nios ato kīfixokāfe.

²⁹ Akka fētsa mato tapasaito, ‘Takai fetsari ea afe,’ fakāfe. Askatari fētsa mato tari fīaino āa fotanõ inākāfe, rapatiri mato fīaito inākāfe āa fotanõ.

³⁰ Akka fētsa mato afara yōkaito inākāfe. Askatari fētsa mato afara fīaito ferateyamakāfe. ³¹ Nā mā

fichipaiyai keskafakī fetsafāfe mato axosharai-fono, nāskarifiakī māri fetsafori axosharakāfe.

³² “Akka mā ato noikī nā mato noiaifos mā ato noia, askarakai sharama. Yora chakafori nāskariakani; nā ato noiaifos ato noikani. Mā askainokai, ‘Mā afarafo shara faa,’ ixō Niospa mato yoima. ³³ Askatari mā ato afara axoshara nā mato afara axosharaifos, askarakai sharama. Nāskariakani yora chakafori. ‘Mā afara sharafo shara faa,’ ixō Niospa mato yoima. ³⁴ Akka mā ato kori ināxō mā ato shinākōimis nokomāi kopifikōikanira ixō; akka na yora fetsafāfe ea afaa kopifatirofoma. Nāskakē ē ato afaa ināpaima ixō mā shinākī mā afaa ināma, askara sharama. Nāskarifiakani yora chakafo kori inānōnāmisfo nokomāi kopifasharakōikanira ikanax. ³⁵ Akka ē mato yoinō, nikakapo. A mato noikaspaifāfe māroko ato noikāfe, ato shara fakāfe. Afara ato ināxō ea kopifafe iyamakāfe. Mā askai Epa Nios ari mā nokoaito matoki inimayanā afara sharafo mato ināxii. Nāskax mā Nios Sharapa fake mā iki. Nāfi tsoa keskaramāki sharafinakōiaki. Epa Nios sharakōi tsōa fayamafaino ato noikōi. Nā yora chakafori ato noi. ³⁶ Nāskakē māri ato noikōikāfe, nā Epa Niospa ato noikōiai keskafakī,” ixō Jesús ato yoini.

*“Fetsafo mekafakī chakafayamakāfe,” ixō Jesús ato yoini
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Mēxotaima fetsafo mekafayamakāfe iskafakī yoikī: ‘Nato afara chakafakī Niospa omiskōimapainō,’ fakī. Akka mā ato askafayamaino Niospari mato

mekafatiroma iskafakī yoikī: ‘Na yorafo chakafo,’ mato fatiroma. Akka yorafo fe rafesharaxō ato raefakāfe. Mā askaino Epa Niospa matori raeshara faxii mā yorafo fe rafesharano.

³⁸ Fetsafo afara ināsharakōikāfe. Mā fetsafo afara ināsharakōikē, matori Niospa afara ichapa sharakōifo ināxii. Akka mā fetsafo afara ināsharakēma Niospa matori afaa ichapa ināxima, mā ato afara ināsharakōikēma,” Jesús ato fani.

³⁹ Jesús meka fetsafaxō ato yoini iskafakī: “Akka yora fēxo afe fēxo iyopaikī iyotiroma, mai xato mēra paketiro. Nāskari fakī fētsa Niospa meka tāpixoma mato yoitiroma. Askara yorafo yoiyamakāfe, mato anorima yoitirofoki. ⁴⁰ Akka a aõxō tāpimisfāfe a ato tāpimamis finōtirofoma. Akka mā tāpisharakōikanax ãto maestro keskara itirofo.

⁴¹ “¿Afeskakī ifi pasta pishta fetsa feronaki ikano mā õimē, māroko ifi pasta efapa feostamefixō?

⁴² Akka, ¿mā shināimamē a mā ifi pasta efapa feostamea? Akka afeskakī mā fetsa iskafaimē: ‘Yamā, ē mia fixonō a mī ifi pasta pishta fero naki ika,’ fakī, mākōi mā kakamepaimis. Mākai afaa tāpiama. Akka a mā ifi pastafā feostamea mā tsekayokāfe. Nāskaxō mā mā õisharakī a fetsa feronaki ika mā fixosharatiro. Nāskari fakī mā chaka xateyamaxō mā fetsafo chaka xatematiroma. Akka mātō chaka xatexō fetsafo mā chaka xatematiro,” ixō Jesús ato yoini.

*Ifi ãfe fimioxō nō tāpitiro afe keskaramākī
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)*

⁴³ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Ifi shara fimi chakaya itiroma. Ifi chakari fimi sharaya itiroma. ⁴⁴ Akka ififo ãfe fimioxō nō tāpitiro

afe keskaramākī. Moxaya ōikī nō tāpitiro. Na keoimara nō fatiro. Nāskari fakī nō tāpitiro moxaya ōikī, nari uvamara nō fatiro. ⁴⁵ Nāskari fakī yora sharapa meka shara yoitiro, āfe ōiti mēraxomāi shara shinākī. Akka yora chakapari meka chaka yoitiro, āfe ōiti mēraxomāi chaka shinākī. Nāskaxō nā āfe ōiti mēraxō shināi keskara yoitiro.”

*Pexe rafeōnoa Jesús ato yoini
(Mt. 7.24-27)*

⁴⁶ Nāskaxō anā Jesús ato yoini: “Akka, ¿afeskakī mā ea Ifofafiakī, a ē mato yoiai keskara mā akimamē? ⁴⁷ Ē mato yoinō afe keskara fomākī nā ea nikaifo, nāfāfe nā ē ato yoiai keskara amisfo. ⁴⁸ Nā yōra pexe fai keskara, pexe fakī mai chai pōkixō mai teiki nokoxō pexe kishi nīchiano. Mā faka faikī faka poikōikī pexe afeskafatiroma pexemāi kerexkōikē. Nāskarifiakī yōra ea Ifofasharakōixō afara afeskara afiaito shināchakatiroma. ⁴⁹ Akka nā ē yoiaito ea nikaito nā ē yoiai keskara akima, nā yora tatimato pexe fai keskara. Pexe fakī tāpixoma pexe kishi nīchisharamano, a nāmā faka faikī potatiro. Nāskax mā pexe pāoikax chakanakōitiro. Nāskarifiakī fētsa ēfe meka nikafikī ea nikasharaima. Nāskakē omiskōipakenakafo,” ixō Jesús ato yoini.

7

*Jesús sharafani romanō xanīfāfe āfe ina yonaito
(Mt. 8.5-13)*

¹ Mā Jesús yorafo yoikī xateax Capernaúm ano kani. ² Nāno soraro xanīfo romanō ini.

Nāato a yonoxomis fichisharapaikōimis yonaifinakōi nakerani. ³ Nānoxō nā soraro xanīfāfe nikani Jesúsnoa yoaifono. Nāskaxō judeo anifofo nīchini Jesús yoixotanōfo a yonoxomis sharafaxoyonō.

⁴⁻⁵ Ato askafaino mā fokaxō Jesús yoinifo iskafakakī: “Oa soraro xanīfāfe nofe yora yamafixō noko axosharamis ikaxō chikishta,” fanifo. “Noko keyokōi noikōimis nāato ichanāti pexe noko faxoni. Nāskakē āfe ina mī sharafaxotiro,” judeofāfe Jesús fanifo.

⁶ Askafaifono Jesús ato fe kani. Akka Jesús mā pexe chaima faikaino, nā soraro xanīfāfe afe rafeafo nīchini yoitanōfo iskafakī: “Ifo, ē mia fekaxtefaima. Ēkai afaama. Akka mī tsoa keskarama. Mī finakōiakī ēfe pexe ano kaya-mafe. ⁷ Akka ēkairoko afaax nāskakē ē mikiki kaama. Akka mī mekapa a ea yonoxomis ea sharafaxōfe nonoxō. ⁸ Akka eari ēfe xanīfāfe yonomamis. Ēri sorafofo yonomatiro. ‘Katāfe,’ ē faino karisatiro. Askatari, ‘Ekeki ofe,’ ē faino ekeki orisatiro. Nāskakē a ea yonoxomisri afara ea axōfe ē faino ea axotiro. Akka mī afama mīshti fatirokī. Mī mekapa a ea yonoxomis ea sharafaxōfe,” ixō yoini.

⁹ Askafaito nikakī a afe foafo Jesús ato yoini: “Kee, nikakapo. Na feronāfake israeli yamafixō ea chanīmara fakī finakōi, fetsafo keskarama. Akka Israel anoafāfe ea iskafamisfoma chanīmara fakakī,” ato fani.

¹⁰ Ato Jesús askafaino a sororo xanīfo fe rafeafo mā āto pexe ano fokaxō ōiafo a yonaito ōifainafo mā shara fichitoshinifo.

Jesús otofani kēro ifomāfa fake

¹¹ Mā askafata Jesús kani pexe rasi āfe ane Nain ano. Āfe inafo fe kaino yora ichapafori afe fonifo. ¹² Mā pexe rasi chaima fāi kakī ūini a naa iyoifofafono maifaifokakī. Kēro ifomafa nā āfe fake fisti ini. Nā kēro ifomafa fe yora ichapafo afe fonifo. ¹³ Nā kēro ifomafa oiaito ūikī, Jesús shinākōikī yoini iskafakī: “Oiyamafe,” fata, ¹⁴ Jesús kaxō a kamaki rataxō iyoi foaifo ramāni. Akka nā iyoi foaifo nāno nētenifo. Nāskata nā naita Jesús yoini: “Naetapa, ē mia yoi, fininīkafāfe,” faino, ¹⁵ fininīkafāni. Nāskakē a naita fininākafā tsaota mekani. Nāskaxō Jesús afa yoini: “Nakīa, mī fake,” fani. ¹⁶ Nā naita Jesús otoa ūikani. Yorafo ratei fetsenifo. Nāskakaxō Nios yoisharakōinifo iskafakakī: “Epa Niosfi finakōiakī āfe meka yoimis nokoki nokoa,” fanifo. Nāskatari yoikī iskafanifo: “Epa Nios nokoki nokokōia, afe yorafo kexesharaxiki,” fanifo. ¹⁷ Nāskakē Judea anoxō keyokōi nikaketsanifo, aa kematai ixori nikaketsanifo a naita Jesús otofakē.

*Juan aōxō tāpimisfo Jesúski nīchini
(Mt. 11.2-19)*

¹⁸ Juan karaxa mēraxyō nikani Jesús ato sharafaito Apa Niosxō. Nāskaxō āfe ina rafe kenani. ¹⁹ Nāskaxō ato nīchini Jesús ano fotanōfo mā ato nīchia fokaxō yoinōfo iskafakī: “¿Mīmē Cristo nā Epa Niospa nokoki nīchiai, askayamai fetsa nokoki oiraka nā nō manai?” ixō yoitanōfo Juan ato nīchini. ²⁰ Mā Juan ato nīchia fokaxō Jesús yoinifo: “Juan Maotista noko nīchia nō oa mia yōkaiyoi, mīmakī a Niospa nokoki nīchia, askayamakī fetsa nō manairaka,” fanifo. ²¹ Jesús

anoxō yora ichapa sharafapani, a isinī ikanaifo sharafata, a omiskōifinakōiafo sharafata, a niafaka chaka ato mēra nanea ato makinoa potata, a fēxofo ato fero sharafaxōaito õinifo.

22 Nāfo askafata Jesús ato kemani iskafakī: “Fokaxō Juan yoitakāfe a mā õiyanā a mā nikafori. Yoitakāfe, mā fēxofāfe sharakaxō õisharakani kiki, askatari nā chatofori mā sharakanax niafoki, a rashkishiaifori mā sharafokī, a pastofāferi mā nikasharakani kiki, a namisfori mā otoafoki, a afaamaisfāferi Niospa meka shara nikakani kiki afeskaxō Epa Niospa noko ifitiromakī. **23** Akka a ea chanīmara fasharakōia afara fetsa shinātama ekeki inimakōitiro,” Jesús ato fani, Juan ina rafe.

24 Nā Juan ato nīchia rafe mā foaifono Jesús yorafo yoikī taefani Juanoa, iskafakī ato yoikī: “¿Afeskakī tsōa istoma anoa Juan õifokani fonifomē? Juankai nā nēfe tafa pei takka takka akai keskarama. Nāskarifiakī mā mā tāpia Juankai õiti ranāyama. **25** Akka, ¿tsoa õikai mā kamismē? Õitsai, feronāfake rapati sharakōi safekē õikai mā kamisraka. Akka mā mā tāpia a rapati sharakōi safemisfo xanīfofofāfe ãto pexe anoxō rapati sharakōi safetirofo. **26** Akka, ¿tsoa õikai mā kamismē? Nā Niospa meka yoimis õikai mā kamisraka. Akka chanīma, nā Juan Niospa ina finakōia fetsafo keskarama. **27** Akka nā Juanoa yoikī Isaías kirika keneni iskafakī:

Mī nai ariax mai ano fotoyoamano nā ēfe meka yoimis ē nīchiki taefai mīõnoa ato yoiaino itipinīsharakaxō mia nikakōinōfo,
ixō keneni. **28** Akka ē mato yoi, ē mato pāraima. Tsōakai Juan finōama. Juan yoimis keskara meka

shara noko tsõa yoimisma. Juanki Nios inimakõimis. Akka fetsafäferi afayamafikaxõ ea Ifofaifono Nios atoki inimakõi. Nãskakẽ Juan finõkõiafo Niospa ato õimis.”

²⁹ Keyokõichi Juan nikanifo, a xanõfo Roma anoa kori fixomisfäferi nikanifo. Nãskakẽ Juan ato maotisafapani mämäi tãpikõiafäfe Nioskairoko chanõmiskë. ³⁰ Akka nã fariseofo fe a Moisés yoikĩ kirika keneni keskara ato tãpimamisfo afo maotisakaspanifo Juan yorafo maotisafapaino. Nã Niospa ato yoipaiyai keskara nikakaspanifo.

³¹ Nãskaxõ anã ato yoini: “Iskaratĩa na niyoaf afe keskarafomäkĩ õ mato yoinõ mä tãpinõ. ³² Nã fakefo ãto kaxeti anoax kaxekakĩ ãto yamafo kenatirofo tai tai iyanã. Akka mä ãto yamafo nokokanax a ato yamafäfe fichipaiyaifo keskai tsoa kaxesharayamaino ato yoitirofo iskafakakõ: ‘Nõ nõko xaiti maneaino akka mä mairamisma. Askatari shinãmitsayanã nõ fanãikaino mä oiamisma,’ ixõ ato yoitirofo. Akka märi nãskariai mä tsoaki inimamisma. ³³ Akka Juan Maotista oni. Atokai pikĩ finapaimisma, askatari afaa pae ayamisma. Akka mä yoimis iskafakõ: ‘Juan niafaka yõshi chakaya,’ mä famis. ³⁴ Akka õ Niospa Fakekõi oni. Piyanã õ ayamis. Akka ea mä iskafakõ yoimis: ‘Jesús ichapakõi piimis, askatari pae ayamis,’ mä ea famis. ‘Nãskax yora chakafo fe rafemis, a romanõ xanõfo kori fixomisfo feri rafemis,’ mä ea famis. ³⁵ Akka õ shara imis Niospa ea shinãmanaino. Juanri shara imis Niospa shinãmanaino. Yorafäfe noko õikõ tãpitirofo,” ixõ Jesús ato yoini.

Jesús Simón pexe ano kani. Nā Simón fariseo ini

36 Fariseo fistichi pikixiki Jesús iyoni. Afe Jesús kani ãfe pexe ano nāno mīsa ano tsaoxō piaino.

37 Nānoa nā kēro chotaferomato nikani nāno ato fe ixō. Nā fariseo pexe anoxō Jesús pii ano, nāno nā kēro nokoni, manishomo oxokōki pirofomā foikai. **38** Mā nokoax oiayanā Jesús ãfe tae resotai nitishota tsaopakekafāni. Tsaoax oiaino Jesús ãfe tae pichiki ãfe fēotoshini. Nāskaxō ãfe fōo otekere ayanā ãfe tae tsōokakata akiki pirofomā nachini. **39** Nā fariseo a Jesús iyoato na kēro askaito õikī ãfe õiti mēraxō shināni: “Na feronāfake Niospa meka yoikatsaxakitsi tāpi kiki na kēro afe keskaramakī na ãfe tae ramākai, nā kēro chakakōi,” ixō ãfe õiti mēraxō shināni.

40 Nāskara ãfe õiti mēraxō shināito Jesús yoini nā fariseo: “Simón, afara fetsa ē mia yoipai,” faito nā Simón fariseo kemani: “Ea yoife, Ifo,” fani.

41 Askafaito nikakī Jesús yoini feronāfake rafeōnoa meka fetsafaxō: “Nā feronāfake rafeta a ato kori minimis niminifo. Fētsa nimini quinientos nā kori ane denarios. Fētsari nimini cincuenta. **42** Afeskaxoma kopifatiroma inifo. Akka nā ato kori minimisto ea kopifikāfe ato fanima. Ato shara fani nā rafe. Akka ea yoife fatoto noikī finasharakōimākai,” faito, **43** Simón kemani: “Ētsa, nā ichapa nimiato noikī finakōi rakikī,” faito, Jesús yoini: “Ēje, mī yoisharakōiaki.”

44 Nāskaxō nā kēro õiyanā Jesús Simón yoini: “¿Mā mī na kēro õimē? Akka ē mī pexe mēra ikikē mī ea faka ināma, ē aō ochokomepanā. Akka na kēromā oiayanā ēfe taeki ãfe fēo tosiyanā ea õchoa. Nāskaxō ãfe fōo ea otekere aka. **45** Akka mā

nō feyai askafimisno, mĩ ea tamoki tsoo akama. Akka na kēromā ikitoshixõ ēfe tae pemākñia tsoo akī xateama. ⁴⁶ Akka mā nō feyai askafimisno mīkai xinī ēfe mapoki mā matekere akama. Akka na kēromā ēfe taeki pirofomā nachia. ⁴⁷ Akka ē mia yoi, na kēro chaka finakōikē mē ãfe chaka soaxona, ea noikōiaito. Akka fētsari afaa chakafai finamano mē ãfe chaka pishta soaxofiano ea noisharaima,” ixõ Jesús yoini.

⁴⁸ Nāskaxõ a kēro yoini: “Mē mia chaka soaxona,” fani. ⁴⁹ A ato feta piaifori nāno ato fe inifo. Nāskax aa ranā yoinānifo. “¿Tsoamē na ato chaka soaxonai?” ikanax yoinānifo. ⁵⁰ Nāskaxõ afianā Jesús nā kēro yoini iskafakī: “Ea mīa chanīmara faito ē mia chaka soaxonaki, kasharatāfe,” ixõ Jesús yoini.

8

Kērofāfe afara Jesús axosharapaonifo

¹ Mā askafata pexe rasi mēra Jesús kafāsapaoni. Afe keskaramakī Apa Nios xanīfoōnoa ato yoifofásafai. Nā doce feronāfake aõxõ tāpimisfo afe fofásapaonifo. ² Kēro ranāri Jesús fe fofásapaonifo, māmāi ato sharafaano ato makinoa niafaka yōshi chaka potakī, a isinī ikaifori ato sharafani. Nānorí ato fe ini ãfe ane María Magdalena. Nā María Magdalena makinoa Jesús siete niafaka potani. ³ Nāskata Juanāri ato fe ipaoni, Cuzapa ãfi. Nā Cuzapa Herodes yonoxopaoni. Susanāri ato fe ipaoni. Nāskatari nā kēro fetsafāferi Jesús yafi aõxõ tāpimisfo ato kori ināpaonifo.

*Jesús ato yoini meka fetsafaxō fimi exe saamisnoa
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)*

⁴ Pexe rasi anoax yora rasi fenifo, Jesús õifekani. Nãskakē yora kaya ichanāfono meka fetsafaxō Jesú ato yoipakeni iskafakū: ⁵ “Feronāfake fistichi fimi exe saafoni ãfe nõxati mēra kēchoxō fokī. Æfe tarepa ãfe fimi exe saakaino ranāri fai nēxpakī pakeaito peamanifo, ranāri peyafāfe xēani. ⁶ Akka mā foaipaiyaito xinī namani, yosipanā, ãfe tapo airoko mai mēra kasharakē. Foaikax samama nani xinī tsasifaano. ⁷ Ranāri fimi exefo moxafo mēra pakei fetseni. Moxafo mēranoax moxafoya foaipaiyaito moxafāfe namani. ⁸ Akka fimi exe ranāri mai shara ano pakeni. Nãskax foaisharax fimi ichapayakōi ini fetsa cien ini,” ixō Jesús ato yoini. Nãskaxō anā fāsi ato yoini: “Mā pachoyakī ea nikasharakōikāfe,” ato fani.

*Meka fetsafaxō yorafō yoixō a aõxō tāpimisfō xafakīkōi ato yoini
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)*

⁹ A aõxō tāpimisfāfe Jesús yōkanifo: “Noko yoisharafe, nō mia nikasharamakī afaa mī yoiamāki meka fetsafaxō,” faifāfe ¹⁰ ato yoini: “Ē mato yoinō Epa Nios xanīfāfe afeskaxō afe yorafō ūkināmāki, ē mato tāpimasharai afe keskaramāki. Akka fetsafo meka fetsafaxō ē ato yoi. Nā ē ato yoiai õisharafikakī õisharafoma. Nikafikakīri nikasharafoma,” ixō Jesús ato yoini.

*Jesús meka fetsafaxō fimi exe saamisnoa ato yoini ato tāpimasharakōixiki
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)*

11 Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Na meka fetsafaxō ē mato yoiai iskarakī nikakapo. Na fimi exeōnoa ē mato yoiai, fimi exeōnoa ē mato yoima. Niospa mekaōnoa ē mato yoi. **12** Akka na fai nēxpakīa fimi exe pakea peamatirofo keskafakī, nāskarifiakī Niospa meka nikapaiyaifono Satanás chakata ato nikatima fatiro afe iyamapakexanōfo. **13** Akka nā fimi exe makex mēra pakeax foaitiro keskariakī, nāskarifiakī fētsa Niospa meka nikapaisharakōiyotiro. Akka nā fana tapo foaisharama keskaraxō nikafikī nikasharaima. Nāskaxō afara afeskairaino samamashta kachikiri fatiro. **14** Akka nā moxafo mēra fimi exe pakea keskarafori a ea nikaifo. Akka ea nikafikani, nā moxfāfe fanafo namai keskarafo, āto shinā mērāxō afara sharafo shinākakī. Nāskakakī a Niospa ato amapaiyai keskara shinākanima. Nā fimi exemais keskarafo. **15** Akka nā fimi exe mai shara ano pakea keskara. Nāskarifiakī yora ōiti sharayato itipinīsharaxō ea nikasharai, Niospa meka chanīmara fakōini, nā fimi exe ichapaya keskarakōixō. Nāskasharakōikaxō fetsafo Niospa meka nikamasharakōikanī fetsafāfe chanīmara fanōfo,” ixō Jesús ato yoini.

*Meka fetsafaxō rāpariki Jesús aōxō tāpimisfo yoini
(Mr. 4.21-25)*

16 Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka rāpari ōtaxō tsōa kēsho fepotiroma, askatari a ika nāmāri tsōa tsāotiroma. Askakimaroko fomākīa tsāotirofo, chai chaxasharakōikē fetsafāfe ikikaxō ōisharakōinōfo. **17** Nāskarifiakī a afara oneyomis chipo xafakīakōi ōixikani. Nāskatari a afara fomāyomisfo Niospa xafakīakōi ato faxoxii

keyokōichi ūinōfo. ¹⁸ Nāskakē nikakōisharakāfe. Akka a ea nikakī finasharakōiai Niospa tāpimasharakōi. Akka fetsa ē tāpisharakōia ifiaxō nikamiskēma, askara yora nā tāpia pishta Niospa anā fīlatiro,” ixō Jesús ato yoini.

*Jesús ūifekani āfe afanō āfe extonō fenifo
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)*

¹⁹ Jesús yorafo yoiaino āfe afanō āfe extonō akiki fenifo afe mekapaikani. Akka akiki fotirofoma inifo, yora ichapa fospikōimāiyafono. ²⁰ Nānoa fētsa Jesús yoini: “Mī efanō mī extonō emāiti niafo mia ūipaikani.” ²¹ Askafaino Jesús kemani: “Akka nā ēfe Epa Niospa meka nikakōiaifo nāfofi ēfe efafo ita ēfe extofoki,” ixō ato yoini.

Jesús nefe yafi ūamāfā poo iki meseniaito nishpa fani

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Pena fetsa Jesús kanōanāfānē naneinīkafā aōxō tāpimisfo yoini: “Nō okiri ūamāfā pokefainō fokāfe,” ato faino afe fonifo. ²³ Mā ūamāfā pokefainaifono kanōanāfā xaki mēra rakax Jesús oxani. Nāno atoki nēfefakōianā ūamāfā poo ini. Nāskaino kanōanāfā faka fospikōini mesekōi ini mā kanōanāfā ikikerani. ²⁴ Nāskakē aōxō tāpimisfāfe Jesús mōinifo iskafayanā: “Ifo, mā nō natarameikai, moife,” faifono, Jesús fininākafā nefe yafi ūamāfā poo ikaito āfe mekapa nishpa fani. Nāskax anā ūamāfā poo inima, sharakōi ūtani.

²⁵ Askafaifono aōxō tāpimisfo yoini: “¿Afeskai mā rateimē? ¿Mā ea chanīmara faimamē?” ato faino, akka aōxō tāpimisfo rateyanā āa ranā yoinānifo iskakani: “¡Kee! ¿Na feronāfake afe keskaramē na

nefe feta ūamāfānē ato yoiaito nikaifo?” ikanax yoinānifo.

Gadara anoxō Jesús feronāfake makinoa niafaka rasi potani

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Nāskata Gadara mai ano nokonifo, nā ūamāfā Galilea okiri. ²⁷ Mā nokoax Jesús kanōanāfā makinoax fotopakekafanaino, pexe rasi makinooax feronāfake niafaka yōshi chaka nanea akiki oni. Rapati safekatsaxakima. Pexe mērari ikat-saxakīma. Akka nā maiago mafa kini mēra ano ika ini. ²⁸ Nāskakē Jesús fichita a nāmā ratokonō mai chachipakefofā fāsikōi fisiyānā yoini: “¡Ea afeska fayamafe, Jesús! Mī Nios Sharapa Fakeki ē mia yoi mī ea omiskōimayamafe,” fani. ²⁹ Nāskafakī yoini māmāi Jesús a makinoa niafaka yōshi chaka potaino, mēxotaimamāi a mēra niafaka yōshi chaka nanemisno. Nāskaito yorafāfe kānīnā metexkere ata otexkere axō kexefiafono, nāfo tesaketsafaini ichopaoni. Nāskakē niafaka yōshi chakata nā feronāfake tsōa istoma ano iyopaoni.

³⁰ Nāskaito Jesús yōkani: “¿Mī afe anemē?” faito, nāato kemani: “Ēfe ane Legión,” fani, a mēramāi niafaka yōshi chaka ichapa nanekē. ³¹ Nāskaxō niafaka yōshi chakafāfe Jesús yoinifo: “A omiskōipakenakafo kinīfā mēra noko potayamape,” fanifo.

³² Akka nāno māchi keya anoxō kochifāfe pinifo. Nāskakē niafaka yōshi chakafāfe Jesús yoikakī iskafanifo: “Noko kochifo mēra nīchife,” faifono

Jesús kochifo mēra ato nīchini. ³³ Nāskakē ni-afaka yōshi chakafo feronāfake makinoax tsekefaini kochifo mēra iki fetseni. Kochifāfe pi-fiai īamāfā mēra keyopakei fetseax āsai fetseni, keyokōi.

³⁴ Askaito ōikani a kochifo kexeafo ichoi fetsenifo, a pexe rasi anoa ato chanifai fokani. Askatari a pexe rasi pasotai ikafori ato chanifanifo. ³⁵ Askaito nikakani yōrafā rasi fenifo kochifā rasi āsaito ōifekani. Nokokaxō ōiafo Jesús nāmā a feronāfake niafaka yōshi chaka nanea tsaoa ini, mā a makinoa Jesús niafaka yōshi chakafo pōtano. Rapati safeta mā shināsharakōia ini. Nāskakē yorafo ratei fetsenifo. ³⁶ Nā feronāfake makinoa Jesús niafaka yōshi chaka potaito, ōiafāfe ato yoinifo afeskax sharamākī a feronāfake niafaka yōshi chaka nanea. ³⁷ Keyokōi yorafāfe nā Gerasa anoafāfe nikakaxō ratekōiyanā. “Nonoax katāfe,” faifono, Jesús kanōanāfā mēra naneinākafanax kani. ³⁸ Nā feronāfake a makinoax niafaka yōshi chakafo tsekeato, “Ēri mefe kapai,” faito, akka Jesús, “Mī efe katiroma. Nono mī nētetiro. ³⁹ Akka mī pexe ano kaxō a mia Niospa axōa keskara yorafo yoifotāfe,” fani.

Nāskafaino nā feronāfake kaxō nā pexe rasi anoafo ato yoifofāsafani nā Jesús axōa keskara.

*Jairo fake xotofake mā nakē Jesús otofani.
Askatari kēromāri Jesús rapati mēeax sharani
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)*

⁴⁰ Nāskafaferani Jesús anā oni īamāfā pokeferani. Jesús nokoaito fichikaxō akiki inimakōiyanā yorafāfe ifinifo keyokōichimāi manakakī. ⁴¹ Akka

nāno feronāfake ãfe ane Jairo akiki nokoni. Nā Jairo Niospa meka yoimis xanīfo ipaoni nā judeofāfe ichanāti pexe sināgoga anoax. Nā Jairo Jesús nāmā ratokonō mai chachipakefofā fāsikōi yoini ãfe pexe ano kanō, ⁴² ãfe fake xotofake napaiyaino. Akka nā Jairo fake xotofake fisti ini, doce xinia aka. Nā xotofake mā nakerakōini. Jesús Jairo fe kakī meea yorafāfe shoiakī fetsafo meeni afe fokakī.

⁴³ Nānori kēro ato fe kani. Na kēro imi nesekima, doce xinia amis. Notoro kopifakī ãfe kori key-otiani. Tsoa pīshta sharafatiroma ini. ⁴⁴ Nā kēromā aa kachikiri kaxō ãfe tari kexa Jesús ramākani. Tari kexa ramākaino koshikōi ãfe imi nesetani. ⁴⁵ Nāskakē Jesús ato yōkanī: “¿Tsōa ea ramāmē?” ato faito, keyokōichi yoinifo: “Nō mia ramāma,” fanifo. Ato askafaito Pedro yoini: “Ifo, yorafāfe mia shoiaki fetsakaxō mia pitsikinafo,” faito, ⁴⁶ afianā Jesús ato yoini: “Fatora mā fētsa ea ramā. Akka mē tāpia fatora fetsa ēfe sharaōnoax mā shara,” ixō ato yoiaino, ⁴⁷ nikai nā kēro ratekōini. “¿Mā ea tāpiaromē?” ikax ratekōiyāna Jesús ano kaxō ratokonō mai chachipakefofā yoini yorafāfe fero-taifi nāatomāi ãfe tari kexa ramākaxō. “Ê mia tari kexa ramākata mē shara,” ixō yoini.

⁴⁸ Askafaito Jesús yoini: “Yōxashta, mā mī shara mīmāi ea chanīmara faax. Nāskakē tanaima kasharatāfe,” fani.

⁴⁹ Jesús nā kēro yoiaino, yora fistichi oxō Jairo yoini: “Mā mī fake xotofake naaki. Anā nōko Ifo fekaxtefayamafe,” faito, ⁵⁰ nikakī Jesús yoini: “Ratekima. Ea chanīmara fāfe mī fake naamakī otoi kiki,” fani.

⁵¹ Mā pexe ano nokoxō, tsoa Jesús ikikinima. Akka Pedro kaino Santiago kaino Juan kaino info nā fāke apa fe fokani, nā fāke afari ato fe kani. ⁵² Pexe mēra ikifaikaxō ōiafo keyokōi oiakani fiisinifo shinākani nā fake xotofake mā naano. Akka Jesús ato yoini: “Oiyamakāfe. Na fake xotofake naamakī oxaki,” ato faino, ⁵³ keyokōichi ūsaketsanifo, tāpifikaxō nā fake xotofake mā nafiano. ⁵⁴ Nāskaxō Jesús mēkemā mētsoinīfotā fāsikōi yoini: “Xotofakeshta, fininākafāfe,” faino, ⁵⁵ mā otoax nā xotofake koshikōi fininākafani. Nāskaxō ato yoini nā xotofake pimanōfo. ⁵⁶ Nāskakē apa fe afa ratekōinifo. “¡Kee! ¿Afeskaxō otoamē?” ikanax inimakōiyana. Nāskaifono ato yoini: “Tsoa yoiyamakāfe nā māto fake xotofake nakē mē otoaki,” ixō ato yoini.

9

Jesús aõxō tāpimisfo n̄chini Nios Xan̄ifoõnoa ato yoitanōfo

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Jesús aõxō tāpimisfo doce ichanāfani. Nāskaxō ato yoini iskafakī: “Ēfe sharaõxō ato makinoa niafaka fetsa fetsatapafo pōtatakāfe, a isinī ikaifo ato sharafayanā. ² Askatari Nios xan̄ifoõnoa ato yoitakāfe, a isinī ikaifori ato sharafayanā. ³ Afaa mā fokiki, māto mēstetiri mā fokiki, māto pishari mā fokiki, a mā piikairi mā fokiki, koriri mā fokiki, rapati fetsari mā fokiki. ⁴ Akka nā mā ūiai pexe fetsa anoxō mato ifiaifono, nāno iyokani, nā mā anoax kaitīa. ⁵ Akka fatora pexe rasi anoxō mato ifikaspaiifono, anoax tsekekaikī māto taekinoa mā mapo taa taa atiro ato ūimaxiki. Mā

askafaino tāpitirofo Nios atoki inimayamaino,” ixō Jesús ato yoini. ⁶ Nāskata Jesúsxō tāpimisfo fonifo, pexe fetsafo mēra ato yoifokani. Fokaxō ato yoisharakōinifo. Nios nikasharakōikāfe ato fayanā a isinī ikaifo ato sharafanifo.

Juan Maotista nani
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Xanīfo Herodes nikani Jesúsnoa yoiaifono afama mīshti akaito. ¿Tsoamē a feronāfake? ixō shināni. Akka yoinifo: “Mā Juan afianā mā otoa,” fanifo. ⁸ Fetsafāferi yoinifo: “Nā ato Niospa meka yoipaonikā Elías,” fanifo. Fetsafāferi yoinifo: “Nā nōko xinifo ato Niospa meka yoipaonikā afianā mā otoa,” ixō yoinifo. ⁹ Askafaifono Herodes ato yoini: “Maa, akai Juanma. Mē Juan ato textemayamea. Akka na nō nikai tsoamē na aōnoa yoiaifo afama mīshti faito,” ixō Herodes Jesús ūipaikōini.

Jesús cinco mil feronāfakefo ato pimani
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Nā Jesúsnoa yoimisfāfe mā fēkaxō yoitoshinifo a atanaifo keskara. Askafaifāfe nikakī ato tiis iyoni, pexe rasi āfe ane Betsaida chaima tsōa istoma ano. ¹¹ Akka mā yorafāfe tāpikanax Jesús kaino, nāskakē chīfafainifo. Akiki foafono Jesús ato ifini. Apa Nios xanīfoōnoa ato yoiyanā a isinī ikaifori ato sharafapani.

¹² Mā yātapakeaino, aōxō tāpimisfo doce akiki fēkaxō yoinifo: “Yorafo nīchife fokaxō tenetanōfo a piaifo fenayanā fonāikani kiki, pexe rasi ano fokāta a chaima īkafo anori fotanōfo. Akka nono afaamaki,” faifono, ¹³ Jesús ato yoini: “Ato pimakāfe,”

ato faito kemanifo: “Nōko pāa cinco pishta foe rafeferi,” fanifo. “Akka, ¿mī shināimē na yorafo pimaxiki a piaifo nō ato fixotanō?” ixō yoinifo. ¹⁴ Akka nāno cinco mil feronāfakefo inifo. Akka Jesús aōxō tāpimisfo yolini: “Cincuenta faxō ato tsāoketsakāfe,” ato fani.

¹⁵ Ato askafaifono keyokōi tsaoi fetsenifo. ¹⁶ Askata Jesús cinco pāa tsomainīfofāni foe rafeya. Nāskaxō nai foisnīfofā Apa Nios kīfini iskafakī: “Aicho Epa, mīoxō ē ato pimai. Mī sharakōi,” fata, pāa kaxketa foe rafeya osixō aōxō tāpimisfo ināni a yorafo ato ināketsanōfo. ¹⁷ Nāskakē yorafāfe pikanax māyakōinifo. Akka nā chete faafo doce fēta fospini.

*“Mī Cristo mia Niospa ifini nokoki nīchixii mīnōko xanīfo finakōia inō,” ixō Pedro Jesús yolini
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)*

¹⁸ Pena fetsa Jesús Apa Nios arese kīfini. Akka aōxō tāpimisfo afe inifo. Nāskaxō ato yōkani: “¿Yorafo afaa ikanimē ē tsoamāki?” ixō āto yōkani.

¹⁹ Ato askafaito kemanifo iskafakakī: “Fetsafāfe Juan Maotistara, mia fakani. Fetsafāferi Elíasra mia fakani. Fetsafāferi mia iskafakani: ‘Nā nōko xinifo ato Niospa meka yoipaonikā mā otoa,’ mia fakani,” aōxō tāpimisfāfe fanifo. ²⁰ “Akka mā, ¿ea tsoara faimē?” ixō ato yōkani. Ato askafaito Pedro kemani iskafakī: “Mī Cristo nā Niospa mia nīchini mī nōko Xanīfo finakōia inō,” fani.

*“Chipo ea retexikani,” Jesús ato fani
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)*

²¹ Nāskata Jesús aōxō tāpimisfo yolini: “Tsoa yoiyamakāfe ēfi Cristoki,” ato fani. ²² Nāskata aōxō

tāpimisfo yoini iskafakī: “Ē chipo omiskōifinakōixii. Askatari ea ūikaspakakī ea potaxikani, judeofāfe xanīfofo feta a Nios ato kīfixomis ūto xanīfofōfāfe a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāferi. Askatari ea retexikani. Ea retefiafono, tres nia oxata ē anā otoxii,” ato fani.

²³ Nāskata keyokōi ato yoini iskafaki: “Fatora fetsa ēfe inakōi ipaikī ūakōi apaiyai keskara anā atiroma. Nā ē yoiāi keskara nikakōitiro. Pena tii iskatiro, ea Ifopapai: ‘Ēfe Ifoxō ea retefiaifono ūkai ēfe Ifo ē potanakama,’ ixō shinātiro. ²⁴ Akka fētsa ūa shinātiro iskakī: ‘Ē Nios Ifofaito ea retetirofo. Nāskakē ē Nios Ifofaima,’ ixō shinātiro mesekī. Askara yora naax ēfe Epa ano katiroma. Akka nā ea Ifofaa, eōxō reteafono ē ifixii efe ūpaxanō eamāi Ifofamiskē. ²⁵ Askatari fatora fetsa nōko mai anoax afara ichapayakōi ikatsaxakī mā naax aya katiroma. Ea Ifofayamax koriya ifiakatsaxakī Epa Nios ano katiroma. Akka afama mīshtifoya iyopaofinixakī nā omiskōipakenakafo mēra kaax anā aya itiroma. Āfe afarafori Nios inātiroma afe ipaxakī. ²⁶ Akka fatora fetsa eō rāfikī ēfe meka sharari yoikaspaito, ēri aō rāfikōixii ē yoikī iskafaxii: ‘Ē na yora ūimisma,’ ē faxii. Ēfe sharafoya mē oax ēfe Epa sharafoyari ē oxii, ēfe ājiri sharafori efe fotopakefōfāxikani. ²⁷ Ē mato pāraima, fatora mā fetsa nayoxoma nono efe iyoxō ēfe Epa xanīfo finakōia mā ūiyoxii,” ixō Jesús ato yoini.

Jesús āfe femānā fetsa keskara ini, fafekōini. Āfe rapatiri oxokōi ini

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Askata ocho nia mā finōano ato yoikī keyota, Jesús māchi keya māpefaini arixō Apa Nios kīfikai. Āfe ina tres iyoni. Santiago iyota Juan iyota Pedro iyota ato fani. ²⁹ Apa Nios kīfiaino, āfe femānā fetsa keskara ītani. Āfe rapati oxokōi inifafekōiyānā. ³⁰ Akka nāno feronāfake rafe akiki nokokanax afe mekanifo. Mā nafianixakī Moisés fe Elías inifo. ³¹ Nā rafeta chaxapakefotanifo. Mā fotokanax Jesús fe ketaxamei nikaxō yoinifo nā Jerusalén anoax Jesús omiskōixiai reteaifono. ³² Nāskata Pedronō Santiagonō Juannō oxapaifikakī oxatenekōinifo. Jesús fafekōiaito ūinifo nā feronāfake raferi ūinifo Jesús fe niafāfe. ³³ Mā Moisés fe Elías Jesús makinoax foaifono, Pedro yoini: “Ifo, sharakōi ano nō oa. Nono nō tapas fanō, tres fakī. Mia fetsafaxota Moisés fetsafaxota Elías fetsafaxota nō fanō,” fani. Akka Pedro tāpinima a yoiai keskara shināfenokōini. ³⁴ Pedro mekai askaino ato kōinī maipakefotanifo. Ato kōinī maipakefotanifo ūikaní ratekōinifo. ³⁵ Nā kōi mēranoax mekai iskaito nikanifo: “Nafi ēfe Fakēkōikī ē aō noikōi. Nāskakē nikasharakōikāfe,” ixō yoiaito nikanifo. ³⁶ Mā mekai askai nishpatanaino, Jesús ares nikē ūinifo. Akka tsoa yoitama ares fisti āto ūiti mēraxō shinānifo. Nāskaxō tsoa yoinifoma nā ūiafo keskara.

*Jesús feronāfake naetapa niafaka chaka pōtaxoni
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)*

³⁷ Pena fetsa māchi keya ariax mā Jesús aōxō tāpimisfo fe fotoano, yōrafā rasi akiki fenifo ūipaikani. ³⁸ Nānoxō yōrafā rasi mēraxō yora fistichi fāsikōi Jesús yoini: “Ifo, ēfe fake ea ūixoniyope. Nā

fisti ēfe fakeki. ³⁹ Niafaka chaka a mēra nanexō, fāsikōi fiisimamiski, mesta mesta imayanā āfe axfafari fākox potamamiski. Chakakōi famis a makinoax tsekekaspayanā. ⁴⁰ Akka mī inafo mē yoia ēfe fake makinoa niafaka yōshi chaka potakāfe ē ato fafiaino akka tsōa atiroma,” fani.

⁴¹ Askafaino Jesús kemani: “¡Ooa! Mākai ea tāpisharama. Mā afara shināmis. Akka afetīakai ē matoki onima. ¿Afetīakai mā ea tāpimē?” Jesús ato fani. Nāskaxō yoini: “Niri mī fake ea efexōfe,” Jesús apa fani. ⁴² Nāskata ãpa Jesús ano efeaino, nā fake nīafaka fia kekēfotā anā nāmā potani, anā ea ea imapaikī. Akka Jesús fāsi mekainākafā iskafani: “Nīafaka mī chaka chakakōikī, nā feronāfake makinōax tsekekaitāfe,” fani. Nāskax nā feronāfake sharakōi ūtani. Nāskaxō apa īnāni. “Nakīa mī fake,” fani.

⁴³ Askafaito ūikani ãa ranā yoinānifo: “Aira, Niospa afama mīshti atiro,” ikanax ãa ranā yoinānifo.

*Anā Jesús ato yoini: “Chipo ea retexikani,” ixō
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Jesús nā feronāfake sharafaito ūikaxō shināifono, Jesús aõxō tāpimisfo yoini, ⁴⁴ “Ē mato yoiaito nikakōisharakāfe, shināmakikākīma. Fetsafāfe ea ato achimaxikani kiki,” ixō ato yoini. ⁴⁵ Akka tsōa tāpinima a ato yoiai keskara Niospamāi ato shinā mēraxyō ato shinātima faino. Nāskai ranonifo Jesús yōkapaikani ato xafakīa yoipanā.

*“Akka, ¿tsoakaimē sharafinakōia?” inifo
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

46 Nāskata chipo aõxõ tāpimisfo ãa ranã feratenãnifo, “Akka, ¿fato nõ fetsa sharafinakõimẽ?” ikanax. **47** Nāskaxõ a aõxõ tāpimisfâfe shinãifo keskara mä Jesús tāpixõ fake yome ifixõ chish-toinñofâni. **48** Nāskata aõxõ tāpimisfo yoini: “Akka fatora fëtsa õfe aneõxõ na fake yome noikõ nãatori ea noisharakõi. Nã ea noisharaito ea fisti noima, nã ea nãchiniri noisharai. Akka fatora mä fetsa ãto ina keskaraxõ mä yorafo shara faa, nãfi sharafinakõiakõi,” ixõ Jesús ato yoini.

*Fëtsa noko noikaspatama noko sharafai
(Mr. 9.38-40)*

49 Ato askafaito Juan yoini: “Ifo, mä nõ õia oa feronãfake fistichi mĩ aneõxõ niafaka chaka potaito. Nãskakẽ, ‘Askafayamafe,’ nõ faa. ‘Mĩ nofe rafemismaki mĩ niafaka chaka yorafo makinoa potatiroma,’ ixõ nõ yoia,” fani.

50 Askafaito Jesús kemani: “Askafayamakâfe, noko chakafatama, noko sharafai askara sharaki,” fani.

Jesús Santiago yafí Juan mekatima fani

51 Mä chaima Jesús Apa Nios ari nai mëra kaino tsõakai nãtefatiroma ini mämäi tāpikẽ a Jerusalén anoax noko nãxoxiai Apa Niospa yoiyoni keskai.

52 Nāskaxõ fetsafo rekẽ nãchini, mä fokaxõ pexe rasi Samãria anoxõ itipinñisharafaxonõfo a nokoikai anoxõ. **53** Akka samãritanõfâfe ato ifikaspanifo, mämäi tāpikaxõ Jerusalén anoamãi foaifono. **54** Ato askafaifâfe a aõxõ tāpimisfo rafeta Santiago feta Juan õinifo. Nāskaxõ yoinifo: “Ifo, mĩ noko yoife nõ atoõxõ Epa Nios kïfinõ na pexe rasi anoaofo nai mëranoax chii pakeki ato kooakõ mitonõ,” ixõ

yoinifo. ⁵⁵ Akka Jesús anā ato yoini: “Anori shināyamakāfe. Mā shināi keskara ē shināimakai,” ixō ato yoini. ⁵⁶ Askafata pexe rasi fetsa ari fonifo.

*Aafe fopaimisfoōnoa Jesús ato yoini
(Mt. 8.19-22)*

⁵⁷ Fāi foaifono feronāfake fistichi Jesús yoini iskafakī: “Ifo, ēri mefe kapai nā mī kai ari ēri mefe kafāsaxiki,” faito, ⁵⁸ Jesús kemani iskafakī: “Maxoteneroa kiniya, peyafori naayafo. Akka ēkai pexeyama,” fani. ⁵⁹ Nāskaxō Jesús anā feronāfake fetsa yoini: “Efe kafe,” faito, akka nāato kemani iskafakī: “Ifo, ea manayofe ēfe epa naito ē maifayotanō,” faito, ⁶⁰ Jesús kemani: “Askakima ea Ifofafe. Akka nā ea Ifofaafāfema yora nakē maifatirofo. Akka mī efe koofe ēfe Epa Nios xanīfoōnoa ato yoifofāsafaxiki,” fani. ⁶¹ Akka anā fētsari yoini iskafakī: “Ifo, ē mefe kapai, akka ea manayofe ēfe pexe ano kaxō ē ato yoisharayotanō,” faito, ⁶² Jesús kemani iskafakī: “Akka fētsa ea yonosharaxofiakī a apaoni keskara anā aki, askara yorakai itipinīsharama. Nāskakē ēfe Epa Nios xanīfo ano katiroma,” ixō Jesús yoini.

10

Jesús setenta y dos yorafo nīchini pexe rasi ano fotanōfo

¹ Nāskata Jesús anā setenta y dos yorafo katoni. Nāskaxō rafe rasi faxō ato nīchini nā pexe rasifo mēra fanīma mīshti fotanōfo chipo akairi atoki kaxiki. ² Nāskaxō ato yoini iskafakī: “Yora ichapafāfe ea nikayamafiaifono ichapatoma ea yonoxokani eōnoa ato yoikakī. Nāskakē mā

Epa Nios kīfikāfe a yonoxomisfo katonō eōnoa ato yoinōfo. ³ Akka mā fotakāfe, ē mato nīchikai yora chakafo mēra nāfāfe mato chakafapaikani. Oa chaxo poomānā pipaitiro keskafakī, matori askafapaikani eōnoax mā isharafiakē yora chakafāfe mato chakafapaikani. ⁴ Ato mēra kakī māto forosa foyamakāfe, māto koriri foyamakāfe, māto sapatori foyamakāfe. Fokākī yorafo finōfāikakī nēteax ato femekakāima. ⁵ Pexe fetsa mēra ikixō taefakī ato yoisharakāfe iskafakī: ‘Niospa mato sharafanō mā isharakōinō,’ ixō ato yoikāfe. ⁶ Akka nā pexe mēra ika fetsa isharakōikē nā Niospa shara fakōini. Akka a mā ato yoiai keskara nikakaspaifono Niospa ato inimamaima. Nāskakē fenokani. Akka mā ato yoiai keskarakōinoax mā afaa fenoima. Epa Niospa mato sharafakōini. ⁷ Nāskata pexe rasi mēra nokoax pexe fetsa mēra oxayamakāfe. Nā mā nokoax anoxō mato pimayanā mato ayamanaifono pikāfe. Akka Niosxō yonomisfo nā afara yopaifo ato inātirofo. Nāskakē pexe fetsafo mēra iki foa foayamakāfe. ⁸ Mā nokoaito pexe rasi anoxō mato ifiyanā mato pimaifono pikāfe. ⁹ Nānoxō a isinī ikaifo eōxō ato sharafakāfe, iskafakī yoiyanā: ‘Epa Nios xanīfo finakōi afe yorafo ikixikī mā chaimashta oi,’ ixō ato yoikāfe. ¹⁰ Akka pexe rasi ano mā mā nokoano anoxō mato ifikaspaifono, anoax tsekekāikī ato iskafakāfe: ¹¹ ‘Nā māto pexe rasi anoax nōko tae ano mapo neano, nō taa taa akano anā nōko neima. Nāskarifiakī mā noko nikakaspaino māto chaka nōko neima, māto nei. Akka shināsharakāfe Nios xanīfo māto Ifo ipai mā chaimashta matoki oi kiki,’ ixō ato yoikāfe.

¹² Akka ē mato yoi, nā omiskōiai nokoaitīa, na pexe rasi anoa ato omiskōimaniyoi nā Sodoma anoafo ani keskafakī finōmainīfotā ato omiskōimakī finakōiyoi,” ixō Jesús ato yoini.

*Pexe rasi anoxō Jesús nikakaspanifo
(Mt. 11.20-24)*

¹³ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “¡Ooa! Corazin anoafāfe Betsaida anoafo fe mā omiskōifinakōixii. Akka Tiro anoxō Sidón anoxori nā ē mato ūimana keskara, ē ato ūimanano āto chaka xatekaxō Epa Nios Ifofakeranafo. ‘¡Ooa! Nō afara chakafamiskī iskaratīa nō anā Nios Ifofai,’ iyanā rāfikaxō āto rapati chapo safekaxō chii māpo raish akeranafo fetsafāfe ato ūinōfo. ¹⁴ Akka Niospa Tiro anoafo yafi Sidón anoafori ato omiskōimafiakī ato omiskōimasharaima, akka matoroko omiskōimakī finakōixii. ¹⁵ Akka, ¿nō Capernaúm anoaax nō nai mēra kai Epa Nios ari ixō mā shināimē? Maa. Nā omiskōipakenakafo mēra ē mato potaxii,” ixō Jesús ato yoini.

¹⁶ Nāskata Jesús anā aōxō tāpimisfo yoini: “Nā mato nikaifāfe, eari nikasharakani. Akka nā mato nikakaspaifāfe, eari nikakaspakani. Nā ea nikakaspaiifāfe nā ea nīchiniri ēfe Epari nikakaspakani,” ixō Jesús ato yoini.

Anā fenifo setenta y dos feronāfakefo Jesús ato nīchitano

¹⁷ Nā setenta y dos feronāfakefo anā fenifo, imakōianā. Mā fēkaxō iskafakī yoinifo: “Ifo, niafaka chakafāfe noko nika mī aneōxō yorafo makinoa nō potaino,” faifono, ¹⁸ Jesús ato kemani: “Eje, mē ūia Satanás nai mēranoax pakeaito oa kana

piishikai keskara. ¹⁹ Ë mato ëfe shara inã, ëfe sharaõnoax mä kaito rono feta nïfo mato chachiyanõ. Nãskaxõ nã noko noikaspamis Satanás chaka mä finõkõinõ, mato afeskafanõma. ²⁰ Akka inimayamakäfe niafaka yõshi chaka potax. Akka mä nai méraxõ Epa Niospa mäto anefo ãfe kirikaki keneaki, nã sharafinakõia,” ixõ Jesús ato yoini.

*“Ekeki fekäfe ë mato shinãmasharanõ,” ixõ Jesús ato yoini
(Mt. 11.25-27)*

²¹ Ato askafata, Jesús Apa Yõshi Sharaõnoax inimakõikõ yoini iskafakõ: “Epa Niosi, keyokõi nai méranoafoya nono mai anoafõ mĩ ãto Ifo. Mĩ sharafinakõia. Akka atirifäfe kirika kene tãpifikaxõ mia Ifo fakaxoma. Iskafakõ shinãmisfo: ‘Tsoa fet-sakai noko keskarama, nõ tãpikõia,’ ixõ shinãmisfo. Akka nãfo mĩ meka mĩ ato tãpimanima. Akka nã kirika kene tãpikaxoma mia Ifofaifono nãfo mĩ meka shara mĩ ato tãpimani, nã mĩ fichipaiyai keskafakõ. Nãskakẽ ë mia aicho fai,” ixõ yoini. ²² “Ëfe Epa Niospa a tãpia keskara eari keyokõi tãpimani ëmäi ãfe Fakékë. Akka tsõakai ea tãpiama, ëfe Epa fistichi ea tãpikõia. Nãskarifiakõ tsõa ëfe Epa tãpiama, akka eres fisti ë tãpia. Akka nã fetsafori ë ato tãpimanaino nãfãferi Epa Nios tãpitirofo,” ixõ Jesús ato yoini. ²³ Anã aõxõ tãpimisfoki oxõ ato fisti yoini: “Nã mä õiai keskara õikanax fetsafori inimakõikani. ²⁴ Akka ë mato yoi, Niospa meka yoimisfo feta xanõfofõfe nã ë mato yoiai keskara õipaifikakõ õipaonifoma. Nã mä nikai keskarari nikapaifikakõ nikapaonifoma.”

Meka fetsafaxō samāritanō sharaōnoa Jesús ato yoini

²⁵ Feronāfake fisti a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamis Jesús fe mekaikai kani. Jesús ea kemaimākai ixō yōkaikai: “Ifo, ¿ē afeskatiro Nios fe īpaxakī?” ixō yōkaito, ²⁶ Jesús kemani: “Akka, ¿a Moisés keneni ano anexō mī ūimismamē afaa ikamākī?” fatto, ²⁷ a Moisés keneni tāpiato kemani iskafaki: “Nōko Ifo Nios noikōikāfe nōko ūitifoyaxō nōko yōshi sharafoyaxori nōko kerex sharafoyaxō nōko māpori shināsharakōikāfe, askatari a mia chaima nikari noisharafe a mā mī noimeai keskafakī ixō Moisés keneni,” fatto, ²⁸ Jesús kemani: “Mī ea kemasharakōia, mī askafai mī Nios fe īpaxatiro,” ixō Jesús yoini.

²⁹ Akka nā Moisés keneni ato tāpimamisto shināni, mī isharakōimisra ea Jesús fanōra ixō. Nāskaxō Jesús yōkani: “Akka, ¿tsoamē ea chaima nika?” fatto, ³⁰ Jesús yoini: “Ē mia yoinō mī tāpinō. Feronāfake fisti Jerusalén anoax Jericó ari fāi kaito, yometsofāfe achikaxō rapati fīanifo. Nāskakē seteketsakata nasharakēma fai kesemē rātafainifo. ³¹ Nāskano nā ato Nios kīfixomisri nā fai fistichi kani. Akka kakī ūia fai kesemē rakakē ūifikī tanafainima. ³² Nāskano feronāfake fetsa levita arifi okī ūia rakakē ūini, nāatori kakī finōfaini. ³³ Akka feronāfake fisti Samāria anoax nā fai fistichi akairi chipo kakī, mā fitchixō aō noikōikī shinākōini. ³⁴ Nāskata akiki kaxō, a ãfe tsefego ano xini yafi uva ene osixō aō tereaki fetsani. Nāskaxō taxta fakī fetsaxō, ãfe kamayo kamaki tsaoinīfotā iyoni, pexe mēraxō kexeshiyoni. ³⁵ Nāskata pena fetsa nā feronāfake samāritanō ãfe kori exe rafe tsekaxō nā pexe ifo kopifani iskafakī yoiyanā: ‘Na

feronāfake ea kexexōfe. Mī kexesharakē ē mia anā kopifaiyoxikai,’ ixō yoini. ³⁶ Akka na feronāfake tresnoa ē mia yoipai. Akka, ¿fato aõ noikōinimē na feronāfake omiskōiai, a noko chaima nika nō noitiro keskafakī?” ixō yoikaito, ³⁷ a Moisés keneni tāpiato kemani iskafakī: “Nā noikōiaito akiki kaxō sharafani,” ixō yoiaito, Jesús iskafani: “Mīri ato noikī askafafe,” fani.

Marta feta María pexe ano Jesús kani

³⁸ Nāskata Jesús fāi kai pexe rasi mēra nokoni, nāno kēro ãfe ane Marta ika ini nāato ãfe pexe ano ifini. ³⁹ Akka nā Marta ãfe chiko fistiya ini, ãfe ane María. Nā María Jesús nāmā tsaoni a Jesús yoiai keskara nikakōixikī. ⁴⁰ Akka Martakai nikanimā. Pīchani Jesús pimapaike. Nāskakē Jesúski kaxō yoini: “Ifo, ¿ea mīa shināimamē eres fisti ē pīchai ëfe chikokai efeta akima? Ea yoixōfe efeta anō,” faito, ⁴¹ akka Jesús kemani: “Marta, mī fekaxtei afarafo shināi. ⁴² Akka nā sharafinakōia María nikakōisharai. Nāskakē ëfe meka shara nikaito tsōa xītitiroma,” ixō Jesús yoini.

11

“Epa Nios kīfikī iskafakāfe,” ixō Jesús ato yoini (Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Pena fetsa Jesús Apa Nios kīfini. Mā kīfikī xateano aõxō tāpimis fistichi yōkani: “Ifo, afeskaxō Epa Nios nō kīfitiromakī noko tāpimafe, Juan aõxō tāpimisfo tāpimani keskafakī,” faito,

² Jesús yoini: “Akka mā kīfikī iskafatiro:

Epa Niosi, mī fisti sharafinakōia. Keyokōichi mia Ifofanōfo mī ãto xanīfo finakōia inō ato ikisharakōipakexakī. ³ Nā pena tií a nō piai

noko ināfafāife nō afaa yopayamanō. ⁴ A noko chakafaifo nō ato raefa keskafakī nōko chakari noko soaxōfe. Satanás noko afara chakafama-paifiaito nokoki kemativa fafe,
ixō kīfikāfe,” Jesús ato fani.

⁵ Nāskafata anā Jesús ato yoini: “Óitsai, fatora mā fetsa mā yamayano, mato yama yamenakē kafanaino māto pexe ano kaxō mato yoikī iskafaino: ‘Yamā, tres faxō ea yoa ināpe. ⁶ Mā ēfe yama rama noi kiki chai inoax ēfe pexe ano, ē afaya yamaki afaa ē pimatiromaki,’ ixō mato yōkaito, ⁷ kemakī māto pexe mēraxon mā iskafatiroma: ‘Ea fekaxtefayama fe. Ēfe pexe fepoti fetaoxikakī ēfe fakefo fe ē oxaki. Finixō ē mia afaa inātiroma,’ ixō mā yoitiroma. ⁸ Ē mato yoi, fininākafā afara āfe yama inākaspafikī inātiro fekaxtefaito nā fichipaiyai tii.

⁹ “Nāskakē ē mato yoi, afara fichipaikī Epa Nios yōkakāfe mato ināi kiki. Fena fenakākīma manakāfe nā Epa Niospa mato ināitīa. Nāskakē Epa Nios kīfifafāikāfe mā kīfiaito mato ināi kiki. ¹⁰ Akka nā yōkai Epa Niospa afara shara ināxii. Nāskarifiakī fetsa afara shara fenaito Epa Niospa fichimatiro. Nāskarifiakī fetsa Epa Nios kīfiaito ināsharakōixii.

¹¹ “Akka, ¿fatora fētsa mā āto epaxō māto fakefo mā rono ato inātiromē mato foe yōkaito? Maa. Mākai māto fake mā askafatiroma. ¹² Māto fake mato takaranā too yōkaito, ¿nifo mā inātiromē? Maa. Mākai māto fake mā askafatiroma. ¹³ Akka, mā chakafixō māto fakefo kexesharaxō afara sharafo mā ato inātiro. Nāskarifiakī Epa Nios nai mēra ikato āfe Yōshi Shara mato ināsharakōixii mā yōkaito,” Jesús ato fani.

*Yorafetsafāfe, “Jesús niafakaõxõ ato sharafaira,”
fanifo
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)*

14 Nāskata Jesús niafaka yōshi chaka potani feronāfake makinoa mekamamismano. Mā a makinoax niafaka tsekeano, nā mekamisma mekainikafani. Mā mekaito ōikanī, “¡Kee! Ōikapo, mā mekai,” yorafoto iki fetsenifo. **15** Akka atirifāfe yoinifo iskafakakī: “Na Jesús nā niafaka chakafāfe ãto xanñifoõxõ nā Beelzebúxõ* ato makinoa niafaka yōshi chakafo potai,” ikanax yoinānifo.

16 Fetsafāferi chakafamapai kakī yoinifo iskafakakī: “Nios feta nai mēraxõ afara fetsafo noko ōimafe,” faifono, **17** akka Jesús tāpini a shināifo keskara. Nāskaxõ ato yoini: “Keyokōi mai tio anoax ãa ranā retenākani keyotirofo. Nāskarifiai pexe fisti mēra ikanax ãa ranā noikaspa faatanākani paxkanātirofo anā ano fistikai tsoa itiroma. **18** Nāskarifiakī Satanás ãfe yōshi chakafo potaxõ anā afaa afeskafatiroma. Akka ãfe yono keyoano anā ãfe yōshi chaka afe itiroma. Nā ē mato yoi, akka mā yoikī iskafai: ‘Satanás yōshi chakaõxõ niafaka potai,’ mā ea fai. **19** Akka askafiano, akka, ¿tsōa ãfe shara māto inafo ināno niafaka chakafo potamisfomē? Nāskakē atoõxõ mā tāpitiro akka mā eñona shināsharamisma. Akka Niosxõ māto inafāfe niafaka potamisfo. **20** Akka ē niafaka yōshi chakafo potatiro Niospa Yōshi Sharaõxõ ato makinoa. Nāskakē mā tāpitiro a Niospa atoki nīchiae mā nokoano. Nāskakē yorafāfe ea Ifofasharakōixikani.

---

* **11:15** Satanás ãfe ane fetsa Beelzebú.

21 “Akka feronāfake mitsisipakōichi marayaxō ãfe pexe kexekōiano tsōa ãfe afaa fīatiroma. **22** Akka fetsa nā mitsisipa finakōia oxō achixō metexkere axō ãfe afarafo fīaitokai anā afeskafatiroma. Nāskax paxkanāi fetsetirofo.

23 “Akka fetsa efe rafekaspakī ea chakafai. Nāskakē nāfāfe fetsafo ea Ifofamakaspakani ato paxkanā fakani Epa Nios Ifofayamanōfo,” ixō Jesús ato yoini.

*Anā niafaka chaka yoraki nanetiro
(Mt. 12.43-45)*

24 Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Ē mato yoinō mā tāpinō. Niafaka chaka feronāfake makinoax tsekeax tsōa istoma ano kafāsatiro anoxō tenepai. Akka anoxō tsoa fichiamax niafaka chakata anā shinātiro iskakī: ‘A ē anoax tsekeita ano anā kapa,’ ixō shinātiro. **25** Mā kaxō ōia nā feronāfake nā pexe xaki mēra mātsomea keskara sharakōi ōitiro itipinīsharakōia. **26** Nāskakē nā nūafaka afe niafaka siete efetiro nā chakafinakōiafo, nāfo nā feronāfake mēra iki fetsenō. Nāskakē nā feronāfake chakafinakōia itiro a iyopaoni keskarama.”

Niospa meka nikakani inimasharakōitirofo

27 Nāskata Jesús anori ato yoiaino kēro fistichi yorafā rasi mēraxō fāsikōi yoini iskafakī: “Mī efa mikiki inimakōi mia fake fixō mī yome pishtakē mia chocho amayanāmāi mia pexkoax,” ixō fāsikōi yoiaito, **28** Jesús kemani: “Akka nā Niospa meka nikasharakōiai nāfi inimai finasharakōi kiki,” ato fani.

Yora chakafāfe Jesú斯 yōkanifo: “Tsōa atiroma keskara noko ispafe nō mia chanīmara fanō,” ixō yōkanifo

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Yorafā rasi Jesúski feafono anā ato yoini iskafakī: “Na keyokōi yorafo chakakōifo. Tsōa atiroma keskafakī ē afara afeskarafanō ūipaikani ea Niospa nīchiamākī tāpixikakī. Akka a keskara ūipaifikakī ūikanima. Nā Jonás ini keskara fisti ūixikani. ³⁰ Akka Epa Niospa Jonás Nínive pexe rasi ano nīchini āfe meka shara ato tāpimatanō Epa Nios Ifofanōfo mā āto chaka xatekaxō. Nāskarifiakī Epa Niospa ea nīchia na yorafā rasi āfe meka shara ē ato tāpimanō. ³¹ ¿Mā shināimamē nā kēro xanīfo chai inoax kani Salomón tāpisharakōiano nikaikai? Akka mākai ea nikamisma ē Salomón finōkōifiano nono efe ififaxō. Akka nā Niospa yorafo keyokōi ichanāfaitīa ato yoipakexii fatofo afe ipanakafomakī, fatofori a omiskōipakenakafo mēra fokanimākai. Nāskafono nā kēro xanīfo Salomón nikaikai chai inoax kanito mato yoikī iskafaxii: ‘Mā chakakōifo mā Jesú斯 nikakaspamis,’ ixō mato yoixii. ³² ¿Mā shināimamē nā Nínive anoafāfe Jonás Niospa meka ato yoiaito anā Nios nikakōinifo? Akka mākai ea nikamisma ē Jonás finōkōifiano nono efe ififaxō. Akka nā Niospa yorafo keyokōi ichanāfaitīa ato yoipakexii fatofo afe ipanakafomākī, fatofori a omiskōipakenakafo mēra fokanimākai. Nāskafono nā Nínive ano ipaonifāfe mā āto chaka xatekaxō mato yoikī iskafaxikani: ‘Mā chakakōifo mā Jesú斯 nikakaspamis,’ ixō mato yoixikani,” Jesú斯 ato fani.

“Nōko ōiti sharakē nō shināsharakōitiro. Akka nōko

*ōiti chakakē nō shināsharatiroma,” ixō Jesús ato yoini
(Mt. 5.15; 6.22-23)*

³³ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka tsōa rāpari otaxō tsōa istoma tsāotiroma. Askatari tsōa kesho fepotiroma. Askatamaroko fomākīa tsāotirofo chai chaxasharakōikē a mēra ikiaifāfe ūinōfo. ³⁴ Akka mātō afama mīshthifo noikī mā shināfafāini. Akka nōko fero rafeta nā rāparinī chai chaxai keskarakē, nōko yora shara itiro. Nāskarifiai nōko fero sharano nō xafakīa ūisharatiro. Nāskatari nō ūisharakōitiro. Akka nōko fero chakakē nō ūisharatiroma, fakishkōi itiro. ³⁵ Akka ūisharakāfe mā Epa Nios shināi xafakīa ifiaxō āfe meka kachikiri faxō mā anā shināsharatiromaki, fakish keskara mā itiro. ³⁶ Akka mā xafakīa ūisharakōiano, mātō ūiti mēra oa fakish keskara itiroma. Mā xafakīa shināsharakōitiro rāpari otaxō mato xafakīa chaxa keskara shara mā itiro,” Jesús ato fani.

*Jesús ato yōani fariseofoya a Moisés yoini
keskara ato tāpimamisfo*

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Mā Jesús ato yoikī xateano fariseo fistichi iyoni āfe pexe ano pikīxikī. Nāskakē Jesús āfe pexe mēra ikikainax mīsa ano tsaoni. ³⁸ Akka nā fariseo shināni Jesús mechokomeyamaito āto xinifāfe yoipaonifo keskai. Akka taeyoi mechokomepaonifo, chipo pixikakī. ³⁹ Akka nōko Ifāfe Jesús mā tāpixō yoini askara shināito: “Mā fariseofo mechokomesharafixō, akka mātō shinā mēraxō afara sharafo mā shināima. Yora fetsafo mā noima, afara fetsa fetsatapafo noikī mātō shinā mēraxō afara chakafo mato mēra fospikōia. ⁴⁰ Akka mā anorima shināmis. ¿Mā tāpiamamē tsōa nōko yora femākīa onifata, nōko ūiti mērari

onifanimē? **41** Nāskaxō a yora afaamaisfo afara ato inākāfe. Mā askafakī yorafo mā ūimatiro māto ūitini mā Nios shinākī. Nāskax mā isharakōitiro, Nios matoki inimanō. Nāskaxō a Niospa mato amapaiyai keskara mā atiro.

42 “¡Ooa, fariseofāfe! Māto afarafo atiri mā Nios ināmis. Māto fanafori atiri mā ināmis. Askafixō mā fetsafo mā ato shināmisma, askatari mā ato sharafamisma. Askatari mā Nios noikōjama. Akka nā māto fanafo mā Nios ināmis keskafakī fetsafori noikōikāfe Niosri noikōyanā.

43 “¡Ooa, fariseofāfe! Ichanāti pexe anoax tsaoti sharakōi ano mā tsaopaimis noko ūisharanōfora ikax. Askatari yorafāfe noko finōkakī noko yoikōisharanōfora ikax.

44 “¡Ooa! Māfi nā yora naa keskarafokī. Nā yora maia ano kaxō nō pisi xetetiroma keskarafō mā oke mēra pisiflano. Nāskarifiakī māto ūiti chakafiano mato ūikakī sharara mato famisfo,” ixō fariseofo Jesús yoini.

45 Jesús ato askafaito, a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisto kemani iskafakī: ‘Maestro, anori mī yoikī nokori mī ūchayanā yoi,’ faito, **46** akka Jesús yoini: “¡Ooa a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe! Akka māto kaifofo yoikī mā iskafamis: ‘Moisés keneni keskara nikakōikāfe,’ ixō mā ato yoifikī akka māri nikasharakōimisma. Askatamaroko a Moisés yoini keskara finōmainīfotā mā ato yoimis mato nikakanax askanōfo. Nā mā ato yoiai keskara apaifikakī tsōa atiroma. Akka māri mā ato afaa axomisma.

47 “¡Ooa! Māfi nā Niospa meka yoimisfo maiafo anoxō mā afarafo onifamiski ato shināxikī. Akka

nāfo māto xinifāfe retepaonifo. ⁴⁸ Akka mā mā nikakī tāpikōia a māto xinifāfe apaonifo keskara. Akka māto xinifāfe ato retepaonifo. Akka a maiafo anoxō mā afarafo onifamis yorafāfe ōinōfo. Nāskarafo mā ato ūimani nā māto xinifāfe apaonifo keskara, māri ato fe ixō mā ato feta askafakerana.

⁴⁹ “Nāskakē Niospa atoōnoa tāpixō iskafakī yoini: ‘A ēfe meka yoimisfo yafi eõxō yonomisfo fetsa ē ato nīchixii. Akka ranāri ato retetayanā ranāri ato omiskōimakani.’ ⁵⁰⁻⁵¹ Nāskakē na yorafo iskaratīa niyoaflo Niospa ato omiskōimaxii atoōxō. Nā Niospa mai onifaki taefanitīa Abel sharafiano āfe ūchi reteni. Nāskatari xinia fetsa finōmata a Niospa meka yoimisfo ato retepaonifo. Nāskata chipokōi fakakī Zacaríasri retenifo. Nā Nios kīfiti pexefā chaimashtaxō koati mīsamāfā nakirafexō retenifo. Akka ē mato yoi na yorafo iskaratīa niyoaflo Niospa ato omiskōimaxii atoōxō.

⁵² “jOoa a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe! Niospa meka shara oa onea keskara mā faa yorafāfe tāpinōfoma. Mākai Niospa meka tāpisharama. Nāskaxō fetsafāfe nikapaifiaifono mā ato nikatimafai. Nāskakē Niospa mato omiskōimakī finakōixii,” ixō Jesús ato yoini.

⁵³ Ato Jesús askafakī yoiaino, a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfo fe fariseofo akiki ūtifishkiki finakōinifo. Nāskakaxō fekax-tefayanā afara ichapakōi yōkanifo, ⁵⁴ afara ato yoiaito nikakaxō yōaxikakī. Nāskakaxō yōkanifo xanīfofo yoipaikakī.

*Jesús ato yoikī iskafani: “Ato feparapaimis iyamakāfe,” ixō ato yoini
(Mt. 10.26-27)*

¹ Nāskakē yorafā rasi akiki fekanax ichanānifo. Shoiki fetsenifo yora ichapakōi māiyakanax. Nāskakē Jesús aõxō tāpimisfo yoikī taefani, ato iskafakī: “Oisharakāfe fariseofāfe nafo sharafora noko fanõfora ikaxō mato anorima yoimapaikani kiki sharafoyamafikaxō. Nāfo feparamitsapaimisfokī. Nāskakē māri ato keskara iyamakāfe.

² “Akka nā afara one yoifimisfono Niospa ato xafakīa kāimaxoxii, afarari fomāpaimisfono nāfori Niospa ato xafakīa kāimaxoxii.

³ “Nāskakē a yora fetsafo fomāfai ares shināmisfo, nāfori Niospa xafakīa faxii. Nā pexe kene mēraxyō pexe fepoti tserexō afara one yoimisfori, nāfori Niospa pexe kachiori ato xafakīa kāimaxoxii keyokōichi tāpinõfo,” ixō Jesús ato yoini.

*Akka Nios fistiki nō mesetiro
(Mt. 10.26-31)*

⁴ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Efe yorafāfe, ē mato yoi. Mato retepaifiaifono rateyamakāfe. Akka māto yora nafaino māto fero mēsho naima kiki. ⁵ Akka ē mato yoi, tsoaki mā mesetiroma, atoki mesetamaroko Nios fistiki mesekāfe. Nāato noko retexō nōko fero mēsho nā omiskōipakenakafo mēra potatiroki. Nāskakē akiki mesekāfe.

⁶ “Akka ē mato yoi mā tāpinō. Na cinco peya mīshtifo minixō mā kori ichapa fiima. Āfe exe rafes mā fii. Askatamaroko Niospa keyokōi peya mīshtifo noi. Atokai shināmakīnakama. Peya

mīshtifo afamafiakē Niospa ato noi. Keyokōi Niospa ato shināpakenaka. ⁷ Akka ē mato yoi, Epa Niospa māto foo fisti rasi mato tāpikakōia. Nāskakē rateyamakāfe. Nā peya mīshtifo kexesharamis keskafakī matori Epa Niospa kexesharakī finakōiakī,” ixō Jesús ato yoini.

Akka atiri yorafāfe, “Jesús ēfe Ifora,” ea famisfo yorafāfe ferotaifi. Akka atirifāferi, “Jesús ēfe Ifomara,” ea famisfo

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka ē mato yoi yorafāfe ferotaifi, ‘Jesús ēfe Ifora,’ ea faifono, ēri, ‘Nafo efe yorafo,’ ē ato faxii Epa Niospa āfe ājirifāfe ferotaifi. ⁹ Akka nā yorafāfe ferotaifi, ‘Jesús ēfe Ifomara,’ ea faifono, ēri Niospa āfe ājirifāfe ferotaifi, ‘Nafo efe yorafomara,’ ē ato faxii.

¹⁰ “Akka Niospa Fake chakafakī mekafaifono Niospa ato chaka soaxotiro. Akka Epa Niospa āfe Yōshi Shara chakafakī mekafaifono Epa Niospa ato chaka soaxonakama.

¹¹ “Nāskata ichanātī pexefo ano mato iyoaifono, askayamakī xanīfofo ano mato iyoaifono, shināchakayamakāfe afeskaxō mā ato kemaimākai afaa mā ato faimākai. Epa Niospa mato shināmasharai kiki. ¹² Akka a mato chakafakī mekafaifono Epa Niospa Yōshi Sharapa mato shināmasharaino mā ato kemasharai,” ixō Jesús ato yoini.

Yora afama mīshti ichapayax mesekōixii

¹³ Nānoa fētsa Jesús yoini: “Ifo, ēfe ochi ea yoixōfe āfe afama mīshtifo ea paxkaxonō,” faito,

¹⁴ Jesús kemaní: “Efe yorashta, tsōakai ea nīchima

ẽ ato yoinõ ãto afama mĩshti paxkanänõfo,” ixõ yoita. ¹⁵ Nãskaxõ anã yoini: “Mã kexemesharakäfe afarafo ato fichipaiyamakäfe, ayafixõ finõmafãi fi-paiyamakäfe. Nã nõ yopaifo shinäyamakäfe, afama mĩshtiõnoaxkai nõ isharatiromaki. Nõko afama mĩshtifäfekai nõko õiti noko inimamaxotiromaki,” ixõ Jesús ato yoini.

¹⁶ Nãskaxõ anã meka fetsafaxõ ato yoini: “Feronäfake fetsa afama mĩshti ichapaya ini. Äfe tare ano yonosharaxõ afama mĩshti fanano ichapakõi ini. ¹⁷ Nãskakẽ nã feronäfake afama mĩshti ichapayato iskafakõ shinäni: ‘¿Efe yonofo ẽ afeskafaimẽ? Fanikai ẽfe yonofo ẽ fatiroma,’ ixõ shinäni. ¹⁸ Nãskaxõ anã shinäni: ‘Êje, mẽ shinã ẽ afeskafaimäkai. Nã ẽ ano afama mĩshtifo famis ẽfe pexe nasaxõ anã efapafai, nãno ẽfe fana fimifomekexiki ẽfe afama mĩshtifoya. ¹⁹ Nãskaxõ ẽfe shinämä ẽ shinäi iskafakõ: “Nẽ afama mĩshti mekekõia nã xiniai tii rakakõikai pixiki, ayayanã inimasharakõiyanã.”’

²⁰ “Nãskaito Niospa iskafakõ yoini: ‘Mïkai afaa tãpiama. A na fakishi mĩ nai, akka, Ɂna mĩ mekeafotsoanã ikimẽ?’ fani. ²¹ Nãskariatiro a yora afama mĩshti ichapaya ikatsaxakõ Nios shinätama. Akka Niospa õiaino anã afaya itiroma,” ato fani Jesús.

“Epa Niospa ãfe fakefo kexesharamis,” ixõ Jesús ato yoini

(Mt. 6.25-34)

²² Nãskata chipo Jesús aõxõ tãpimisfo yoini iskafakõ: “Ê anã mato yoisharanõ. Ea nikasharakäfe. Shinächakayamakäfe. ²³ Akka a nõ piaitokai noko imasharatiroma. Askatari a

nō safeatori nōko yora noko imasharaxotiroma.
24 Shinākapo. Nā peyafāfekai afaa fanamisfoma, afarikai topimisfoma. Askatari afari mekemisfoma. Nāskafekē Epa Niospa ato pimamis. Akka Niospa nā peyafo finōmainīfofā matoroko kexesharakōimis. **25** Nāskakē, ¿afeskakī mā shināchakaimē? A nō shināchakaitokai pena fisti noko anā nimatiroma. **26** Akka afaa shināyamakāfe. A nō shināitokai noko nimatiroma. Nāskakē afaa shināyamakāfe.

27 “Akka shinākapo afeskax charofo foaikamakī. Na charofāfe yonokanima. Askatari xapo toro atirofoma rapati faxikakī. Nāskakē ē mato yoi, na charofo sharafiano xanīfo Salomón rapati sharafinakōi safefixō na charofo finōama. **28** Akka Niospa nafeo shara mīshti onifasharafiano nō sepakī xateano natiro. Nāskaxō nō koofatiro. Akka charofo finōmainīfofā Niospa mato noikī mato rapati shara safematiro, mato kexesharaxō. Akka mā shināchakakī mā Nios chanīmara fasharaima. **29** Nāskakē shinākī iskafayamakāfe: ‘Ooa, ē afaa piūmēti a ē piai keyoano, askatari ē afaa ayaima,’ ixō shināyamakāfe. **30** Akka nā Nios Ifofaifāfema iskara shināmisfo. A piai fisti shinākata, a safepaiyaifori shināmisfo. Akka Epa Niospa mā mato tāpia afarafo mā yopaito. **31** Nāskakē māroko Nios xanīfoōnoa shināfafāikāfe. Mā askaito afara shara Niospa mato ināxii kiki,” ixō Jesús ato yoini.

“Epa Nios ika anoxō afara sharakōifo mato mekexona,” ixō Jesús ato yoini

(Mt. 6.19-21)

32 Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Efe yorafāfe, rateyamakāfe, Epa Niospa mato kexesharaikiki.

Akka Epa Niospa ãfe afama mĩshти mato inãsharai inimakõikai mato inãsharai.³³ Mäto afama mĩshти minixõ kori fiyokãfe. A yora afaamaisfo ato inãxikakõ. Mä askaino Niospa nã ika anoxõ mato afama mĩshти mekexona. Nãfokai key-onakama, tsoarikai yometsotiroma. Askatari nakaxari mato pãlatiroma, Epa Niospamäi mato mekexonano.³⁴ Akka mäto afama mĩshти shinãkõ nã fisti mä shinãi. Akka mä Nios fisti shinãkõ nã fistiri mä shinãkõitiro mämäi ñoikõikõ. Nãskax mä afe isharapakexatiro," ixõ Jesús ato yoini.

Íkisi itipinísharakãfe

³⁵ Anã Jesús ato yoini iskafakõ: "Nãskakẽ itipinísharakãfe mäto rapati safesharakõita mäto rãpariri õtasharakõikãfe. ³⁶ Nã ãfe ifo yonoxomisto ãfe ifo manatiro keskakãfe pexe fetsa ari kaax, ãfiyatani oaino. Mä nokoaito ãfe fepoti koshi feperoxiki, mä nokoxõ fepoti ramãtoshiaino. ³⁷ Nãskafono ãto ifo atoki inimasharakõitiro, manasharakõiaifono. Akka ë mato yoikõi ãto ifafe mïsa ano ato tsãotiro atoki inimayanã. Nãskaxõ ato pimatiro atoki inimasharakõiyanã. ³⁸ Nãskakẽ inimasharakõitirofo ãto ifomäi manasharakõikanax, yamenake kafanaino nokoaino, askayamai penanaki kafanaino nokoainori akiki inimasharakõitirofo. ³⁹ Nãskakẽ märi nã keskara tãpisharakãfe. Akka pexe ifafe mä tãpixõ afetõa yometso nokoimäkai ixõ ãfe pexe itipiníshara fatiro, a mëra ikiax yometsoyamanõ. ⁴⁰ Nãskarifiai märi itipinísharakãfe. Akka oimara ixõ mä ea manayamaino ë matoki nokorisatani," ixõ Jesús ato yoini.

*Ina shara yafi ina chakaõnoa Jesús yoini
(Mt. 24.45-51)*

⁴¹ Nāskaito Pedro yōkani: “Ifo, ¿noko fisti meka fetsafaxō mī yoiamē, askayamakī keyokōi mī noko yoiamē?” ixō Pedro yoikaito, ⁴² Jesús kemani: “Mā tāpinō ē mato yoi afe keskaramākī ina shara āfe xanīfāfe āfe afama mīshti kexemafaini mai fetsa ari kakī nā āfe pexe anoafo ato kexesharaxonō ato pimasharayanā, nā āfe xanīfo fena oynamino. ⁴³ Mā mai fetsa ari katani oxō ōitoshini a yonoxomisto mā yonoxosharakōiano. Nāskakē akiki inimakōini a yonoxomisri inimakōini māmāi yonoxosharakōiax. ⁴⁴ Ē mato pāraima. Nāskaxō āfe xanīfāfe mā xanīfo imaxō āfe afama mīshti kexesonō inātiro. ⁴⁵ Akka nā āfe xanīfo yonoxomisto, ‘Ēfe xanīfo fena oimara,’ ixō shinākī, a yonoxomis fetsafo sēteketsani, kērofoya. Nā pāemisfo fe rafexō ato feta piyanā, askatari ato feta ayayanā, askatari ato fe pāeyanā. ⁴⁶ Iskaratīa ēfe xanīfo oimara ixō manayamaino, nā pena fistichi āfe xanīfo nokofaino mā nokoxō a yonoxomis omiskōimatiro, nā yora chakafo fomisfo mēra potakī.

⁴⁷ “Akka a yonoxomisto mā tāpia āfe ifāfe fichipaiyai keskara, nāskakē mā tāpifiax itipinīsharama, nāskakēri nikasharaima, nāskakē āfe ifāfe omiskōimayanā koshaketsatiro. ⁴⁸ Akka a yonoxomis fetsa āfe ifāfe yoia keskara tāpixoma afara chakafakē āfe ifāfe omiskōimafiakī, omiskōimasharanima. Nāskarifiakī Niospa fetsa ichapa tāpimaxō ichapari yōkaxii. Iskafakī a ē mia yoia keskafakī, ¿fetsafo mā mī ato tāpimasharamē? ixō yōkaxii. Akka fetsafo tāpimasharamano Niospa omiskōimakī tāpimaxii,” ixō Jesús ato yoini.

*“Akka atirifāfe ea chanīmara faifono, atirifāferi ea chanīmara fakanima,” ixō Jesús ato yoini
(Mt. 10.34-36)*

⁴⁹ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Ē keyokōi maifo tii anoa āto chaka xatemaniyoi ē oa. Atirifāfe ea chanīmara faifono, fetsafāferi ea chanīmara fakanima. Nā chanīmara faamafo Niospa ato omiskōimaxii. Ēfe Epa Niospa ea mai ano yonomanai keskara iskaratīa keyokōi shara ikerana.

⁵⁰ Akka matoōnoax naxii ē oni. Akka ē nayoamax ē omiskōixii. Nāskakē ē omiskōifinakōita ē naxii. ⁵¹ Akka, ¿mā shināimē ē oni nono mai anoax eōnoax inimanōfo? Maa. Askarakaima. Akka ē mato yoi nā ea chanīmara faafāfe shara shināifono, akka a ea chanīmara faafāfema shara shinākanima, afara chaka shinākani. ⁵² Akka iskaratīa nā pexe fisti mēra cinco yorafo ikaxō anorisfo shinākanima, paxkanātirofo. Trespato nā rafe noikaspafono, nā rafetari nā tres noikaspafirofo. ⁵³ Apa āfe fake noikaspaino āfe fakefāferi āfe apa noikaspafiro. Āfe āfari āfe fake xotofake noikaspaino āfe fake xotofākeri āfe afa noikaspafiro. Askatari āfe fāfa yōxafāfe āfe fāfa naetafa noikaspaino āfe fāfa naetafari āfe fāfa yōxafo noikaspafiro.”

*Nai foiskī nō tāpitiro
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)*

⁵⁴ Nāskata Jesús yorafo yoini iskafakī: “Nai foiski nai kōi ðikī nai choshtakē oi feira mā faino oi itiro. ⁵⁵ Akka nā xini oaima anorinoax nēfefā oaino, mā xiniaira mā fatiro. Chanīma, nāskatiro. ⁵⁶ Akka mākai afaa tāpiama, mākōi mā kakamepaimis a mā yoiai keskara mā yoifikī mā chanīmara famisma. Mā nai foiskī mā yoimis oi feira mā famis. Askara

tāpifixō mākai a Niospa mato yoiai keskara mā chanīmara fapaima. Iskaratīa afara afeskarafī-
aitokai mā tāpiama,” ixō Jesús ato yoini.

*Fētsa mia chakafaito raefarisafafe
(Mt. 5.25-26)*

⁵⁷ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka, ¿afeskakī mā shara shināimamē a sharafinakōia? ⁵⁸ Akkā fētsa mato yoikī iskafaino: ‘Mī ea chakafaa. Ē xanīfo yoikai,’ ixō mato yoaino, xanīfo ari kayoamanō koshi raefakāfe. Akka mā askafayamaino nā xanīfāfe ãfe sorarofo yoitiro nā sorarofāfe mato karaxa mēra ikimanōfo. ⁵⁹ Ē mato paraima. Fētsa mato karaxa mēra ikimanano mā fena tseketiroma. Akka nā mā nimia kopifatīa mā tseketiro,” ixō Jesús ato yoini.

13

*Nōko chaka xatexō nā Jesús noko amapaiyai
keskara fisti nō atiro*

¹ Nāskaino yorafo Jesúski fokaxō yoinifo iskafakī: “¿Mā mī tāpiamē na Pilato yorafo ato retemanita Galilea anoafō yoinā retekaxō Nios kīfiti pexefā mēraxō Epa Nios ināifono ãto imifo yoinānā imifoya osita?” ixō yoinifo.

² Askafaifāfe Jesús ato yoini iskafakī: “¿Mā shināimē na Galilea anoax na feronāfakefo naitafo? ¿Yora chakakōifo keskarakanax ãto kaifo keskarakanaxma chakafinakōiax naitafo ixō mā shināimē? ³ Maa. Askarama. Akka māri māto chaka xateyamaxō mā Nios Ifofayamax nā ikaifo keskai māri mā narisatiro mato reteafono. ⁴ ¿Akka mā shināimē nā feronāfake dieciochonoa atoki pexe keya ãfe ane Siloé atoki pakeano nanifo? ¿Mā

shināiraka: ‘Nāfo chakafinakōia nanifo Jerusalén anoafó keskaraxma,’ ixō mā shināimē? ⁵ Maa. Askarama. Chanīma ē mato yoi. Akka māto chaka mā xateyamaxō mā Nios Ifofayamax, māri mā omiskōipakenaka.”

Meka fetsafaxō higuera fimimaisnoa Jesús ato yoini

⁶ Jesús meka fetsafaxō ato yoini iskafakī: “Feronāfake fistichi āfe tarepa higuera fana ini. Nāskax ūikai kani mā fimiyamākī, kaxō ūini fimimais ini.

⁷ Nāskakē yoini a tare kexemis. ‘Ōipo mā tres xinia afiax na fana higuera fimiyama. Ē āfe fimi fichipaifiaino fimiyama. Ichakanō rerafe, ano fimi fetsa nō fananō,’ fani.

⁸ “Akka ifāfe askafaino a tare kexexomisto kemanī: ‘Ifo, na xinia fisti manayofe. Ē a nāmā orosharata ē mai tatsispo sharayonō. ⁹ Ōitsai, ē askafaano fimisharatirokī. Akka fimiyamaito mī ea reramanō,’ ixō a tare kexemisto yoini.”

Jesús pena tenetitīa kēro petoko sharafani

¹⁰ Nāskano pena tenetitīa ichanāti pexe mēra kaxō Jesús ato yoini. ¹¹ Nānori kēro ini isinī itiani dieciocho xinia amis, niafaka chakata isinī imamis nā kēro sharamisma ini petoko itiani. ¹² Nānoa Jesús ūikī kenaxō yoini iskafakī: “Yōxfoshta, mā mī shara isinī itiyanixakī,” fani.

¹³ Nāskaxō āfe mēkemā ramāino, koshikōi nā kēro sharakōitani. Nāskaxō, “Epa Nios fāsi sharakōi,” nā kēromā fani. ¹⁴ Nāskakē Jesús pena tenetitīa kēro sharafaino, nā ichanāti pexe anoa xanīfo ūitifishkikī yorafo yoini iskafakī: “Seis nia nō yonotiro, akka na pena tenetitīa tsōa yonotiroma.

Nāskakē seis nia otafe sharaxiki, akka na pena tenetitīa tsōa mato sharafatiroma,” xanīfāfe ato fani.

¹⁵ Askafaito nōko Ifo Jesús kemaní iskafakī: “Mākai afaa tāpiama, mākōi mā kakapaimis, akka pena tenetitīari mā yonomis māto yoinā inafo mā tēpemis ato faka ayamanikakī. ¹⁶ Akka na kēro Abraham āfe fena Satanás chakata finitima famis isinī imayanā dieciocho xinia amamis. ¿Akka afeskakī na pena tenetitīa na kēro ē sharafatiromamē?” ixō Jesús ato yoini.

¹⁷ Nikakani a Jesús noikaspamisfo rāfipainifo. Akka yorafo inimakōinifo nā kēro Jesús sharafaito ōikani.

Mostaza exeōnoa yoikī meka fetsafaxō Jesús ato tāpimani

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Nāskata Jesús anā ato yoini iskafakī: “Afe keskaramakī Nios xanīfāfe noko ūkinā ē mato yoinō. Nikakapo iskarakī: ¹⁹ Oa mostaza exe feronāfāke āfe tarepa fana keskarakī. Mā foaikax efapakōiax ifi tio itiro. Mā efepakōiano peyafāfe āfe pōyamā naa fatirofo. Nāskarifiakī mā taefakī fisti rasichi mā Epa Nios Ifofayotiro. Akka chipo ichapakōichi mā Epa Nios Ifofatiro,” ixō Jesús ato yoini.

Meka fetsafaxō pāa faraxika keskaraōnoa Jesús ato yoini

(Mt. 13.33)

²⁰ Afianā Jesús ato yoini: “Afe keskaramakī Nios xanīfāfe noko ūkinā ē mato yoinō. ²¹ Nā kēromā pāa fakī levaduraya harina osixō kamosakano faraxitiro keskara. Nāskarifiakī nō ūtiroma.

Yorafāfe Niospa meka āto shinā mēra naneafono nō ōiamafaino āto ōiti fetsafakanax Nios keskara shara itirofo,” ixō Jesús ato yoini.

Fepoti pishtaõnoa Jesús ato yoini
(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalén ano fāi kakī, Jesús pexe rasi anoafō ato yoini a pexe rasi pasotai ikafo anoafori ato yoifoni. ²³ Ato askafaito fistichi yōkani: “Ifo, ¿fisti rasi Niospa ato ifimē?” faito Jesús kemani,

²⁴ “Pexe fepoti atsokē ikipaifikani tsoa ikitiroma. Akka ē mato yoi yora ichapakōi ikipaifikani ikitirofo. Nāskarifiai ēfe Epa ika ano ikipaifikani ikitirofoma. Nāskakē āfe meka tāpisharakāfe a mēra ikisharaxikakī. Akka yora ichapato ēfe Epa nikafiksaxakakī, tsōa Ifofamax a ika ano ikipaifikani tsoa ikitiroma. ²⁵ Nāskakē pexe ifo fininākafā āfe pexe fepoti fepotiro. Nāskakē mā pexe emāiti nīxō mā kenakī iskafatiro: ‘Ifo, noko fepoti fepexōfe,’ mā faino mato kemakī iskafatiro: ‘Ēkai mato ūimisma mākai efe yorama tiiri fakiranoax mā oa,’ ixō mato yoitiro.

²⁶ “Nāskakē mā yoikī taefakī iskafaxii: ‘Nō mefeta pita nō mefeta ayamis, askatari mī noko yoiaito nō nikamis,’ mā faxii.

²⁷ “Mā askafaino mato kemakī iskafaxii: ‘Mē mato yoi ē mato ūimisma fakiranoax mā oa. Emakinoax fotakāfe mā yora chakafo mato faxii.’ ²⁸ Mato askafaino anoax mā oiayanā mā omiskōi fetsexii, Abrahamnō Isaacanō Jacobonō a Niospa meka yoimisfonō ato ūi Nios xanīfo ika anoa ato ūi. Nāskakē ato makinoa Niospa mato potaxii. ²⁹ Akka yorafo nā mai ano keyokōi ikanax

fetsa fetsatapafo fexikani Nios xan̄ifo anoxō afe tsaoxō pixikakī. ³⁰ Nāskakē fetsafo iskaratīa Nios nikafikani afe rafeafoma, akka a chipo nikaifo Ifofakanax afo afe rafetirofo. Akka fetsafāfe nikakī taefafianixakakī Ifofakanamax a rama nikaifo keskarakanax afe ipaxatirofoma,” ixō Jesús ato yoini.

*Jesús Jerusalén ano afo ato shināi oiani
(Mt. 23.37-39)*

³¹ Nāskata fariseofo Jesús ano fēkaxō yoinifo iskafakakī: “Nonoax katāfe Herodes mia retepai kiki,” faifono,

³² Jesús ato kemani: “Fokaxō ea Herodes yoixotakāfe aato ato pāramiski. Ě fena nonoax kaimakai. Iskaratīa na yorafo sharafayanā penamari ē ato makinoa niafaka chakafo ē ato pōtaikai. A isinī ikaifori ē ato sharafapaikai. Mā ato askafakī keyota nā ē kapaiyai ari ē kaikai. ³³ Akka iskaratīa ē yonoyoi, pena fetsari ē yonoi, akka a Niospa meka ato yoimis Jerusalén makinoax na sharama.

³⁴ “¡Ooa Jerusalén ano ikafāfe! Māfi a Niospa meka yoimisfo mā ato retemiski. Askatari aōnoa āfe meka shara yoitanōfo Niospa mato ano nīchiafori mā ato tokorinī tsakakī retemis. Oa takaranā āfe fakefo āfe pei nāmā onetiro keskafakī ē mato kexepaifaito mā ea nikakaspamis. Māfi ekeki omismakī ē mato ūkipanā. ³⁵ Akka ūikapo, iskaratīa mato anā tsōa kexeima na mā imis anoa. Ě mato yoi anā mā ea ūima. Akka nā ē anā oiaitīa mā ea ūixii. Mā yoikī iskafaxii: ‘Nafi Niospa nokoki nīchia fāsi sharafinakōia Epa Niospa na shara fapanaka,’ ixō mā eōnoa yoixii,” ixō Jesús ato yoini.

14

Jesús a isinī imis sharafani pōya rafe faraxita kishi rafe ri faraxikē

¹ Nāskakē pena tenetitĩa Jesús kani nã fariseo xanifäfe äfe pexe anoxõ pikai. Akka nãnoxõ fariseo fetsafäfe õinifo Jesús afaa afeska faimäkai nõ õinõ ikaxõ. ² Nāskano nãnori äfe ferotaifi feronäfake fisti isinī imis ini pōya rafe ki faraxika ita kishi rafe ki faraxika ini. ³ Nāskakē Jesús ato yōkani, a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfoya fariseofo: “¿Na pena tenetitĩa a isinī ikaifo nõ ato sharafatiromẽ, askayamakī nõ ato sharafatiromaraka?” ixõ ato yōkaito, ⁴ akka tsõa tooxanima. Nāskakē Jesús a isinī ikai mētsoinīfõfā sharafani. Nāskaxõ yoini: “Mã mĩ sharaki, katäfe,” fani. ⁵ Nāskaxõ fariseofo Jesús ato yoini iskafaki: “Akka, ¿fatora mã fëtsa, mäto fake iyamäi mäto yoinä ina kini mëra pakeano mã koshi ifirisa fatiromamẽ pena tenetitĩa?” ato faino, ⁶ tsõa kemanima.

Feronäfake äfiyaino fista ayanä pitirofoõnoa Jesús ato yoini

⁷ Nāskata Jesús õini mã fëkaxõ tsaoti sharakõi fikanax mïsa ano tsaofaifäfe. Nāskafäfe õikī Jesús meka fetsafaxõ ato yoini iskafakī: ⁸ “Akka fëtsa fista ayanä këro fikī mato kenano, tsaoti sharakõi ano tsaoyamakäfe. Akka mato keskarama nã feronäfake sharafinakõia pexe ifäfe kenano oax nã tsaoti sharakõi ano tsaotiroki. ⁹ Akka pexe ifäfe fetsa fe oxõ mia yoikī iskafatiro: ‘Na feronäfake tsaoti inäfe,’ mia faino mĩ räfikõiyanã kaa chikayakõi mĩ tsaotiro. ¹⁰ Akka askatamaroko

mia fētsa kenamana kaax ori chikayakōi mī tsaoyotiro. Akka nā mia kenamanato mā oxō mia yoinō iskafakī: ‘Efe yorashta, na tsaoti sharakōi ano tsaoyofe,’ mia faino, nāskakē mī inimashararakōitiro yorafāfe ferotaifi a mefe mīsa ano tsaofafāfe mia ūiaifono. ¹¹ Akka fatora fētsa ato finōpaiyaito a keskara Niospa ato nāmā nīchitiro anā afaa inōma. Akka a shināi iskai: ‘Ēkai afama, ē fetsafo finōpaima, ē ato keskarama,’ ixō shināito Niospa fetsafo finōmainīfotā sharakōi nīchitiro,” ixō Jesús ato yoini.

¹² Ato askafata a ato pimairi Jesús yoini iskafakī: “Mī ato pimakī mī yamafoos ato pikīyamafe, mī extofoosri ato pikīyamafe, mī kaifoosri ato pikīyamafe, a mia chaima nikafori kori ichapayafori ato pikīyamafe. Akka afāferi kopikiri mia pikītirofo, nāskakē mā pimanāsharakōitiro. ¹³ Askatamaroko mī fista ayanā a yora afaamaisfoya a nipaikī ranāifo chātofoya a fēxofori ato pikīfe. ¹⁴ Nāskakē mī ato askafaax mī inimakōitiro. Akka afāfe mia kopifatirofoma, akka mī ato askafaito Niospa mia inimamasharaxii naax mī anā otokē,” ixō Jesús yoini.

Meka fetsafaxō Jesús ato yoini feronāfāke mā a piai mā itipinīsharakōi faxō ato pimapaiyaiōnoa yoikī (Mt. 22.1-10)

¹⁵ Ato askafaito nikakī fētsa a mīsa ano tsaoato Jesús yoini iskafakī: “Ifo, inimasharayanā Epa Nios xanīfāfe keyokōi yorafo ūkināi anoax ato fe ikanax fāsi inimashararakōitirofo,” ixō yoiaito, ¹⁶ Jesús yoini iskafakī: “Feronāfake fistichi a piai

sharakōi faxō yora ichapa kenamani afeta pii fenōfo. ¹⁷ A piai mā itipinīshara faxō a yonoxomis nīchini ato yoitanō iskafakī: ‘Kookāfe pixikakī. Mā ēfe xanīfāfe itipinīshara faki,’ ixō ato yoitanō.

¹⁸ “Ato askafaino, akka keyokōichi yoinifo iskafakakī: ‘Nō kayotiroma,’ ixō yoinifo. Akka a yoikī taefato yoini iskafakī: ‘Ē rama mai fiaki ē ōiyotanō. Ē mia yoikai ē mefe kayotiromaki,’ ixō yoini. ¹⁹ Fētsari yoikī iskafani: ‘Ē rama diez faxō fakka fiaki yonomaxii ē ōiyonō sharamakī. Nāskakē ē mefe kayoi kaimakai,’ ixō yoini. ²⁰ Fētsari yoikī iskafani: ‘Ē rama kēro fia. Ē mefe katiroma,’ ixō yoini.

²¹ “Nāskakē a yonoxomisto oxō nā yoiafo keskafakī āfe ifo yoini, a yonoxomisto yoiaito nikai ūitifishkikōini. Nāskakē afianā a yonoxomis yoikī iskafani: ‘Nā mī kapaiyai ari kaxō pexe rasi pasotainoa ato ifitāfe a afaamaisfoya, a nipaikī ranāifo ifita fēxofori ifita chatofori ifita ato fatāfe,’ ixō nīchini.

²² “Mā āfe ifāfe nīchia katani. Okī yoitoshini, iskafakī yoini: ‘Ifo, nā mīa yoia keskafakī mē ato yoitani. Akka mā fekani, mā fefiakanax mī pexe fospikanima,’ faito, ²³ afianā āfe ifāfe yoini iskafakī: ‘Na fāi kaxō ato yoirisafafe a chaima ikafoya, nāskaxō ato yoikī iskafafe: “Ēfe ifāfe pexe mēra ikikāfe afeta pixikakī,” ato fafe ēfe pexe fospiķinōfo. ²⁴ Akka ē mato yoi nā yorafo taefakī ē ato pimapaiyoa ēfe pexe anoxō efeta pinōfo akka afāfe anā efeta pinakafoma,’ ixō pexe ifāfe yoitiro,” ixō Jesús ato yoini.

*Jesús Ifofai omiskōifikani isharakōitirofo
(Mt. 10.37-38)*

²⁵ Yora ichapafāfe Jesús chīfafono atokiri fe-soakekafā ato yoini: ²⁶ “Fētsa ea Ifofapaikī ea noikī finakōitiro. Āfe apanō āfe afanō āfe āfinō āfe fakefonō āfe extonō āfe chikonō ato noiflkī earoko noikī finakōiama, askatari āa anoi noimei ea noisharakōitama nāskakē a keskara eōxō tāpimis itiroma. ²⁷ Akka ē cruznoax mato nāxoxii. Nāskakē ea tsōa yoikī iskafaima: ‘Iskaratīa ē Jesús Ifofai. Nāskakē ē nai omiskōifikī ē shināchakaima,’ ixō tsōa anori yoiaxma, nāskakē ēfe ina itirofoma.

²⁸ “Akka fatora fētsa mā pexe fapaikī īkisi mā shināyotiromamē afe tii xepa peimāki ūixiki aō pexe fakī mitoxiki. ²⁹ Akka mā pexe fapaikī mā xepa pei ichapama fixō mā mitotiroma. Nāskakē nā ūiaifāfe mato kaxemetsama fatirofo.

³⁰ “Mato iskafakī yoianā: ‘Kee, ūikapo, na feronāfāke pexe fafiakī akka pexe fakī mitoama.’ ³¹ Nāskarifiakī xanīfo fētsa afe xanīfo fetsa fe retenāpaikī shinātiro a diez mil soraroyato a veinte mil soraroya retetiromakī. ³² Nāskakē afe retenātiroma meekī, xanīfo fetsa oyoamano meka fomatiro iskafakī yoikī: ‘Nō retenāimakai, nō raenānō,’ ixō yoitiro. ³³ Nāskarifiai fatora mā fetsa māto afarafo mā potayamax ēfe ina mā itiroma,” ixō Jesús ato yoini.

*Akka tashi sharakēma nō pitiroma
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)*

³⁴ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka shinākāpo. Tashi sharakē nō tsopeitiro. Akka tashi sharayamakē nō tsopeitiroma, paispa chakakē. ³⁵ Askarakai tsōa fichipaima.

Potatirofo. Nāskariakakī ea Ifofayamakakī ea tsōa Ifofasharakanima chakakōi ea fakani. Akka mā pachoyakī ea nikasharakāfe,” ixō Jesús ato yoini.

15

*Oveja fenoaõnoa Jesús meka fetsafaxō ato yoini
(Mt. 18.10-14)*

¹ Nāskakē nā xanīfo Roma kori fīxomisfo fe yora chakafo Jesúski fenifo ãfe meka nikai fekani. ² Nāskafono fariseofo feta a Moisés yoikī kirika kenneni keskara ato tāpimamisfāfe Jesús mekafakakī iskafakī yoinifo: “Óikapo nato yora chakafo ifimis, askatari ato feta pimis,” ixō yoinifo.

³ Askafaifono Jesús ato yoini meka fetsafaxō mā tāpixō iskafakī: ⁴ “Fatora mā fetsa cien oveja inayano fisti ato makinoax fenoano, nā noventa y nueve mā anā fasifo mēra nīchitiro. Nāskaxō nā oveja fenoa fisti mā fenatiro shināmitsakōiyanā. Nā mā fichiaitīa fetsafo kāimaxiki. ⁵ Mā fichiax ãfe oveja fenoaki akiki inimakī tepapiinīfopā tepokomexō iyotiro. ⁶ Nāskax mā ãfe pexe ano nokoxō ãfe yamafoya a chaima nikafō yoitiro iskafakī: ‘A ëfe oveja fenoa. Mē fichiakī efe inimakāfe,’ ixō ato yoitiro. ⁷ Nāskakē ē mato yoi, nāskarifiai inimakōikanī nā nai mēra ikafo fētsa ãfe chaka xatekōiano Jesús Ifofakī. Akka nā noventa y nueve yorafokiri nai mēranoax atokiri inimakani, afomāi isharakōipaonifono nono mai ano ikanax. Akka nā feronāfake chakafinakōi iyopaonixakī ãfe chaka xatekōiano akiki inimaifinakōikanī nai mēranoax,” ixō Jesús ato yoini.

Meka fetsafaxō Jesús ato yoini kēromā ãfe kori exe fenoa fiaoxō

⁸ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Nāskarifiāi kēro kori exe diezyaano fisti pakeano ãfe pexe mēra rāpari otaxō fenakī ōisharata mātsokī fichi-tiro. ⁹ Nāskata mā fichixō, ãfe yamafoya a chaima ikafoya ato ichanāfatiro. Nāskaxō ato yoikī iskafatiro: ‘¡Aicho! A ëfe kori exe fenoa mē fichiaki efe inimakāfe,’ ixō ato yoitiro. ¹⁰ Nāskarifiakī ē mato yoi. Nāskarifiākani Epa Niospa ãfe ãjirifo inimakanī fētsa ãfe chaka xateax a anā ipaoni keskara iyamaito ūikani,” ixō Jesús ato yoini.

Meka fetsafaxō Jesús ato yoini apa ãfe fake rae-fatiroõnoa yoikī

¹¹ Jesús afianā ato yoini iskafakī: “Feronāfake fisti fake rafeya ini. ¹² Akka nā chipokoto apa yoikī iskafani: ‘Epa, mā mī chaima nakī a mīa ināxīai ūkisi ea ināfe,’ fani. Nāskakē āpa ãfe afama mīshti ato paxkaketsaxoni.

¹³ “Nāskano pena fetsa ãfe fake chipokoto ãfe afama mīshti ato ināketsani kori fixiki. Mā kori fiax chaikōi kani mai fetsa ari. Nārixō ãfe kori potakī mitoni mēxotaima pāekī kēro chota feromafo fe ikī. ¹⁴ Akka mā ãfe kori potakī keyoano, nā mai anoaxri fonāikōinifo. Nāskakē nā mai anoax nā feronāfakeri chipo omiskōini afamaaisax. ¹⁵ Nāskakē kaxō nā mai anoa feronāfake fetsa yono yōkani yonoxopai, iskafakī yoini: ‘Ē mia yonoxopai,’ ixō yōkaito ãfe tarepa nīchini ãfe kochifo pimaxonō. ¹⁶ Nāskata fonāikōifikī a kochifāfe piai maropei xaka pisharapaikōini tsōkairoko afaa pimaino.

¹⁷ “Nāskakī iskafakī shināni: ‘Ēfe epa yonoxomisfāfe ēfe ēpa pexe anoxō pikī finasharakōyanā texefamisfo. Akka ē nonoax fonāiki finakōi mē nairokomē,’ ixō shināta, ¹⁸ ‘Mia iskaratīa afianā ēfe ēpa pexe ari kapa. Mē kaxō iskafakī ēfe epa yoi kaikai, “Epa, ē Nios chakafata miari ē chakafamis. ¹⁹ Nāskakē iskaratīa ēfe fakera mīa ea fatiroma. Mia yonoxomisfo keskara mīi ea fatiro,”’ ixō shināta, ²⁰ āfe āpa pexe ari fāi kani. Nāskakē chai inoax oaito āfe āpa fichini shināmāi fakī. Nāskax akiki koshi farekekāi akiki nokota chishtoinīfofā kokoketsani.

²¹ “Nāskafaito āfe fāke āfe apa yoikī iskafani: ‘Epa, ē Nios chakafata miari ē chakafamis. Nāskakē ēfe fakera mīa fatiroma,’ ixō apa yoini.

²² “Apa askafaino akka āfe āpa a yonoxomis yoini ato iskafakī: ‘Koshikōi rapati fenasharakōi fīxokāfe ēfe fake ea safemaxokāfe, askatari anīcho sharari safemakāfe, askatari sandalia sharari safemakāfe,’ ato fata, ²³ ‘Fākka fake xoakōiari ifitakāfe retexikakī nō pinō fista ayanā. ²⁴ Akka na ēfe fake mā nani keskara ikatsaxakī mā anā ekeki nokoaki. Mā fenofinino mā nō anā fichiaki,’ ixō akiki inimakī fista axoni.

²⁵ “Akka āfe fake iyoato āfe tare ano yonofai okī nikaferani pexe chaima nokoiyokī mōsika maneyanā mairaifono. ²⁶ Nāskakē a yonoxomis fetsa kenaxō yōkani āfe āpa pexe anoxō afaa afeskafakanimākai. ²⁷ Askafaito a yonoxomisto yoini: ‘Mā mī exto noko. Nāskakē āpa fakka fake xoa sharakōia ato retemana afeskaxma mī exto sharakōi nokoano,’ ixō yoini.

²⁸ “Akka āfe ochi iyoa akiki ūitifishkiki finakōini. Nāskakē pexe mēra ikinima. Nāskaino āfe apa āfe

pexe mēranoax kāinākafani ãfe fake yoiyoi mā ãfe fake chipoko nokoano, ‘Mā mī exto nokoaki. Nōko pexe mēra ikikofe,’ fani. ²⁹ Āpa askafaino apa kemani iskafakī: ‘Shināpo epa, ē mia yonoxomis keskaraxō, ¿afe tii xinia ē mia yonoxomismē? Ea mīa yoiaitokai ē mia nikakaspamisma, akka eakai cabranā fakeshta mīa ināmisha retexō piyanā ēfe yamafo feta ē fista apanā. ³⁰ Akka mī fake mā nokoa nā mī kori ināni kēro chotaferomafoki potakī keyotani. Nāskafikē mī fākka fake xoashara retexona,’ faito, ³¹ āpa kemani: ‘Anifoshta, mīkai ea potamisma, mī efe itiani. Akka na īfenāfo mīnā, keyokōi iki kiki. ³² Akka iskaratīa nō fista aki mī extoki inimayanā. Akka mī exto naa keskara ikatsaxakī, mā anā ekeki nokoa afeskaxma, mā afetīama fenofinino anā oaito nō fichia,’ ixō āpa ãfe fake iyoa yoini,” ixō Jesús ato yoini.

16

Meka fetsafaxō Jesús ato yoini, xanīfokōichi afe xanīfo yōaniōnoa yoikī

¹ Jesús afianā aõxō tāpimisfo yoikī iskafani: “Feronāfake fetsa afama mīshti ichapayato feronāfake fetsa afe xanīfo inō yoini. Nāskaxō nikani ãfe afama mīshti ãfe inapa kexesharaxokēma. ² Nāskakē ãfe xanīfāfe kenaxō yoikī iskafani: ‘¿Afamē a mīnōna ea mīa yoiai? Akka a mī yonofaiōnoa ea yoife. Akka iskaratīa mī anā efe xanīfo ikima,’ ixō yoini.

³ “Askafaito nikakī ãfe inapa shinākōini: ‘¿Ē afeskaimē? Iskaratīa ãfe xanīfāfe ea anā yonomanima, mā ea potai. Ēkai afeskaxō anā

yonotiroma kerexkai ë tarepanã. Nãskatari ë anã afaa yõkapaima ë rãfitiro.⁴ ¡Choo! Më shinãi. Nã ëfe ifo nimiyafa ë ato xekaxopakefofãni anã ichapa nimirõfoma. Ë ato askafaino ãto pexe anoxõ ea ifinõfo ëfe ifafe ea potano,’ ixõ shinãni.

⁵ “Nãskaxõ fisti rasi ato kenapakeni afe tii ãfe ifo nimiafomãki ato yoixiki. Nã akiki kai taea yõkakï taefani: ‘¿Afe tii mĩ ëfe xanïfo nimiamẽ?’ ixõ yõikaito,⁶ kemani iskafakï: ‘Ë nimia xini ene cien galon,’ faito, a xanïfo fëtsa yoini iskafakï: ‘Nã mĩ nimia potaxõ nono tsaoxõ fetsa arisafafe cincuenta faxõ kenefe,’ fani.

⁷ “Nãskaxõ fetsari yõkani: ‘Akka mĩri, ¿afe tii nimiamẽ?’ faito, atori yoini iskafakï: ‘Cien saco de trigo ë nimia,’ faito, ari yoini iskafakï: ‘A mĩ nimia potaxõ fetsa arisafafe ochenta faxõ kenefe,’ fani.

⁸ “Nãskakë a ãfe ina chakapa ãa shinãxõ akai keskara ãfe xanïfâfe tãpikõini. Nãskakë yoini iskafaki: ‘Mĩ tãpikõia, nãskakë fetsafâfe mia sharara fakani,’ ixõ yoini. Nãskarifiakï a Nios Ifofaafâfema tãpikï finakõiafo ato pãrakïki, ãa shinãkaxõ. Akka a Nios Ifofaaflo askarafoma, ato pãratirofoma. Chanïma fisti yoitirofo.

⁹ “Ë mato yoinõ, mä afama míshti ichapayaxõ a afamaaisfo ato inãkäfe, mä ato askafakë mato yoisharanõfo. Nãskakë mä mä naxõ mä anã kori yopatiroma mä Nios ari nokoaito nã mä kori inãmisfâfe mato yoikï iskafatirofo: ‘Aicho, mĩ noko shara famis. Iskaratïa nono Nios ano mĩ nofe ipanaka,’ ixõ mato yoitirofo.

¹⁰ “Akka nã isharakõixõ afara ichapama kexesharakõimis nõ tãpitiro afara ichapa

kexesharakōitirokē. Akka nā isharaxoma afara ichapama kexesharamisma nāri nō tāpitiro afara ichapa kexesharakōitirokēma. ¹¹ Akka nono mai anoxō āto afarafo kexesharayamaifono, Niospa ato afara sharakōifo ināpaifikī anā ato afaa inātiroma. ¹² Nāskarifiakī Niospa mato afara shara ināpaifikī mato inātiroma.

¹³ “Nāskarifiakī tsōa āfe ifo rafe yonoxosharatiroma. Akka fetsa noikaspata fetsa noisharatiro, nā yoiāi keskarakōi axotiro, akka a fētsa amapaiyai keskara axotiroma noikaspatrio. Nāskarifiakī mā kori fisti shinākī mā Nios shinātiroma. Nāskatari Epa Nios fisti shinākī mā kori noitiroma,” ixō Jesús ato yoini.

¹⁴ Akka nā fariseofāfe kori noikōimisfono Jesús atoōnoa yoiāito nikakani akiki kaxemetsamanifo.

¹⁵ Askafaifono Jesús ato yoini: “Māfi nō sharafora imiski yorafāfe ferotaifi, akka mā askafaito Epa Niospa mato tāpikōia. Akka yorafo mā pāratiro nafo sharafoki mā ato fatiro, mā ato askafaino Niospa mā mato tāpixō mato iskafai: ‘Nafo chakakōifo,’ ixō mato yoi,” Jesús ato fani.

A Moisés yoini keskara sharafiano Nios xanīfāferoko ato finōkōinīfofana

¹⁶ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Moisés Niosxō yoini keskafakī, a Niospa meka yoimisfāferi yoinifo keskara Juan mato yoini. Nāskakē meka shara Nios xanīfoōnoa Juan ato yoini iskafaki: ‘Māto chaka xatekāfe anā a mā ipaoni keskara iyamakāfe Nios xanīfo ari ikixakakī’

17 “Akka chanīma, maife nai koshikōi keyotiro. Akka a Moisés yoini keskakōi, Niospa meka shara keyonakama,” ixō Jesús ato yoini.

*Feronāfake ãfe ãfi fe enēnātirofoõnoa Jesús ato yoini
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)*

18 Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Akka fētsa ãfe ãfi enexō, fetsa fia sharama. Chakafai. Askara sharama. Askatari mā fenē enea feronāfake fētsa fiari sharama. Nāatori chakafai ãfe ãfimakōi fe iki,” ixō Jesús ato yoini.

*Feronāfake fetsa afama mīshti ichapaya ikaino
akka Lázaro afaamais ini*

19 Nāskata afianā Jesús ato yoini iskafakī: “Feronāfake fetsa afama mīshti ichapaya ini, rapati sharakōi safea. Nāskaxō pena tii fista apaoni pisharakōyanā inimakōikī. **20-21** Nānori feronāfake afaamais ini ãfe ane Lázaro, yorafoki koyoi fet-seax tsaoni a yora afama mīshti ichapayato ãfe pexe fepoti ketokonō. Nā feronāfake afaamaisyato shināni iskafakī: ‘Na feronāfake afama mīshti ichapayato a piai ea ināpainōra,’ ixō shināni. Nāskaino paxtafo akiki kaxō ãfe koyofo tāxoketsani.

22 “Nāskax Lázaro nani. Mā nakē ãjirifāfe ãfe fero mēsho iyonifo Abraham fe ikikanō Nios xanīfo ano. Nāskatari a yora afama mīshti ichapayari nani. Nāri nakē maifanifo. **23** Nāskakē a yora afama mīshti ichapaya omiskōikōini chiifā mēranoax a yorafō naax fomisfo anoax. Nānoxō foisnīfōfā chai inoa Abraham yafī Lázaro fichini. **24** Nāskakē fāsikōi Abraham kenani iskafaki: ‘¡Epa Abraham, ea shināfe! Ea Lázaro nīchixōfe ãfe mifi rechoko fāka mechanafaxō ea ana mechana

faxoyonō. Nonoax ē omiskōi finakōikai na chifā mēranoax,’ ixō yoiaito,²⁵ akka Abraham kemakī iskafani: ‘Ēfe fāke, ¿mī shināimamē nayoamax mī isharakōiyopaoni inimakōiyanā? Akka Lázaro isharakōipaonima. Omiskōipaoni. Nāskakē iskaratīa nonoax isharakōia inimasharakōiyanā, akka mī omiskōikōi.²⁶ Nāskakē afeskax mia ari tsoa katiroma, mīrikai afeskax noko ano otiroma. Na mafa kinīfā mesekōi afeskaxō nō finōtiroma. Māri afeskaxō arixori finōtiroma,’ ixō yoiaito,²⁷ nā afama mīshti ichapayato anā yoini iskafakī: ‘Ē mia yoi epa Abraham mī Lázaro nīchinō ēfe ēpa pexe ano²⁸ a ēfe exto cinco ikafo ano, anoxō Niospa meka ato yoinō nikakōinōfo akairi nono feyamanōfo nonoax omiskōi fetirofoki,’ ixō yoini.

²⁹ “Askafaito Abraham yoini iskafakī: ‘Afāfefi mā kirika kene ñiafoki a Moisés feta a Niospa meka yoimisfāfe kenenifo. Nā ñikaxō tāpisharakōinōfo,’ ixō yoiaito,³⁰ a afama mīshti ichapayato anā kemani iskafakī: ‘Mē tāpia, Epa Abraham, akka a yora naax otoato atoki oxō ato yoiaito nikakōitirofo,’ ixō yoiaito,³¹ anā Abraham yoini iskafakī: ‘Akka a Moisés feta Niospa meka yoimisfāfe yoinifo keskara nikakaspakaki. Nāskarifiakī tsōa nikatiroma a yora otoato ato yoiaito,’ ixō Abraham yoinino,” Jesús ato fani.

17

*Noko fētsa afara chakafamaino ãfenā mesekōi
itiro*

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesús aõxō tāpimisfo yoini iskafakī:
“Mēxotaima a ea Ifofaafāfema yorafo afara

chakafamapaimisfo. Akka fētsa fetsafo afara chakafamax omiskōifinakōixii. ² Akka ato askafamayoamano, tokiriya tenexti faxō fakafā nōafā mēra potatirofo a ea rama Ifofaifo ato afaa chakafamayamanō. Nāskara shara,” ato fani.

³ “Kexemesharakāfe. Fētsa mia chakafaito yoisharafe anā mia chakafanōma. Mī yoiaito nikakī iskafakī shinānō: ‘Chanīmarokomē ea yoisharakōi ē anā askanōma,’ ixō shināito raefaxō yoisharafe. ⁴ Akka anā mia chakafakī mekafaxō, ea raefafe ixō mēxotaima mia yoiri faito akiki ūtitfishkikīma mī yoisharaxō mī raefatiro,” ixō Jesús yoini.

Nō chanīmara faito Niospa noko afama mīshti faxotiro

⁵ Nāskata a aōnoa yoimisfāfe Jesús yoinifo iskafakakī: “Ifo, nō mia chanīmara fai finōmainīfōfā noko yoisharafe nō mia chanīmara fakōinō,” ixō yoiaifono, ⁶ Jesús ato kemani: “Akka mā ea nikakōixō na ifi efapa mā yoikī iskafakerana: ‘Mī tapofoya tsekekainax fakafā mēra pakeax anā foaife,’ mā faino anā foaitiro.”

Ãfe xanīfāfe yoiai keskafakī a yonoxomisto axosharakōitiro

⁷ Nāskaxō anā ato Jesús yoini iskafakī: “Na meka fetsari ē mato yoinō nikakakī. Fatora fetsa mā inayaxō māto inapa māto tare ano yonoxotani oaino askayamakī fakkafo kexetani oaino akka, ¿mā iskafakī yoitiromē: ‘Pexe mēra ikikerafe tsaoxō pixiki,’ mā fatiromē? ⁸ Maa, mā askafatiroma. Askafamaroko mā yoitiro iskafakī: ‘Ea pīchaxōfe ē pinō, mā nafakē ea yoixii ē pikī taefanō, mī chipo

axiki,’ ixō māto ina mā yoitiro. ⁹ Nāskatari āfe inapa nā āfe xanīfāfe yoia keskafakī mā axosharakōiano iskafakī yoima: ‘Aicho, ea mīa axosharakōia,’ ixō yoima. ¹⁰ Nāskarifiakī māri a Niospa mato yoia keskarakōi fakī iskafakī yoikāfe: ‘Nōkai afama, nōa shināxō nō afaa akima. Nōko Ifāfe noko yoia keskafakī nō aki,’ ixō yoikāfe,” Jesús ato fani.

Jesús diez feronāfake sharafani rashkishi fet-seaito

¹¹ Jerusalén ano fāi kakī Jesús Samāria yafi Galilea xatsokama rafe finōfaini. ¹² Nāskax Jesús pexe rasi pasotai nokoni. Nāno mā nokoano chai ixō diez feronāfake nā rashkishi fetseaifāfe ūikākenanifo fāsikōi. ¹³ Akka iskafakī fāsikōi yoinifo: “Jesús, Maestro, noko shināfe,” faifono, ¹⁴ Jesús ato ūikī ato yoini iskafakī: “A ato Nios kīfixomisfo ano fotakāfe, a mā shara ato ispaxiki,” ato faino, mā fokani koshikōi a isinī ikaifo sharai fetsenifo.

¹⁵ Akka fistichi āfe yora sharakōi meekī anā akiki oxō fāsikōi yoikī iskafani: “¡Aicho, fāsi Nios sharakōi! Mā ea sharakōi faki,” ixō yoini. ¹⁶ Nāskafata Jesús ferotaifi ratokonō mai chachipakefofā maikiri fepopakekafā. “¡Aicho Jesús, mī ea sharafa! ¡Mī fāsi sharakōi!” ixō yoini. Akka nā feronāfake Samāria anoa ini.

¹⁷ Askafaito Jesús yoini: “¿Akka diez feronāfake ikagomamē a ē ato sharafa isinī ikaifono? ¿Akka fakimē ranāri a nueve feronāfake? ¹⁸ ¿Akka na feronāfake fisti efe yora yamafixō ekeki oxō Nios aicho faiyoamē?” ixō Jesús yoini. ¹⁹ Nāskaxō nā feronāfake yoini iskafakī: “Fininīkafāfe kātaxiki. Mī ea chanīmara fakōinax mā mī sharaki,” ixō Jesús yoini.

Nios xanīfāfe keyokōi yorafo īkināino afe keskara iximē

²⁰ Nāskano fariseofāfe Jesús yōkanifo iskafakakī: “¿Afetīa nono mai anoax yorafāfe ato xanīfo iximē Nios?” ixō yōkaifono, Jesús ato kemanī: “Nios xanīfāfe ato īkināino nō ūtiroma. ²¹ Tsōakai yoima iskafakī: ‘Nakīa, ūikapo,’ askatari, ‘Oa onokīa, ūikapo,’ mato faima. Akka Nios xanīfo mato mēra ixō mā mato shināmani nō ūiyamafiaino,” ixō ato yoini.

²² Nāskaxō āfe ināfo yoini iskafakī: “Ē samama mato makinoax kai. Mē mato makinoax kaano anā mā ea ūima. Ea ūipaifikī mā ea shinākōixii iskayanā, ‘Nōko Ifo nofe imis keskara nō ūipaikōi,’ ixō mā ea yoifikī a keskara mā anā ūima. ²³ Akka mato fetsafāfe pārakī iskafakani: ‘Nakīa Cristo,’ mato fata, ‘Oa onokīa,’ mato faifāfe, akka ato nikayamakāfe āa mato pārakani kiki. ²⁴ Akka ē nai mēranoax oi oa kana peikifafetanaito nō ūitiro keskara, nāskarifiāi ē oaito mā ea ūixii ē chaxaferanaito. ²⁵ Akka ē taei omiskōifinayoxii yorafāfe ea ūikaspafono nā ea ūikaspafotīa. ²⁶ Akka nā Noé niyoano ini keskai nāskarifiāxii ē anā oaino. ²⁷ Akka yorafo pikāta ayakāta fīanākāta ikaifono, mā Noé kanōanāfā mēra ikiano faka faipafāino, keyoi āsai mitokomenifo. Nāskarifiāxii ē oaino ea shinātama afara chaka shināifono.

²⁸ “Nāskarifiāni nā feronāfake Lot niyoano, yorafo pikāta, ayakāta, afarafo fīkāta, afarafo ato minikāta āto tarepa afarafo fanakāta pexe fakāta ikaifono, ²⁹ akka Lot mā Sodoma anoax tsekeano, oa oi ikai keskara nai mēranoax atoki chiifā pakeaino keyokōi koofi mitokomenifo.

³⁰ “Nāskarifiaxi ë oaino, ea shinākātama nā ipaiyai keskara shināifono. ³¹ Nāskarifiakī ë oaino fetsa āfe pexe fomākīa tsaoxō anā āfe afara fipai āfe pexe mēra ikitiroma āfe afara fixiki. Askatamaroko ichotiro. Nāskarifiai a āfe tarepa yonofai anā āfe pexe ano katiroma āfe afara fixiki. ³² Akka nā Lot āfe āfiōnoa shinākāfe. Nā kēromā āfe afarafo shināi ifiakēkafā ōipai nar-isatani keskai māri askatiroki. Askayamakāfe. ³³ Akka fētsa shinākī iskafai: ‘Ē Jesús Ifofaito ea omiskōimakaniraiti,’ ixō shinākī ēfe meka kachikiri fai. Nā keskara yora naax omiskōipakenaka. Akka aa eōnoax omiskōiai naax efe isharakōipakenaka.

³⁴ “Akka ë mato yoi, yora rafe nā fakishi mishkitiro fistichi oxakanax ë oaino fetsa efe kaino fetsa nētetiro. ³⁵ Nāskarifiai kēro rafeta xiki renekani. Fetsa ea ari kai yamarisatanaino akka fetsa nētetiro nā omiskōipakenakafo mēra kaxiki. ³⁶ Nāskatari feronāfake rafeta āto tare ano yonokani, fetsa ea ari kai yamarisatanaino, fetsa nētetiro nā omiskōipakenakafo mēra kaxiki,” ixō ato yoaino, ³⁷ yōkanifo iskafakakī: “Ifo, ¿faki fokanimē?” ixō yōkaifono ato kemani iskafakī: “Mā tāpitiro a afara naa ano ishpifo fotofaifāfe. Nāskarifiaxi ë fotofaino a ea Ifofamisfo ekeki ferisaxakani,” ixō Jesús ato yoini.

18

Meka fetsafaxō kēro ifomafaōnoa yafi xanīfo Jesús ato yoini

¹ Jesús anā ato yoini meka fetsafaxō ato tāpimaxiki, Epa Nios mēxotaima kīfikani xokenāyamanōfo. ² Ato yoikī iskafani: “Nā

pexefā rasi anoxō xanīfāfe Nios shinātama yorafori noimisma. ³ Nā pexefā rasi anori kēro ifomafa ika ini. Nāskakē nā kēro ifomafa mēxotaima a xanīfoki kapaoni yoikī iskafaikai: ‘A ea noikaspamisto ea chakafai kiki ea yoixōfe ea anā chakafayamanō,’ ixō yoifiaito, ⁴ nā xanīfāfe nikakaspayanā tooxanima. Nā kēro ifomafa fekaxtefaiaino akka nāskaxō xanīfāfe shināni iskakī: ‘Ē Nios shināima, yorafori ē noima. ⁵ Akka na kēro ifomāfa ea fekaxtefa kiki, ē yoisharaxonō anā a chakafaito fekaxtefayamanō, mē yoixonano anā ea fekaxtefaima kiki,’ ixō xanīfāfe yoini.”

⁶ Iskafakī Jesús ato yoini: “A xanīfo chakapa yoini keskara nikasharakāfe. Chakafixō nā kēro ifomafa fekaxtefaito axosharaniki. ⁷ Akka Nioskai nā xanīfo chaka keskarama. Akka, ¿Niospari āfe yorafoto ato afara axosharatiromamē? Noko nikaikai fekaxtetirooma penachāi yafi fakishchāi kīfiaifono ato nikakaspatrioma. ¿Askayamakī, ‘Ea manayokāfe,’ ixō ato yoitiromē? ⁸ Maa. Akka ē mato yoi mā manamiskē koshi mato afara shara faxoxii. Akka a mato chakafamisfo ē ato omiskōimaxii. Akka, ¿ēfe Epa ariax anā ē nāmā fotoaitīa ea chanīmara faifāfe ē ōitoshiximē?” ixō Jesús ato yoini.

Meka fetsafaxō fariseofoya a ato kori fiamisfo Jesús ato yoini

⁹ Jesús meka fetsafaxō ato yoini ato tāpimaxiki. “Ēfi sharaki, ēkai afaa chakafamisma yora fetsafokai ea keskarama,” ixō shināmisfoōnoa Jesús ato yoini iskafakī: ¹⁰ “Feronāfake rafe fonifo Nios kīfiti pexefā mēra anoxō Nios kīfi fokani. Fetsa fariseo ini. Fetsari āfe xanīfo kori fixomis ini.

11 Nā fariseo arese nñxō kīfikī iskafani: ‘Epa Niosi, ē fetsafo keskarama. Akka fetsafo yometsomisfo, chakakōifo, askatari ato āfima chotamisfo. Akka ēkai nā āfe xanīfo kori fīxomis keskarama. Nāskakē ē mia aicho fai. **12** Na semānā tiifi ē foni tenekī rafefafafāini mia shinākī. Akka nā ē flairi ē mia paxkaxōfafāini,’ ixō fariseo Epa Nios kīfini. **13** Akka a āfe xanīfo kori fīxomis ori chai nini. Nāri chai nñxokai nai foispainima. Askatamaroko shināmitsayanā Epa Nios yoini iskafakī: ‘¡Ooa! Epa Niospa, ē mia chakafamiski. Eō noikī ea sharafafe ē chakakī’ fani. **14** Ē mato yoi nā āfe xanīfo kori fixomis āfe pexe ano oni mā Niospa āfe chaka soaxonano. Akka nā fariseo āfe chaka soaxonima. Nāskarifiai fetsa āa anoi yoimesharai: ‘Ē sharara,’ imiskē chipo Niospa afaa imatiroma. Akka fētsa shinākī iskafai: ‘Ēfi afarafo chakafamiski,’ ixō shināito nā keskara yora Niospa chaka soaxotiro afe īpaxanō,’ ixō Jesús ato yoini.

Jesús fakefo chishtoxō ato māmāyanā ato Epa Nios kīfixopakeni

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15-16 Nāskatari yorafāfe ato fake mīshti Jesúski efenifo ato māmāpakeyanā ato Epa Nios kīfixonō. Akka nā Jesúsxō tāpimisfāfe ato iskafanifo: “Māto fakefo efexō nōko Ifo fekaxtefayamakāfe,” ato fanifo. Ato askafaifono Jesús ato yoini: “Ato enekāfe na fakefo ekeki fenōfo. Ato nētefayamakāfe. Ēfe Epa Nios xanīfo ika ari na fakefo keskarakōifoki,” ixō ato yoini. **17** “Ē mato pāraima, mā Epa Nios xanīfo nikayamax na fakefāfe ea nikaifo keskafakī, Epa Nios ika ari mā katiroma,” ixō Jesús ato yoini.

*Feronāfake naetapa kori ichapayax Jesús fe
mekani
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)*

¹⁸ Xanīfo fetsa Jesús ano oxō yōkani iskafakī: “Maestro, mī sharaki, ea yoife ē afaa afeska fatiromāki Nios xanīfo fe ipaxaki,” ixō yōkaito, ¹⁹ Jesús kemani: “¿Afeskakī sharara mī ea famē? Akka Nios fisti shara. ²⁰ A Niospa yoini keskara mā mī tāpia. Iskafakī yoini: ‘Mī āfima chotayamafe; askatari yora reteyamafe; askatari yometsoyamafe; askatari chanīyamafe mā kaxpa ato pārayamakāfe. Nāskaxō māto epa yafi māto efa nikasharakāfe,’” ixō yoiaito, ²¹ nā feronāfake yoini iskafakī: “Nā mīa yoiaifo keskara mē nikamis naetapaxō,” faito, ²² askafakī yoiaito nikakī Jesús kemani iskafakī: “Nāno afara fetsa fisti mī tāpiama. Akka mī afarafo minixō kori fixō nā afamaaisfo ato minife. Nāskax nai mēranoax mī afama mīshtifoya ixikai. Nāskafata efe koofe,” ixō yoiaino, ²³ akka nā feronāfake Jesús askafaito nikai, shināchakakōi tooxinima, afama mīshti ichapayax.

²⁴ Shināmitsaito ūikī Jesús ato yoini: “A yora afama mīshti ichapaya Nios xanīfo ano katiroma, fekax pishta. ²⁵ Māraki camello akoja kini mēra ikipaifi ikitiro fekaxkōi efapamāiax. Nāskarari yora afama mīshti ichapayato Nios Ifofapai fekaxkōi āfe afama mīshtifomāi potakaspakī,” ixō Jesús ato yoini.

²⁶ Ato askafaito nikakakī a aōxō tāpimisfāfe tāpipainifo. “¡Kee! ¿Afeskax nō Nios fe ipaxatiromē?” ikanax yoinānifo. ²⁷ Jesús ato kemani: “Akka

yorafokai ãa ifimetirioma, Nios fistichi yorafo ifitiro. Niospa afama míshti fatiro. Tsõakai afama míshti fatiroma, Nios fistichi atiro,” ato faito,²⁸ Pedro yoini: “Ifo, nõ mefe okõ nõko afama míshtifo nõ õiferani nõ mefe oni,” faito,²⁹ Jesús kemaní iskafakí: “Ê mato yoikõi, fëtsa Nios xanõfoõxõ ato yoikakí ãfe pexe õifaita ãfe apa yafi ãfe afa õifaita ãfe onefetsafo õifaita ãfe ãfi õifaita ãfe fakefo õifaita ixõ,³⁰ nãato afama míshtifo fixii. Nãskatari mä naax Nios fe ipanaka,” ixõ Jesús ato yoini.

Anã Jesús ato yoini: “Mã chaima ea retekanira,”
ixõ
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Jesús aõxõ tâpimis tiis doce kenani. Nãskaxõ ato yoini iskafakí: “Iskaratía mä nõ Jerusalén ano kaikai. Nãnoax nã Niospa meka yoimisfâfe eõnoa yoikí kenenifo keskakõi kaikai õ. ³² Nãnoxõ yora fetsafo ea ato achimakani kiki. Nãfâfe ea kax-emetsama fayanã ea ïchakaní kiki ekeki kemo mechoketsayanã. ³³ Ea koshaketsakata ea retekani. Akka ea askafafiaifono tres nia oxata õ otoxii,” ixõ ato yoini.

³⁴ Ato askafakí yoiaitokai tsõa tâpinima. Mä nikafikakí tsõa tâpisharanima, Niospa Yôshi Sharapa ato shinãmayaamano.

Jesús yora fisti fëxokõiké Jericó anoxõ sharafani
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Mä chaima Jesús Jericó ano nokoi kakí, yora fëxo fai ketokonõ tsaokeké fichini, anoxõ ato kori yõkaito. ³⁶ Nãnoxõ nã fëxo fai ketokonõ tsaoxõ nikakí yorafã rasi fofânaifâfe ato yõkani: “¿Afaa afeskafakanimẽ?” ato faito, ³⁷ yoinifo: “Jesús

Nazarete anoa kafani,” fanifo. ³⁸ Askafaifono nikai fāsikōi kenani iskai: “Jesús mīfi David fenakī, ea shināfe,” fani.

³⁹ Askafaito nā rekē foaifāfe iskafanifo: “Nōko Ifo fekaxtefayamafe,” fafiaifono, akka nā fāsikōi kenai iskani: “¡David fenapa, eō noife!” faito nikai, ⁴⁰ Jesús nēteakekafā ato yoini iskafakī: “Ea ifixotakāfe oaiskai kenariai,” ato faito ifixotanifo. Mā oano Jesús yōkani iskafakī: ⁴¹ “¿Ē mia afeskafatiromē?” faito, nā fēxo kemani iskafaki: “Ifo, ē oīsharapai afeskaxō ē ðisharatiro,” faito, ⁴² Jesús yoini iskafaki: “Ea mīa chanīmara faax mā mī shara. Nāskaxō mā mī ðisharai,” fani.

⁴³ Nāskafaino nā fēxo ðisharakōitani. Nāskax Jesús fe kakī, “Aicho mā ea Niospa sharafaki, Nios fāsi sharakōikī,” ikax afe kaino yorafāfe ðikakī akairi, “Nios fāsi sharakōi,” ikanax akiki inimakōinifo.

19

Jesús fe Zaqueo

¹⁻² Nāskano Jesús Jericó pexe rasi ano finōfaini. Akka nāno feronāfake afama mīshti ichapaya ika ini, āfe ane Zaqueo. A ato kori fixomisfāfe āfe xanīfo ini. Nāatori āfe xanīfo kori fixomis ini. ³ Nāato Jesús ñipaifiki ñinima, yora ichapafāfemāi nakifafono Zaqueomāi mīsto pishtamāi axō. ⁴ Nāskakē fāi rekē ichoni Jesús kaito ñixiki. Nāskata ñifiya inani nā Jesús kafanai anori. ⁵ Jesús anori finōfāikī fomākīa naiskī fichixō yoini iskafaki: “Zaqueo, fotopakekafāfe. Iskaratīa mī pexe ano ē nēteyoikaikai,” faino, ⁶ koshikōi Zaqueo fotopakekafāni. Nāskakē akiki inimasharakōiyanā āfe pexe ari iyoni.

⁷ Nāskaito ūikakī yora rasichi iskafakī yoinifo: “¡Kee, ūikapo! ¿Afeskai na yora chakapa pexe ano Jesús iki kaimē?” fanifo. ⁸ Askafafiaifono Zaqueo fininākafā Jesús yoini iskafakī: “Ifo, ūipo. Nā afaa-maisfo na ēfenāfo ē ato paxkaxonikai. Nā ē atoki yometsomisfo cuatro veces faxō ē ato ināi,” ixō yoini.

⁹ Askafaito Jesús yoini iskafaki: “Iskaratīa mē mia chaka soaxona mī Niospa fake iki mī afe ūpanaka,” ixō yoini. Nāskaxō nānoafo ato yoini: “Na feronāfake Abraham āfe fena. Abraham Nios nikakōipaoni keskafakī natori Nios nikakōi. ¹⁰ Akka ē oni ēfe Epa Nios anoax a fenoafo ato fenayanā ato ifiyoi,” ixō ato yoini.

*Meka fetsafaxō koriōna Jesús ato yoini
(Mt. 25.14-30)*

¹¹ Nā yorafāfe nikanifo Jesús ato yoiaito māmāi Jerusalén chaima faifokakī, “Mā Nios xanīfo chaima nokoirā,” ixō shināifono. Nāskara shināifono mā tāpixō Jesús meka fetsafaxō ato yoini. ¹² Iskafakī ato yoini: “Nāno feronāfake fetsa xanīfo keskara ini. Nā feronāfake chai kani mai fetsa ari, nāriax mā xanīfo ikax opai. ¹³ Akka kayoxoma a yonoxomisfo diez kenani. Nāskaxō ato kori ichapa ināketsayanā ato yoini iskafakī: ‘Na kōri afara ichapa mā fikāfe nā ē oaitīa,’ ixō ato yoini. ¹⁴ Akka yorafāfe āfe mai anoxō noikaspanifo. Nāskaxō acho yora rafe nīchinifo iskafakī ato yoitanōfo: ‘Na feronāfake nō fichipaima nōko xanīfo inō,’ ixō ato yoitanōfo.

¹⁵ “Akka askafafiaifono mā xanīfo itani anā anoris oni āfe mai ano. Mā nokoxō a yonoxomisfo kenamani nā ato kori ināfaini tii, tāpixiki afe tii

kori fiafomākī. ¹⁶ Nāskano fetsa akiki oitaexō yoikī iskafani: ‘Ifo, a ea mīa kori ināfainitatima finōmainīfotā kori exe diez faxō mē mia fixōa,’ fani. ¹⁷ Askafaino āfe xanīfāfe kemani: ‘Aicho, mīfi ea yonoxō sharamiski. Ē mia afaa ichapa ināyamafiano finōmainīfotā mīa fixosharakōia. Nāskakē pexe rasi diez anoa ē mia xanīfo imai,’ ixō yoini. ¹⁸ Nāskatari āfe ina fetsari akiki oxō yoikī iskafani: ‘Ifo, a ea mīa kori ināfainitatima finōmainīfotā kori exe cinco faxō mē mia fixōa,’ fani. ¹⁹ Nāskafaino nāri kemakī iskafani: ‘Mīri cinco pexe rasi anoa xanīfo ikikai,’ fani. ²⁰ Akka a yonoxomis fetsari akiki oxō iskafakī yoini: ‘Ifo, nakīa mī kori ē mia mekexona samapa rakoxō. ²¹ Ē mikiki mesekī, mīmāi feronāfake mitsisipakōikē, mīnāyamafekē mī fimis, askatari a mī fanama anoafori mī fimis. Nāskakē ē mikiki mesekī ē mia kori mekexona, nakīa mī kori,’ ixō yoini.

²² “Askafaito nikakī āfe xanīfāfe yoini iskafakī: ‘Mī ea yonoxosharamisma, mī chakakōi, askatari mī xanikōi. Mī mekaōxō ē mia omiskōimani. Mī ea iskafakē, na feronāfake mitsisipakōi āfenāyamafekē fimis, askatari a fanama anoafori fimis mī ea fakē. ²³ Akka, ¿afeskakī banco ano mī ea kori faxōfamamē mā ēfe kori īchapano ea ināxikima, mē anā ēfe pexe ano ē oano?’ ²⁴ Nāskata nā anoafato yoini iskafakī: ‘Na feronāfake kori fīakāfe nā diez faxō finōmainīfotā ea kori fixōa ināxikakī,’ ato faito, ²⁵ kemakī iskafanifo: ‘Ifo, akka nātatoroko mā diez faxō finōmainīfotā fia,’ faifono, ²⁶ anā xanīfāfe ato kemani: ‘Akka ē mato yoi nā afara ichapaya nō afara ichapa inātiro. Akka a afaa ichapayama, āfe afara nō fīatiro anā afaa ichapaya

inōma. ²⁷ Askatari a ea noikaspakakī a ea xanīfo fakaspafo, fitakāfe ato retexikakī ēfe ferotaifi,’ ixō xanīfāfe ato yoini,” Jesús ato faní.

*Jesús nokoni Jerusalén ano
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)*

²⁸ Nāskara ato yoita Jesús kani Jerusalén ano a aõxõ tāpimisfo fe. ²⁹ Mā chaima Betfagé fe Betania ano nokoxõ machi Olivos anoxõ a aõxõ tāpimis rafe nīchini. ³⁰ Ato iskafakī yoiyanā: “Mēstekōi fōtakāfe oa ono pexe rasi ano. Mā nokoxõ nānoa burro fake nexekē mā fichi kaikai tsoa aõ nimisma. Tēpexõ ea efexotakāfe. ³¹ Anoxõ mato yōkaifono iskafakī: ‘¿Afeskakī mā burro tēpeimē?’ mato fai-fono ato yoikī iskafakāfe: ‘Nōko Ifāfe fichipaiyaito nō ifixoniyoa,’ ato fakakī,” Jesús ato faní. ³² Ato nīchia fōkaxõ ñiafo nā Jesús ato yoia keskarakōi fichtoshinifo.

³³ Mā burro tēpeaifono, nā burro ifofāfe ato yōkanifo: “¿Afeskakī mā noko burro tēpekaimē?” ato faifono, ³⁴ ato kemanifo iskafakakī: “Nōko Ifāfe fichipaiyaito nō ifixoniyoa,” ato fanifo. ³⁵ Nāskaxõ burro kateki ãto rapati kakafakaxõ efenifo Jesús ano. Nāskaxõ a kamaki Jesús tsaoinñofañifo. ³⁶ Nāskakē Jesús tanaima kani. Akka yorafāfe ãto rapatifo fai nēxpakīa kakafafonifo. ³⁷ Mā chaima machi Olivos tisirimekani keyokōi a aõxõ tāpimisfāfe fāsikōi yoinifo iskafakakī inimayanā: “¡Aicho, Nios fāsi sharakōi! ¡Niosxõ afama mīshti mī akaito nō oia!” fanifo. ³⁸ Iskafakī yoinifo akiki inimakakī: “¡Aicho, nōko xanīfo nokoki oaki! ¡Niospa nai mēraxõ shara famafafāini! ¡Niospa yoini Jesús

nōko xanīfo inō, aōnoax yorafo Nios fe nīpaxanōfo! ¡Aicho, Nios fāsi finakōia!” ixō fāsikōi yoinifo.

³⁹ Nāskafaifono fariseofāfe yorafā rasi mēraxō yoinifo iskafakakī: “Maestro, mī inafo yoife iskanōfoma,” faifono, ⁴⁰ akka Jesús ato kemani: “Ē mato yoi nafāfe ea yoisharayamaifono, na tokirifāfe fāsikōi eōnoa meka shara yoikeranafo,” ixō Jesús ato yoini.

⁴¹ Mā chaima Jerusalén ano nokoax nā pexe rasi anoaflo ato ōi, atoōnoax Jesús oiani. ⁴² Iskafakī ato yoiyanā: “Ea chanīmara faax mā isharapakenakaki. Akka mākai tāpiama iskaratīa Niospa Fake mā nokoa. Eakai mā xanīfo fapaima ē mato imasharapaifiaito, mā ea nikakaspai. Iskaratīa ē mato afeskafatiroma. Mā mā fenoa. ⁴³ Fatora penata mato noikaspakani nā mato noikaspafāfe. Nāskaxō mato chetekaxō mato mēra ikiferakaxō mato retekī mitokani. ⁴⁴ Māto pexefori pāoiki fetsexii, mī kaifofoya mato retekī mitoxikani tsoa pishta ichoxima, mā ea nikakaspamis Niospa ea matoki nīchifiano,” ixō Jesús ato yoini.

Jesús a Nios kīfiti pexefā mēraxō a ato ināifo ato potani

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Nāskata Nios kīfiti pexefā mēra Jesús ikikaixō ūia a mēraxō afarafo ato miniaifāfe ūikī ato kāimani.

⁴⁶ Nascafata ato yoini iskafakī: “Niospa meka yōra kenekī iskafani: ‘Mā ēfe kīfiti pexefā mēraxō mā ea kīfitiro,’ ixō yoifinino, akka nā yometsofāfe pexe keskara mā famis,” ixō Jesús ato yoini.

⁴⁷ Nāskata Nios kīfiti pexefā mēraxō pena tii Jesús ato yoini. Ato yoifaino a ato Nios

kífixomisfāfe ãto xanífofo feta a Moisés yoikí kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe judeofāfe ãto xanífofōferi afeskaxoma Jesús retepaikakí shinānifo. ⁴⁸ Akka afeskaxō retetiroma inifo, yorafāfemāi nikasharapaikōiaifono a Jesús ato yoiai keskara.

20

“¿Tsōa mia nīchinimē mī xanīfo inō?” ixō Jesús yōkanifo anoxō achipaikakí
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ Pena fetsa Nios kífti pexefā mēra Jesús ikikaini anoxō yorafo tāpimani afeskax Nios fe īpaxatirofomākī. Anoxō ato yoaino a ato Nios kífixomisfāfe ãto xanífofo fe, a Moisés yoikí kirika keneni keskara ato tāpimamisfo, judeofāfe ãto xanífofori fenifo. ² Iskafakī yōkanifo: “¿Tsōaōxō mī iskafaimē? ¿Tsōa mia yoiamē mī iskafanō?” ixō yōkanifo.

³ Askafaifono Jesús ato kemani: “Ēri mato yōkanō ea yoikapo. ⁴ ¿Tsōa Juan nīchiamē ato maotisafakī ato faka mēra ikimapakenō? Niospa nīchiyamakī yorafāfe nīchiniforaka.”

⁵ Ato askafaino ãa ranā mēenāpai fetseyanā shinānifo iskakakī: “Nō kemakī iskafaino: ‘Niospa nīchini,’ nō faino noko yoikí iskafai: ‘Akka, ¿afeskakī mā Juan nikamismamē?’ ⁶ Akka nō iskafakī yoitiroma: ‘Yorafāfe Juan nīchinifo,’ nō fatiroma yorafāfemāi tokirinī tsakakakī noko retenōfo. Akka keyokōichi shinākani Niospa ato shināmanaino, Juanmāi Niospa shināmanaino ato yoaino,” ikanax yoinānifo. ⁷ Nāskaxō kemanifo:

“Nō tāpiama tsōara Juan nīchini ato maotisafakī ato faka mēra ikimapakenō,” faifono,⁸ akka Jesúsri ato kemani iskafakī: “Ēri mato yoima tsōaōxō ē iskafaimākai,” ixō ato yoini.

Meka fetsafaxō Jesús ato yoini a ato yonoxomis chakafoōnoa
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Nāskata taefakī Jesús yorafo yoini. Meka fetsafaxō ato yoikī iskafani: “Feronāfake fētsa āfe tare ano uva fanaxō fētsafāfe kexexonō ato ināfaini chai kayoni. ¹⁰ Nā āfe fana fimimistīa ifāfe a yonoxomis nīchini a kexexonafo ato yōkaxō āfe fana fimifo fixotanō nā āfenā tiiri. Akka nā fana kexeafāfe seteketsakaxō afaamais nīchinifo. ¹¹ Nāskata tare ifāfe anā a yonoxomis fetsa nīchini. Akka nāari īchaketsayanā seteketsakaxō afaamais nīchinifo. ¹² Nāskaxō afianā fetsari nīchini. Akka mā kaano nāri imi tofeketsakaxō tarepaxō potanifo.

¹³ “Nāskata tare ifāfe shināni: ‘¿Ē afeskafaimē? Ēfe fakekōi a ē aō noiai mia nīchipa, ōitsai ēfe fake nikakōitirofoki,’ ixō nīchini. ¹⁴ Akka mā āfe fake nīchia kaito fichikanax nā tare kexemisfo yoinānifo iskakani: ‘Nato āfe apa naano na fanafo fixii kiki. A nari nō retenō na tare nōkonā inō’ ikax yoinānifo. ¹⁵ Nāskakata achikaxō tare pasotai iyokaxō retenifo. Akka, ¿afaa mā shināimē ato afeska faimē a tare ifāfe? Ē mato yoinō. ¹⁶ Kaxō a tare kexemisfo ato retekī mitoxō, fetsafo āfe tare ināxii afāfe kexexonōfo,” Jesús ato fani.

Ato askafaito nikakani iskanifo: “Askayama-painōra,” inifo.

¹⁷ Akka askaifāfe ōikī Jesús ato yoini: “Akka, ¿afeskakī Niospa meka iskafakī kenenifomē?

Tokiri pexe fapaikakī nā pexe famisfāfe na tokiri chakara ixō potafiafono, fetsafāfe fichikaxō na tokiri sharakōi ikaxō akiki pexe fatirofo,
ixō kirikaki kenenifo. ¹⁸ Akka tokiriki fetsa pakekī aō xao teketiro. Akka tokiri yoraki pakekī renekōtitatiro.”

¹⁹ Nā ato Nios kīfixomisfāfe ãto xanīfofo feta a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe Jesús achipainifo karaxa mēra ikimapaiakakī. Atoõnoa meka fetsafaxō yoiaito nikakakī akiki ötitfishkikaki. Akka achipaifikakī tsōa achinima yorafoki mesekakī.

“¿Xanīfo nō kori inātiromē noko yōkaito?” ixō Jesús yōkanifo

(Mt. 22.15-22; Mr. 12.13-17)

²⁰ Nāskakaxō a ato feparamisfo nīchinifo Jesús fe yoinātanōfo fanīririra Jesús ato yoiaito nikakakī ãto xanīfofo yoixikakī Jesús achinōfo. ²¹ Nāskakē nāfāfe yōkanifo: “Maestro, mā nō tāpia a mī yoiai anori chanīmakōi mī yoimis. Nā mī ato yoiai anoriri, nokori yorafāfe yoimisfo. Chanīmakōi mī yoimis nā Niospa fichipaiyai keskarakōi. Afara yoipaikai mī ranomisma, mēstekōi mī ato yoimis. ²² Akka chanīmamakī noko yoife na romanō xanīfo nō kopifatiromāki askayamakī nō kopifatiroma rakikīa,” ixō yoinifo.

²³ Akka Jesús tāpini feparapaiyaifāfe. Nāskaxō mā tāpixō ato yioni, ²⁴ “Ea kori exe fisti ispakāfe ē ōinō,” ato faito ispaifono ato yioni iskafakī: “¿Tsōa femānā na keskaramē? ¿Tsōa aneri na kori exe ano keneamē?” ixō ato yōkaito kemanifo iskafakakī: “Nōko xanīfo César keskara,” faifono, ²⁵ Jesús ato

yoini: “Akka na kori exe Césarnākē César inākāfe, akka Niosnākē Niosri inākāfe.”

²⁶ Ato askafaito nikakani, rateyanā yoinānifo: “Kee, na yoiai keskarakai tsōa finōtiroma. Tāpikī finakōia,” ikanax ãa ranā yoinānifo. Nāskakē yorafāfe ūiaifono Jesús fanīrira mekamapaifiaifono fanīrira mekatiroma ini. “Kee, finakōia,” ikanax anā tsoa tooxinima.

“Yora naax anā otoax ¿afeskatiromē?” ixō Jesús yōkanifo

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Nāskata saduceofo Jesús ūifokani fonifo. Nā saduceofāfe yoimisfo iskakakī: “Yora naaxkai anā afeskax ototiroma,” ixō yoimisfo. Akka nāfāfe Jesúski fōkaxō yōkanifo ²⁸ iskafakakī: “Maestro, noko Moisés kirika kenexoni iskafakī yoikī: ‘Feronāfake fetsa ūfiyax afeta fake akamax naano one fetsa nā kēro ifomafa fitiro ūfi ūfi inō. Mā fixō afeta fake atiro ūfi ūchi fake inō,’ ixō Moisés keneni.

²⁹ Akka nō mia yoinō, nā naneti siete feronāfake inifo. Ūto ochi iyoa ūfiyai taeni. Mā ūfiyax afeta fake akamax nani. ³⁰ Mā ūfe ochi naano chipokoto fini.

³¹ Nāskata nā chipoko fētsari nā kēro fini. Nāskarifiai nāari nani afeta fake akamax. Nāskakanax akiki-noax nai keyonifo nā siete feronāfake afeta fake akanamax. ³² Nāskata mā nai keyoafono nā kērori chipo nani. ³³ Akka, ¿fatoto mā otokaxō na kēro fixikanimē, nā fistimāi ūipakaxō?” ixō yōkaifono, ³⁴ Jesús ato kemani: “Yorafo nono mai ano niyokanax feronāfakefo fe kērofo fianāyokani.

³⁵ Akka fatorafāfe Niospa meka chanīmara faafono Niospa ato imasharatiro afe ūipaxanōfo. Akka nāfo mā otokanax feronāfakefo fe xotofakefo anā

fianātirofoma Nios ika ari nokokanax. ³⁶ Nāskakē anā tsoa natirofoma. Ājirifo keskara ixikani Niospa fakekōifori ixikani mā otokanax. ³⁷ Akka Moisés nikani oa fana kooai xoisai keskara mēranoax mekaito, yoikī iskafaito: ‘Mā nafianixakakī mā anā otoafo, ēfi Abraham ikaino Isaaca ikaino, Jacobo ikaino, ē ūtio Nioskōiki. Iskaratīa efe niafo,’ ixō yoiaito Moisés nikani. Nāskakē nō tāpitiro naax nō anā ototiro. ³⁸ Akka Epa Niospa naafoma keskara ato ūi Epa Niosnoax keyokōi niafo,” ixō Jesús ato yoini.

³⁹ Nā Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe ranārito iskafakī yoinifo: “Maestro, mī ato yoisharakōi,” fanifo. ⁴⁰ Nāskakē anā tsoa yōkapainima, atomāi kemasharakōiaito akiki rāfikakī.

*“Akka, ¿tsōa fenamē Cristo?” ixō Jesús ato yōkani
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)*

⁴¹ Nāskata Jesús ato yōkani: “Akka, ¿afeskakī Cristo David āfe fenara mā faimē? ⁴² Nā David Niospa Yōshi Sharapa shināmanaino fanāiti kirika keneni iskafaki:

Epa Niospa āfe Ifo yoini iskafakī: ‘Mī efe xanīfokōi ūpanakaki. ⁴³ Akka nā mia noikaspaifo mī ato finōkōinō ē ato mī nāmā nīchikai,’ ixō yoini. ⁴⁴ Akka, ¿afeskai Cristo David āfe fena itiromē, nā David Cristo āfe Ifora fafiapaonino?’ ixō Jesús ato yoini.

*Jesús ato yōani a Moisés yoikī kirika keneni
keskara ato tāpimamisfāfe anorima ato yoiaifono
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)*

45 Keyokōichi yorafāfe nikaifono Jesús aõxõ tāpimisfo yoini, **46** “Õisharakakī. A Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe mato pārapaikani kiki. Akka nāfo rapati chainipa safekanax fofāsapaimisfo. ‘Noko yoisharakōinõfora,’ ikanax tsaoti sharakōi fenamisfo īchanāti pexe anoxõ, a piaifo anori sharakōi ano tsaopaimisfo, ‘Noko õisharanõfora,’ ikanax. **47** Nāskakaxõ kēro ifomafa pexe fīamisfo. Nāskatari Epa Nios chaikōi kīfimisfo, ‘Noko nikānõfora,’ ikaxõ. Akka nāfo chanīmisfono Epa Niospa ato omiskōimakī finakōixii,” ixõ Jesús ato yoini.

21

*Kēro ifomafa afaamaisfixõ Epa Nios ināsharakōini
(Mr. 12.41-44)*

1 Jesús õini a kori ichapayafāfe kori naneti mēra kori naneaifāfe Nios kīfiti pexefā mēraxon. **2** Nāskatari õini a kēro ifomafa afaamaisfixõ āfe kori exe rafe kori naneti mēra āfe kori nanekī mitofaito. **3** Nāskata ato yoikī iskafani: “Chanīma ē mato yoikōi, na kēro ifomāfa afaamaisfixõ ato finõmainñofā inākōia. **4** Akka na kori ichapayafāfe mā Nios ināfikakī tsōa keyo ināma, texe faafo. Akka na kēromā omiskōifikī āfe kori rafe potakī mitokōia. Anā afanā a piai fitiroma,” ixõ Jesús ato yoini.

*Jesús ato yoini na Nios kīfiti pexefā pāoixii ixõ
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)*

5 Nāskata a afe rafea fetsafāfe Nios kīfiti pexefāõoa yoinifo iskafakakī: “Nōko Nios kīfiti pexefā sharafinakōia. Tokiri petsanāmeax nā kori

ichapayafāfe afara sharafofikaxō nētakeafo,” ikaxō yoiaifono, Jesús ato yoini: ⁶ “Akka na mā ōiai anākai tokiri petsanāmexima, keyokōi pāoixii. Na tokirifori maoi fetsexii,” ixō Jesús ato yoini.

*Afaa afeskaximākai mā chaima nōko mai keyoaino Jesús ato yoini
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)*

⁷ Nāskakē yōkanifo iskafakī: “Maestro, ¿na mī yoiai keskai afetīa iximē? ¿Afeskaxō nō tāpitiro mē na ixiai keskara?” ixō yōkanifo.

⁸ Askafaifono Jesús ato kemani: “Kexemesharakani mā ato nikaino mato afara chakafamatirofoki. Ēfi Cristokī. Mē oa māto xanīfo ixiki,’ ixō mato pārapaikani kiki. Nāskakaxō afāfe yoikani kiki a ē yoimis keskara. Akka yoiaifāfe ato nikayamakāfe. ⁹ Akka yorafo retenāifāfe nikai rateyamakāfe. Askatari a fetsafāfe āto xanīfotofori potapaiyaifāfe nikairi rateyamakāfe. Nā ē mato yoimis keskakōiyoxii kiki. Nāskafiax nōko mai fena keyoxima, chipo ixii.

¹⁰ “Akka yorafo mai fetsa anoax mēenāpaiyafono, yora fetsafori mai fetsa anoax retenāxikani. ¹¹ Nāskafono nā mai fetsa anoafō mai naya naya ixii. Askatari fonāiki finakōixikani, afaa pikania. Askatari pae finakōia ixii nā mai fetsa anofo. Askatari nā nai mēranoafori a ūimismafo ūixikani. Ratekōixikani.

¹² “Akka askayoamano, mato achikaxō fāsi mato omiskōimaxikani. Mato achikaxō judeofāfe āto ichanāti pexe mēra mato iyokani xanīfofofāfe mato yōkanōfo. Nāskakaxō mato karaxa mēra ikimakani xanīfofofāfe. Eōxō mato askafakani. ¹³ Mato

askafaifono mā eõnoa ato yoitiro. ¹⁴ Akka kayoxoma shināchakayamakāfe. Ë mato shināmanikai mā ato yoisharanō. Afaa nõ ato famē iyamakāfe. ¹⁵ Akka ë mato ato kemamasharaikai fanīrira mato mekafaifono mā ato kemasharanō. Nāskakē nā mato noikaspafāfe mato kemakanima, fanīrira mā noko yoi tsõa mato faima. ¹⁶ Akka māto epafāfe māto efafo feta mato ato achimaxikani. Māto ochifāfe, māto kaifofofāfe mato fe rafemisfāferi mato askafaxikani. Akka ranāri mato retexikani. ¹⁷ Akka eõxõ yorafāfe keyokōichi mato noikaspaxikani. ¹⁸ Akka mato noikaspafiaifono Epa Niospa mato kexesharai mato retefiaifonokai māto fero mēsho fenonakama. ¹⁹ Akka afara afeskara ifiaino ea shināmakiyamakāfe. Nāskax mā efe isharapakenakaki.

²⁰ “Jerusalén anoafو sorarofāfe ato cheteafono mā ōikī mā tāpitiro mā chaima ato reteaifono, ãto pexefori pāo iki keyoi. ²¹ Nāskakē a Judea ano ikafo māchi keya ari ichotanōfo. A Jerusalén ano ikafori nā pexefā rasi mēranoax tsekenōfo. A Jerusalén pasotai ikafori anā Jerusalén ano feyamanōfo. ²² Nā Niospa meka yoikī kenenifo keskakōi fakī Jerusalén anoafو Niospa ato omiskōimani. ²³ Askatari a kēro fake naneafو fe a fake yome pishta chocho amaifo omiskōixikani māmāi yorafo omiskōifinakōiaifono. Nāskakē nā Judea mai anoafو omiskōifinakōixikani, Niospa ato omiskōimanaino. ²⁴ Ranāri ato kenopa retekani. Akka ranāri ato achikaxō karaxa mēra ato ikimakani mai fetsafo ano. Ato askafaifono nā judeofoma Jerusalén ano iyokani. Akka nā Niospa ato omapaiyaitīa judeofo Jerusalén ano anā fexikani,” ixõ Jesús ato yoini.

*Niospa Fake fotoaino afe keskara iximākai ixō
Jesús ato yoini
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)*

²⁵ Anā Jesús ato yoini iskafakī: “Nāskakē xini fe oxe fishifori a nō ōimis keskara anā iki fetseima. Fetsa keskara iki fetsei. Askaito ūikani nono mai anoafó ratekōixikani. Fākafāri poo iki mese-niaito nikakani. Ratekōixikani nōkai iskara afaa ōimisma ikanax. ²⁶ Nāskaito ūikani yorafo ratekani shinā fenoyotaxikani. Afarafo afeskaraito ūikani a ūiyomisfoma keskara ūikani. ²⁷ Nāskatari ea ūixikani ē nai mēranoax nai kōinī ē fotoiyoaito. Shara finakōia ē fotoaito ea ūixikani. ²⁸ Nāskakē nā ē mato yoiai keskai taei afarafo afeskaraíno, imi-mayanā ea manasharakāfe, ea chanīmara fayanā. Mē chaima okī ē mato ifirisa fatanō,” ixō ato yoini Jesús.

²⁹ Nāskaxō anā meka fetsafaxō ato yoini iskafakī: “Akka shinākāpo yōkka fiyafi ifi fetsaōnoa. ³⁰ Āfe pei siri ikaito ūikī mā tāpitiro māmāi chaima xiniaito. ³¹ Nāskarifiakī mā tāpitiro nā ē mato yoimis keskara afarafo afeskaraito ūikī mā chaima Nios Xanīfo oi kiki xanīfo ikiyoi nono nāmānoax.

³² “Akka ē mato pāraima. Na afarafo ē mato yoiai keskaito na yorafāfe nayokaxoma ūiyokani. ³³ Akka nai fe mai keyoi. Akka ēfe meka fisti keyonakama na ē mato yoiai keskakōi.

³⁴⁻³⁵ “Nāskakē kexemesharakāfe māto ūitinī afaa chaka shinākakīma. A mā pāepaiyai fisti shināyamakāfe. Afaa fetsafori shināyamakāfe. Anori shinākī a ikaifo keskakī mā ea chanīmara fatiromaki. Akka afo itipinīsharafomano ē nokorisataxii. Māraki poomānā tanasharaxma

tarapa faafo mēra ikiyamatiro. Māri nāskatiro ea shināxma. Nāskata afarafo afeskara iki fetseaino nā mai tio anoax omiskōi fetsexikani.³⁶ Nāskakē itipinīsharakāfe, Epa Nios mēxotaima kīfifafāikāfe afara afeskaraaino omiskōixikakima. Nāskax mā ekeki chipo nokoaino ē matoki inimaxikai,” ixō Jesús ato yoini.

³⁷ Nāskata Jesús pena tii Nios kīfiti pexefā mēraxō ato yoini. Akka fakish tii machi āfe ane Olivos ano oxatai apaoni. ³⁸ Nāskakē yorafā rasi pena tii akiki fepaonifo Nios kīfiti pexefā ano. Anoxō ato yoiaito nikai fekani.

22

“¿Afeskaxō nō Jesús retetiromē?” ixō shinānifo
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-
53)

¹ Mā chaima fista ikaino a Niospa ājirinī Egípto anoxō āto fake iyoafó retenima shinākakī pāa faraxatimais pipaonifo, Pascua fistatīa. ² Afia penata a ato Nios kīfixomisfāfe āto xanīfofo feta a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfāfe afeskaxoma Jesús pāraxō retepaikani yorafoki ratenifo.

³ Nāskafono Judas mēra Satanás ikini. Nā Judasri Jesús āfe ina ini. Āfe ane fetsa Iscariote ini.

⁴ Nā Judas kani a ato Nios kīfixomis xanīfofo yafi a anoxō Nios kīfiti pexefā kexemisfo xanīfofo yoikai. Anoxō ato yoini iskafakī: “¿Afeskaxō ē mato Jesús achimatiromē?” ixō ato yōkani. ⁵ Akiki inimayanā yoikī iskafanifo: “Aicho, nō mia kori ināi mī noko ato Jesús achimaxonō,” ixō Judas yoaifono, ⁶ “Ia. ē mato achixonō,” ixō ato yoini. Nāskaxō Judaspa

shināni afetā ē ato Jesús achixotiomē ini. Yorafā rasichimāi naki faafono afeskaxō achitiroma ini.

Mā chaima reteaifono Jesús aõxõ tāpimisfo feta yātapake pini

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Akka nā fista Pascuatā pāa faraxatimais pinifo. Afia penatari oveja fake retexō Nios ināpaonifo āto xinifāfe anifo keskafakī. Akka mā fista pakeano, ⁸ Jesús Pedro yafi Juan nīchini ato yoikī iskafayanā: “Fokaxō itipinīsharafatakāfe fistatā nō pinō,” ato faito, ⁹ kemanifo: “¿Fanīxō nō itipinīsharafaikaimē?” faifono, ¹⁰ Jesús ato kemani: “Mā mā pexefā rasi ano nokoxō feronāfake fisti mā fichi kaikai keshoki faka tetxaomexō foikaino. Nā chīfafaitakāfe fato pexe mēra ikikaimākai ōixikakī. ¹¹ Nānoxō nā pexe ifo yoikī iskafaxikakī: ‘Nōko Ifāfe noko yoikī iskafakī: “Fato pexe kene mēraxō eõxõ tāpimisfo feta fistatā ē pitromāki ixō yōkatakāfe nōko Ifāfe noko faa,” mā faito, ¹² nāato mato ispai kiki pexe keya kene efapaya itipinīsharakōia. Nāno itipinīsharafakāfe anoxō nō pinō,’ ” Jesús ato fani.

¹³ Nāskata mā fokaxō fitchinifo nā Jesús ato yoia keskarakōi. Nāskaxō itipinī fanifo Pascua fistatā pixikakī.

¹⁴ Mā itipinīshara faafono, Jesús aõxõ tāpimisfo fe kaax, mīsa ano tsaoni. ¹⁵ Nāskaxō tsaoafono Jesús ato yoini: “Ē mato feta pipaitiani na fista Pascuatā ē nayoxoma. ¹⁶ Akka ē mato yoikōi ēkai anā mato feta Pascua fistatā pifainakama. Akka

nā mā Epa Nios xan̄ifo ano nokoitā ē mato feta pixii inimayanā.”

¹⁷ Nāskata kecho tsomain̄ifofā Apa Nios kīfikī, “Aicho,” fata, ato yoikī iskafani: “Na mato tiito ayakāfe. ¹⁸ Ē mato yoikōi ē anā mato feta na fimi ene ayaima. Akka nā ēfe Epa Nios fe ē xan̄ifo ixō keyokōi ē yorafo īkixō na fimi exe ē anā ato feta ayaxii,” ixō ato yoini.

¹⁹ Nāskaxō anā pāa tsomain̄ifofā, Apa Nios kīfikī aicho fata, ato pāa kaxkexopakeyanā ato yoikī iskafani: “Nafi efe nami keskaraki. Matoōnoax ē nai. Nāskakē nā mā piaitā ea shināfafāikāfe,” ixō ato yoini.

²⁰ Nāskarifiakī kecho tsomain̄ifofā nā pixō ato yoini iskafakī: “Na ayatiōxō ē mato afara fenashara yoi iskafakī: Ēfe imi foaino ē matoōnoax nai mā ēfe Epa Nios fe īpaxanō.”

²¹ “Akka nā efe mīsa ano tsaoa fētsa ea ato achimani. ²² Akka nā eōnoa yoikī kirika kenenifo keskakōi ē naikai. Akka nā ea ato achimanai akairi omiskōi finakōi,” ixō Jesús ato yoini.

²³ Ato askafaito nikakani ãa ranā yoināi fet-senifo: “¿Fatotokai nō achimanimē?” ikanax ãa ranā yoinānifo.

Akka, ¿tsoa sharafinakōiamē?

²⁴ Nāskakē aōxō tāpimisfo feratenānifo fatokai sharafinakōiamē ikanax. ²⁵ Nāskaifono Jesús ato yoini iskafakī: “Nā yora fetsafo xan̄ifokaxō ato ferateyanā ato yonomamisfo. Ato askafafiakakī nōko xan̄ifo noko afara shara faxōfafāini ixō nokoōnoa yoikāfe, ato famisfo.

²⁶ “Akka māri askayamakāfe. Askatamaroko nā sharafinakōia māto exto chipoko keskara ikāfe. Nā chipokofāfe āto iyoafō ato yonoxosharatirofo keskara ikāfe. Akka xanīfo ipaikakī fetsafo sharafakāfe ato axosharaxikakī. ²⁷ Akka, ḡfatokaimē sharafinakōia, nā mīsa ano tsaoxō pimisraka, askayamai nā ato pimamisraka? Akka nā mīsa ano tsaoxō piai nā sharafinakōia. Akka ē mato fe ixō ē mato yonoxomis keskara ē imis.

²⁸ “Akka mā efe itiani mā ea potamisma, na afara chakafāfe ea chakafafiaino. ²⁹ Nāskakē ēri mato xanīfo imaxii, ēfe Epa Niospa eari xanīfo imaino. ³⁰ Akka mā efeta pita efeta ayata mā faxii ēfe mīsa ano tsaoxō. Nāskakē mā mā xanīfoxō nā doce nōko kaifo israelifāfe mā ato īkixii,” ixō Jesús a afe rafeafo yoini.

*“‘Ē Jesús õimisma,’ Pedro ixiaino,” Jesús ato yoini
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)*

³¹ Nāskata nōko Ifāfe Simón yoini iskafakī: “Simón, õipo Satanás Nios yōkaxō mato afara chakafamapai, mā ea potanō. ³² Akka ē mia Epa Nios kīfixoni mī ea nikakī xateyamanō. Akka mā mī paxkafixō mī ea anā Ifofakōixō a mefeta ea Ifofaafo ato yoisharafe ea Ifosharafanōfo,” ixō yoiaito, ³³ Simón kemaní: “Ífo, ē mia potanakama. Mia karaxa mēra ikimanaifono ēri mefe kai. Mia reteaifonorí ēri mefe nai,” faito, ³⁴ Jesús kemaní: “Pedro, ē mia yoi iskaratīa takara fene keoyoamano mī ato yoi iskai: ‘Ē Jesús õimisma,’ ixō mī ato yoikī tres fai,” Jesús fani.

“Mē samamashta omiskōikai,” Jesús ato fani

³⁵ Nāskafata Jesús anā ato yoini iskafakī: “Ē mato nīchiyamea pishamais koriri mā foyameama, saptori mā fotima. Akka ē mato nīchia kaxō ¿mā afaa yopatimē?” ato faito kemakakī iskafanifo: “Maa. Nōkai afaa yopatima,” fanifo.

³⁶ Nāskata ato yoini iskafakī: “Akka iskaratīa nā pishayato ãfe pisha foikanō, ãfe koriyafi. Akka nā keno yamato ãfe rapati minixō kori fixō, nā kōri keno fetsa finō. ³⁷ Akka ē mato yoi nā eōnoa yoikī kirika kenenifo keskai mē askakōi. Ē askarayamafiano ea pārakanī yora chakafāfe, ‘Nato ato chakafamis,’ ea fakani. Nāskakē nā eōnoa yoikī kirika kenenifo keskara nē askakōi,” ixō ato yoiaito, ³⁸ a aõxō tāpimisfāfe yoinifo: “Ifo, nono keno rafe,” faifono, ato kemani: “Nā rafe inōkī anā nō yopaimakai. Nāskanō,” ixō ato yoini Jesús.

*Getsemaní anoxō Jesús Apa Nios kīfini
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)*

³⁹ Nāskata Jesús kani nā kamis keskai machi Olivos ano. Aõxō tāpimisfori afe fonifo. ⁴⁰ A kamis ano mā nokoxō ato yoini: “Epa Nios kīfikāfe Satanás mato afara chakafamapaiyai keskara axikakīma,” ixō ato yoini.

⁴¹ Ato askafata ato makinoax orishta kaxō Apa kīfini ratokonō mai chachipakefofā. ⁴² Apa kīfikī iskafani: “Epa, ea ifipaikī ea ifife ē omiskōinōma. Akka nā ē apaiyai keskafakīma, nā mī ea amapaiyai keskafafe,” Apa faino, ⁴³ ãfe ãjiri nai mēranoax akiki nokorisatani mitsisipakōi imaxiki. ⁴⁴ Shināmitsai finakōiyanā, Jesús Apa kīfini nā omiskōiai shināyanā. Nāskaino ãfe nīskaya ãfe imi mai ano tosini.

45 Mā Apa kīfita fininākafāta, aõxõ tāpimisfo ari kani. Kaxõ ōia oxifo inifo shināmitsai finakōikani ato Ifo omiskōiaino. **46** Nāskaxõ ato yoini: “¿Afeskai mā oxaimē? Fininīfotākāfe Epa kīfixikakī Satanás chakata mato afaa chakafamayamanõ,” ato fani.

Jesús achinifo

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús ato yoaino yorafā rasi nokotoshinfo. Nā ãfe ane Judas, nāri Jesúsxõ tāpimis iyopaoni, nā Judas rekē oaino acho yorafā rasi fenifo. Nā Judas Jesús ari kani kokoikai. **48** Askafaito Jesús yoini iskafakī: “¿Judas, ea mīa kokoxõ mī ea ato achimanimē?” fani.

49 Askafaito ōikakī a aõxõ tāpimisfāfe Jesús yōkanifo: “¿Ifo, nō ato kenopa rerapaketiromē?” ixõ yōkanifo.

50 Nāskata fētsa nā ato Nios kīfixomisto ãfe xanīfāfe ina ãfe pacho kayakai aõri paxteni. **51** Askafaito ōikī Jesús yoini iskafakī: “Enefe. Nāskanõ,” fata afianā koshikōi xanīfāfe ãfe ina ãfe pacho ramākaxõ pacho tichixotani. **52** Nāskaxõ ato yioni a Nios kīfixomis xanīfofo yafi a Nios kīfīti pexefā kexemis xanīfofo, nā anifo tiiri mā ifi feafono ato yōkani: “¿Afeskai kenofoya ifixatefoya mā oamē ea achiyoi oa ē yometso keskarakē? **53** Pena tii ē mato fe itiani Nios kīfīti pexefā mēraxõ ē mato tāpimani, akka mākai ea achipaimisma. Akka na fakishi mā ekeki oa Satanás māto ifono,” Jesús ato fani.

“Ē Jesús ōimisma,” Pedro ini

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jesú斯 achixō iyonifo a ato Nios kífixomis xanífāfe pexe ano. Akka Pedro acho chipo kani. ⁵⁵ Akka pexe emāiti chii ketefaax tsaoax yoaifono Pedrori nāno ato fe tsaoax yooni. ⁵⁶ Nāno ato fe tsaoax yooaino xanífo yonoxomis xomayato fichixō yoini iskafakī: “A nari Jesú斯 fe imiski,” faito,

⁵⁷ Akka Pedro iskani: “Ēkai Jesú斯 õimisma. Mī ea pārai,” faito, ⁵⁸ fētsari tāpixō yoini iskafakī: “Mīfi na Jesú斯 fe imiski,” faito, Pedro kemani: “Maa. Ēkai Jesú斯 fe imisma,” fani.

⁵⁹ Mā askafaafó samaraka pishtano, fetsari anā iskafani: “Chaníma, a nafi Jesú斯 fe imiski. A na feronāfake Galilea anoa,” faito, ⁶⁰ Pedro yoini iskafakī: “A mī yoiaiñnoa ē tāpiama tsoarañnoa mī yoi ē tāpiama,” Pedro faino takara keoinākafāni.

⁶¹ Pedro askaito Jesú斯 texkeakekafā festani. Festanaino Pedro shinātani nā ãfe Ifāfe yoia keskara. “A takara keoyoamano, ‘Ē Jesú斯 õimismara,’ ixō mī ato yoi tres fakī,” Jesú斯 faa nā Pedro shinātani. ⁶² Nāskakē nānoax tsekekaini kaax Pedro shināmitsai oiai finakōini.

*Jesú斯 kaxemetsama fanifo
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)*

⁶³ Nāskakē nā kexearfāfe Jesú斯 kaxemetsama fanifo koshaketsayanā. ⁶⁴ Nāskata feopokaxō yōkanifo: “Noko yoife tsōa mia koshamakī.”

⁶⁵ Nāskakata īchaketsanifo afara fetsa yōkaketsayanā.

*Xanífo tiito Jesú斯 yōkanifo
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)*

⁶⁶ Mā penano a judeofāfe āto xanīfo fo ichanānifo. Nā ato Nios kīfixomisfāfe āto xanīfonō, a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfori ato fe ichanānifo. Nāskakaxō Jesús iyonifo xanīfo finakōia ano. Nārixō yōkanifo iskafakakī: ⁶⁷ “Noko yoife mīmākī Cristo.”

Askafaifono ato Jesús kemani: “Ēje, ē mato fajtokai mā ea chanīmara faima. ⁶⁸ Ēri mato yōkaito mā ea kemaima. ⁶⁹ Akka iskaratīa ēfe Epa Nios ketaxamei ē tsaosharakōi. Nāmāi fasi finakōikē afama mīshti atiro,” ixō ato yoiaito, ⁷⁰ keyokōichi yōkanifo: “Akka, ḡmīmē Niospa Fake?” ixō yōkaifono Jesús ato kemani: “Nā mā yoiai keskarakīa ē,” ato fani.

⁷¹ Ato askafaito nikakakī anā yoinifo iskafakākī: “¡Nikakapo! Nōkai anā aōnoa meka fetsa nō nikapaima. Mā nōakōi nō nika noko yoiaito,” ikanax yoinānifo.

23

Pilato ano Jesús iyonifo

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Nāskakata keyokōi fininīfotākāta Jesús iyonifo Pilato xanīfo finakōia ano. ² Nāskakata judeofāfe Jesús chakafakakī yōanifo iskafakakī: “Na feronāfāke nōko kaifofo ato chakafamai iskafakī yoikī: ‘Na romanō xanīfokōichi mato kori yōkaito ināyamakāfe,’ ato faa. Nāskatari, ‘Ēkīa Cristo, ea Niospa nīchia ē māto xanīfo inō. Ē Niospa Fake,’ noko faa,” ixō Pilato yoinifo.

3 Askafaifono Pilato yōkani: “¿Mīmē judeofāfe xanīfo?” ixō yōkaito Jesús kemaní: “Ēje, nā mī ea yoiai keskarakī,” fani.

4 Nāskafaino Pilato nā ato Nios kīfixomis xanīfofo yafi nā ano niafo yoini iskafakī: “Na feronāfākekai afaa chakafaa ē ōima,” ato fani.

5 Ato askafaito fāsikōi mekainīfōfā yoinifo iskafakakī: “Na feronāfāke ato tāpimayanā pexefo tii anoa ato chakafakī mekafamaofāsafai. Galilea anoxō ato taefamati, iskaratīa nono Judea anoxori ato askafamai,” ixō yoinifo.

Jesús Herodes ano iyonifo

6 Askafaifāfe nikakī Pilato ato yoini: “¿Chanīmamē na feronāfāke Galilea anoamē?” ato faino, **7** “Ēje, nānoa,” fanifo. Nāskaxō xanīfo Herodes ano nīchini, nā Herodesmāi Galilea anoax xanīfokē. Nāskafaino Herodes Jerusalén ano oni. **8** Jesús ñi Herodes inimakōini, mēxotaimamāi ñipaikatsaxakī, aōnoa yoiaifāfe nikakatsaxakī afama mīshti faito ñipaikī. **9** Nāskaxō afama mīshtifo yōkaketsani. Akka Jesúskai pishta kemanima. **10** Nāskano nānori inifo, a ato Nios kīfixomisfāfe āto xanīfofo fe a Moisés yoikī kirika keneni keskara ato tāpimamisfo, nāfāfe Jesús mekafakī chakafanifo. **11** Nāskakē Herodes āfe sorarofo feta chakakōifayanā kaxemetsama fanifo. Nāskakaxō rapati nana safemanifo nā rapati xanīfonā. Nāskaxō Herodes anā Pilato ano Jesús nīchini. **12** Nāskatari Pilato fe Herodes rafe fatanānifo. Akka taeyoi chakafatanāyopaonifo.

*Pilato ato yoini Jesús retenōfo
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)*

¹³ Nāskaxō Pilato ato ichanāfani a ato Nios kīfixomis xanīfofo yafi xanīfo fetsafo, askatari a ano ikafori ato īchanāfani. ¹⁴ Nāskaxō ato yoini iskafakī: “Mā ekeki na feronāfake efea iskafakī yoiyanā: ‘Nato yorafo chakafakī mekafa,’ ixō. Akka māto ferotaifi mē yōka. Natokai afaa chakafa ē ōima, askatarikai ato chakafakī mekafaama a mā yoiai keskafakī. ¹⁵ Akka Herodesri aōnoa afaa chaka nikama. Nāskaxō nokoki anā nīchia. Mā mā ōi natokai afaa chakafaama napanā. ¹⁶ Akka ē omiskōimakī tāpimani, chipo anā nīchixiki katanō,” ixō ato yoini.

¹⁷ Akka Pascua fistatīa Pilato ato inimampaoni yora fisti karaxa mēranoa tsekakī. ¹⁸ Akka keyokōi fāsikōi mekainīfōfānifo. “¡Na chaka retefe, Barrabás noko kāimaxoxiki!” fanifo.

¹⁹ Nā Barrabás karaxa mēra ikimanifo pexefā rasi anoxō romanōfāfe ato xanīfo nō potanō fāsikōi mekainīfōfākāfe ato faito. Askatari ato retekē karaxa mēra ikimanifo. ²⁰ Akka Pilato Jesús nīchipaikī, afianā yorafo yoini. ²¹ Ato askafaito nikakakī yorafāfe fāsikōi mekafainīfōfānifo: “¡A chaka mastafe!” fanifo.

²² Askafaifono afianā Pilato ato yoini: “Akka, ¿afaa chakafamē? Natokai afaa chakafa ē ōima. Afeskaikai natiroma. Akka ē omiskōimakī finata ē nīchi katanō,” ato faito, ²³ akka afo mēxotaima mekarianifo. “¡Mastafe!” faria fanifo. Askafaria faifono, “Māa akāfe,” ato fani. ²⁴ Ato iskafakī, yoiyanā, “Nā mā apaiyai keskafakāfe” ato fata, ²⁵ nāskaxō nā Barrabás karaxa mēranoa kāimani, “Noko kāimaxōfe,” faifono. Nā Barrabás karaxa mēra ipaoni xanīfofo potapaita ato retekatsaxakī. Nāskaxō Jesús ato ināni nā apaiyai keskafanōfo.

Jesús ifi cruz ikaki mastanifo

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Mā Jesús mastaifokakī iyokakī, feronāfake fisti fichikaxō yoinifo cruz foxōikanō. Nā feronāfake Cirene anoa ini, āfe ane Simón. Oriax oaito fichikaxō cruz iyamanafono Jesús acho cruzya kani.

²⁷ Nāskakē yorafā rasi kērofo fe oiakani, fiisi fonifo. Acho fokani, shināmitsakani āto Ifo shinākani. ²⁸ Nāskaifono Jesús ato õikī ato yoini iskafakī: “Kērofo Jerusalén anoafofāfe, eōnoax õiyayamakāfe, eōnoax õiakīmaroko māa ranā oia faatanākāfe, māto fakefoõnoaxri oiakāfe. ²⁹ Akka chipo a mā omiskōiai nokoxii, nāskakē mā yoikī iskafaxii: ‘Inimakāfe a fake fimisfoma, mā nofe omiskōikeranaki,’ ixō mā yoixii. ³⁰ Nāskakē yorafāfe machi yoikī taefakī iskafaxikani: ‘Nokoki māchifā mafakerafe noko fepoxiki nō narisanō omiskōixikima,’ ixō yoixikani. ³¹ Ē afaa chakafayamafiamiskē ea iskafakani. Akka nā afara chakafakī xateyamaifo omiskōimakī finakōikani,” ixō Jesús ato yoini.

³² Nāskata yora chaka raferi iyonifo Jesúsya mastaifokakī. ³³ Nāskata a mastaifo ano nokonifo āfe ane Mapo Xao ano. Nānoxō Jesús mastanifo. Yora chaka rafeya fetsa takaifetsa ata, fetsari takaifetsa anifo. ³⁴ Nāskaxō mā mastafono Jesús Apa kīfini: “Epa, ato raefafe na ea iskafaifo tsōa tāpiamakī,” Apa fani.

Nāskano sorarofo ato kaxetiya kaxenifo mā kanākanax Jesús rapati paxkanāxikakī. ³⁵ Nānoxō yorafāfe õinifo. Nā xanñofofāfe kaxemetsamafafono iskafayanā: “Nō õinō nato yorafo ifimiski,

iskaratĩa ãari ifimeimãkai. Niospa Fakeaxroko ãa ifimei kiki a Niospa katonino,” fanifo.

³⁶ Sorarofori Jesúski kaxemetsamanifo. Nãskaxõ akiki fokaxõ fimi ene kacha ayamapainifo.

³⁷ Iskafakĩ yoiyanã: “Mĩ judeofäfe ãto xanĩfomãkĩ mĩari ifimefe,” fanifo.

³⁸ Nãskaxõ ãfe mapo mänãori tafara kenekĩ iskafanifo: “Nafi judeofäfe ãto Xanĩfoki,” fanifo.

³⁹ Nãskano nã aya mastafo fëtsa Jesúis chakafakĩ mekafani iskafakĩ: “Mĩ Cristomãkĩ mĩa ifimeta nokori ifife,” faito, ⁴⁰ akka fëtsa yoikĩ iskafani: “Askafayamafe. ¿Mĩ Nioski meseimamẽ a mĩ afara chakafaax omiskõiai?” fani. ⁴¹ “Akka nõ omiskõikõi chanĩmakõi nõmäi afara chakafakatsaxakĩ. Akka na feronãfakekai afaa chakafama na omiskõiai,” fani.

⁴² Nãskaxõ nãato Jesús yoini iskafakĩ: “Ifo, xanĩfo finakõixõ ea shinãfe,” faito, ⁴³ Jesús kemani: “Ê mia pãraima iskaratãkõi mĩ efe kai nã sharafinakõia ari mĩ efe inimakõipakenaka,” fani.

Jesúis nani

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Nãskata xini keya nã mai tio fakishifãkõitani. Nãskax mã xini kaino anã penatani. ⁴⁵ Nãskakẽ xini peinima. Nãskaino sama nami Nios kífiti pexefä měranoax nakirafekõi faxtepakekafãni. ⁴⁶ Nãskaino Jesús fãsikõi Apa kenani: “Epa, ea ifife õ mia ano kanõ,” fata, nãskax nani.

⁴⁷ Nãskaito soraro xanĩfäfe õikĩ, Epa Nios aicho fayanã iskafakĩ yoini: “Chanĩma, na feronãfake afaa chakafamisma,” ixõ yoini.

⁴⁸ Nã ano niafäfe õinifo Jesús naito. Nãnoax fokani, oiai finakõi fonifo Jesús shinãkani. ⁴⁹ Akka

nā Jesús õimisfāfe ano nētekaxō chai nikaxō õinifo. Kērofāferi õinifo, Galilea anoax afe foitaxakakī.

*Jesús makex kini mēra maifanifo
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)*

50-51 Nāno feronāfake sharakōi fisti ini. Nāato Nios Ifofasharapaikōini. Āfe ane José, Arimatea anoa ini judeofāfe āto xanīfo. Nā José Nios xanīfokōi manapaoni. Nāatokai xanīfo fetsafāfe shināifo keskara shināpaonima. ⁵² Nā José Pilato ano kaxō Jesús yora yōkani maifai axiki. ⁵³ Mā yōkatani oxō cruz anoa fotomaxō sabanā fena sharakōipa rakoxō iyoxō mafa kini mēra rātani, a tsoa maiyomisma mēra. ⁵⁴ Nā penata itipinīshara fanifo, mā chaima safaro faino, ⁵⁵ kērofo Jesús fe Galilea anoax foitaxakakī. Nāfāfe José chīfafainifo afeskaxō kini mēra Jesús rātaimākai õifokakī. ⁵⁶ Mā āto pexe ano fēkaxō, pirofomā yafi a aō tereati itipinīsharafanifo. Akka kērofāfe judeofāfe pena tenetitā teneyonifo nā Moisés yoini keskafakī.

24

*Jesús otoni
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)*

¹ Akka nā pena teneti safaro mā finōfaano nomīkonō fakishparikōi fonifo a Jesús maia ano. Pirofomā foifokani mā itipinīshara fakaxō. ² Mā nokokaxō õiafo a kini a aō fepoitafo tokirinīfā mā fepekemea ini. ³ Akka ikīfaikakī õiafo āto Ifo Jesús ãfe yora ano inima. ⁴ Nāskai ratekōianā afeskamē ikaxō shināpaiyaifono, feronāfake rafe ato ketaxamei nītani, āto rapati fafekōianā. ⁵ Nāskafono kērofo ratekōianā

maikiri fepepakefofānifo. Nānskaifono nā ājiri rafeta ato yoini: “¿Afeskakī nā yora nia mā fenaimē na yora nakē maifamisfo mēranoa? ⁶ Anākai nonoma, mā otokaina. Akka shinākapo a Galilea ano iyoxō mato yoimis keskara. ⁷ ‘A yora chakafāfe ea achikaxō ea mastafono tres nia oxata ē anā otoxira,’ mato faito mā nikamismamē?” ixō ājiri rafeta ato yoini.

⁸ Ato askafaino a Jesús ato yoimis anori shinānifo. ⁹ Nāskakata nā Jesús maita anoax anā fekakī, nā once aõxō tāpimisfoya nā fetsafori ato yoitoshinifo nā õitanaifo keskara. ¹⁰ Akka nā Jesúsnoa ato yoimiski chanifofāifo tii, María Magdalena ikaino Juana ikaino Santiago āfe afa María ikaino kēro fetsafori inifo. ¹¹ Akka a aõxō tāpimisfāfe, “Āa chanīkanira,” ato fanifo. Ato nikakaspanifo.

¹² Ato askafaifono nikai Pedro fareke kaini, a Jesús maita ano õikai. Kaxō õia kini mēra a aõ rakoita sabanā fisti mania ini. Nāskax anā Pedro pexe ano oni, “Kee, ¿afeskaitamē?” ikax.

*Jesús Emaús ano fāi kani
(Mr. 16.12-13)*

¹³ Afia pena fistichi Jesús fe rafemisfo rafe pexe rasi āfe ane Emaús ano fonifo. Jerusalén fe Emaús once kilometro ini. ¹⁴ Fokakī yoifonifo a Jesús reteitafo. ¹⁵ Yoināfotafono Jesús atoki nokoax ato fe fāi kani. ¹⁶ Akka mā õifikakī tsōa tāpinima, Niospa ato onātimafaino. ¹⁷ Askafofāifono Jesús ato kemani: “¿Tsoaõnoa mā yoifokaimē fāi kakī?” ato faino tsoa tooxinima nāno nētenifo shināmitsakõiyanā.

¹⁸ Nāskaito nā ãfe ane Cleofás kemani: “¿Meres fisti mī Jerusalén ano ixō, mī tāpitamamē na rama iskaita?” faito, ¹⁹ Jesús kemani: “¿Afaa afeskaitamē?” ato faito yoinifo: “Jesús Nazarete anoa nō yoi, nāatofi Niospa meka yoimiskī. Nāskakē yorafo akiki inimakōimisfo, Niosri akiki inimakōimis. Niospa ãfe sharaõxõ noko yoimis Niosxõ afama mīshti noko faxomis. Æfemekapa yorafo sharafata afara sharafo noko axomis. ²⁰ Nāskafaito a ato Nios kīfixomis xanīfofo feta nōko xanīfofōfāfe achikaxõ ato ināitafo retekaxõ mastanōfo. ²¹ Akka nā nōko kaifo israelifo romanōfo anoa ifimis ipainōra nō famis nōko xanīfo ixiki romanōfāfe anā noko afeskafanōfoma. Akka mā tres nia finōa a naita. ²² Akka nā kērofo nofe ikafāfe noko yoikakī noko ratekōiafo. Fakishparikōi a maia ano õifokaxõ õiafo ãfe yora ano ikama. ²³ Ano ãfe yorakēma õitakani pexe ano anā feafo. Nāskaxõ yoiafo a ãfe ājiri rafeta atoki nokoxõ ato yoiafo keskara iskafakī: ‘Jesús naama, iskaratīa nia,’ ato faafono. ²⁴ Nāskakē nofe yora rafe chipo a maia ano fokaxõ õiafo nā kērofāfe yoiafo keskarakōi ika. Akka Jesús ãfe yora ano ikama.”

²⁵ Nāskafaifono Jesús ato yoini iskafakī: “Kee, mākai afaa tāpiama, mā tatimakōi. Akka a Niospa meka yoimisfāfe yoinifo keskarakai mā chanīmara faima. ²⁶ Akka kenenifo iskafakī: ‘A Niospa nīchia Cristo omiskōikōfiax, chipo Apa Nios fe xanīfokōi ixii,’ ixō aõnoa kenenifo,” Jesús ato askafani.

²⁷ Nāskaxõ ato yoikī taefani a aõnoa yoikī kenenifo, a Moisés aõnoa yoikī keneni yoita, a Niospa meka yoimisfāfe aõnoa yoikī kenenifori; nāfo ato

fe kakī ato yoifoni.

²⁸ Mā chaima pexe rasi ano nokokakī nā rafeta shinānifo: “Noko finōfainikaira,” ikaxō. ²⁹ Akka nā rafeta nētefanifo iskafakī yoiyanā: “Kayamafe. Nono nofe nētefe mā yātapakei kiki. Mā fakishaki,” faifono Jesús nāno ato fe nēteni. ³⁰ Nāskata mā mīsa ano tsaoafono pixakakī Jesús pāa tso-mainīfotā, Apa Nios kīfikī. “Aicho,” fata, nāskaxō pāa kaxkepakexō ato ināni pinōfo. ³¹ Ato askafaito nāskakē koshikōi Jesús tāpinifo. Akka mā tāpiafono ato makinoax yamarisatani. Nāskakē anā tsōa ūinima. ³² Nāskakē ãa rafe yoinānifo: “No fe fāi okī a Niospa mekaõnoa yoikī kenenifo keskara noko yoifeaito nō mea nōko ūiti fepeisharakōia. Āfe meka sharakōi,” ikanax yoinānifo.

³³ Nāskakanax Jerusalén ano anā fenifo. Mā fēkaxō ato fichitoshinifo, nā Jesúsxō tāpimisfo once a ato fe rafeafo fe īchanākaxō, ³⁴ iskafakī yoiaifono: “Chanīma, mā nōko Ifo otoa, mā Simón ūimana,” ixō yoinifo.

³⁵ Nāskaifono nā rafetari ato yoinifo nā Jesús ato fe fāi kaito ūitanaifo: “Mā nō ūia noko pāa torex-opakeaito,” ixō ato yoinifo.

Jesús aõxō tāpimisfoki nokoni

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Nā ato yoiaifono, Jesús ato nakirafekōi nirisatani. Nāskaxō ato yoisharakōini iskafakī: “Inimakōikāfe,” ato fani.

³⁷ Ato askafaino ratekōinifo, “Niafaka chaka nokoki nokoara,” ikanax. ³⁸ Askaifono Jesús ato yoini: “¿Afeskai mā rateimē? ¿Afeskakī māto ūiti mēraxō mā chanīmara fatiromamē? ³⁹ Ūikapo ēfe

mẽke yafi ēfe tae. Ÿkā. Ea ramākapo. Akka ōikapo na rāfo tsefeso. Akka niafakakai namiyata xaoyma, nā mā ea òiai keskara,” ixō ato yoini.

⁴⁰ Ato askafakī yoiyanā, ãfe mẽke toa yafi ãfe tae toa ato ispani. ⁴¹ Ato askafakī yoiaino ãto õiti mēraxō shinānifo: “Jesúsmara,” ikaxō. Nāskaxō chanīmara fakeratama akiki inimakōinifo. Nāskaifono Jesús ato yōkani: “¿Nono mā afaaya-mamē ē pipanā?” ato faito, ⁴² foe xoia pishta inānifo. ⁴³ Mā fixō ãto ferotaifi pini.

⁴⁴ Nāskaxō afianā ato yoini: “Mēfi mato yoiyomiskī mato fe iyoxō eōnoa yoikī Moisésnō nā a Niospa meka yoimisfonō, eōnoa fanāiti kenenifo keskai nē askakōi,” ixō Jesús ato yoini. ⁴⁵ Nāskakē ãfe shināmā a kenenifo keskara ato shināmanaino tāpikōinifo. ⁴⁶ Ato yoikī iskafani: “Eōnoa yoikī kenekī iskafanifo: ‘Cristo a Niospa nīchia mā nafiax tres nia oxata anā otoxii,’ ixō eōnoa yoikī kenenifo. ⁴⁷ Akka ēfe aneōxō ato yoikāfe. Jerusalén anoxō ato yoikī taefakāfe. Nāskaxori nā maniafo tii anoafori ato yoifofāsafakāfe ãto chaka xatekaxō anā Nios nikasharakōinōfo, nāskaifono ãto chaka ē ato soaxonikai. ⁴⁸ Akka nā ē mato yoiaito, mā òiai a mā nikaifori fetsafo yoipakexakāfe. ⁴⁹ Akka ēfe Yōshi Shara ē matoki nīchi ēfe Epa yoiyoni keskafakī. Akka mā nono Jerusalén ano nēteyokāfe, ēfe shara matoki nīchiyonō nai mēraxō nā ē mato yoiai keskafakī mā fetsafo eōnoa mā ato yoinō,” ixō Jesús ato yoini.

*Jesús nai mēra kani
(Mr. 16.19-20)*

⁵⁰ Nāskaxō Jesús ato iyoni Jerusalén anoxō Betania pasotai. Nānoxō Jesús mēshainākafā Apa Nios yoini iskafakī: “Epa Niospa, eõxō tāpimisfo ato kexesharapakexafe.” ⁵¹ Nāskafakī yoilyanā ato makinoax Jesús Apa Nios ari kani. ⁵² Akka a aõxō tāpimisfāfe iskafakī yoinifo: “Jesús, mĩ nõko Ifo sharakōi, nõ mõ noikōi,” ixō yoikanax chipo Jerusalén ano fonifo inimakōiyana. ⁵³ Nāskakē mēxotaima Nios kīfiti pexefā mēraxō Nios yoishara-paonifo. Nā tii.

**Niospa meka fena Jesucristoõnoa
New Testament in Yaminahua (PE:yaa:Yaminahua)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yaminahua

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaminahua [yaal], Peru

Copyright Information

© 2008, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Yaminahua

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
6c7b7ce2-9d87-5405-91e6-71ce1387adcc